T.C.
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

AİLENİN ÖZEL HAYATTAN KAMUSAL ALANA TAŞINMASI: GÜNDÜZ KUŞAĞI PROGRAMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

UZMANLIK TEZİ

Kübra TOKAY

ANKARA

HAZİRAN / 2021

T.C.
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

AİLENİN ÖZEL HAYATTAN KAMUSAL ALANA TAŞINMASI: GÜNDÜZ KUŞAĞI PROGRAMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

UZMANLIK TEZİ

Kübra TOKAY

DANIŞMAN
Üst Kurul Uzmanı
Burak ULUBAY

ANKARA
HAZİRAN / 2021

RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU BAŞKANLIĞINA

Bu çalışma, Tez Değerlendirme Komisyonu tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Uzmanlık Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
Başkan	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	

ONAY

... / ... / 2021

Ebubekir ŞAHİN
Üst Kurul Başkanı

TEZ TESLİM TUTANAĞI VE DOĞRULUK BEYANI

Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda görev yapan Üst Kurul Uzman Yardımcısı olarak, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Tez Hazırlama Yönergesi'ne uygun şekilde hazırlamış olduğum uzmanlık tezi ilişikte sunulmuştur.

Bu uzmanlık tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplayıp sunduğumu; ayrıca, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

… / … / 2021

Kübra TOKAY

Üst Kurul Uzman Yardımcısı

Uzmanlık Tezinin Adı:

Ailenin Özel Hayattan Kamusal Alana Taşınması: Gündüz Kuşağı Programları Üzerine Bir İnceleme

EK:

1- Tez (6 Adet)
2- CD (1 Adet)

Tezi Teslim Alan
Daire Başkanı
… / … / 2021

TEŞEKKÜR

Öncelikle Üst Kurul Başkanımız Ebubekir ŞAHİN'e, yaptığı uyarı ve düzeltmelerle çalışmama önemli katkılarda bulunan ve yoğun iş temposuna rağmen yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Burak ULUBAY'a ve daire başkanımız Murat ELLİALTI'ya teşekkür ederim.

İlk andan itibaren her kararımda yanımda olduğu ve desteğini hissettiğim için Mert Can KIYMET'e teşekkür ederim. Hayatım boyunca desteklerini ve sevgilerini hissettiğim canım aileme, ömrüm boyunca sevgi ve minnettarlık duyacağım. İyi ki varsınız.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ..... **III**
İÇİNDEKİLER ..... **IV**
KISALTMALAR ..... **VII**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **VIII**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **IX**
GİRİŞ **1**
Sorun 1
Amaç 3
Önem 3
Sınırlılık 3
Veri Toplama Yöntemi ve Analiz 3
BİRİNCİ BÖLÜM **6**
AİLEYE YÖNELİK KAVRAMSAL BİR BAKIŞ **6**
1.1. AİLENİN ÖNEMİ VE İŞLEVİ 7
1.2. TARİHÎ SÜREÇ İÇERİSİNDE TÜRK AİLESİ 10
1.2.1. Eski Türklerde Aile 10
1.2.2. İslamiyet Sonrası Türklerde Aile 12
1.2.3. Osmanlı'da Aile 13
1.2.4. Cumhuriyet Döneminde Aile 14
İKİNCİ BÖLÜM **16**
REALİTY SHOWLAR **16**
2.1. TELEVİZYONDA REALİTY SHOWLARIN YERİ VE ÖNEMİ 18
2.2. REALİTY SHOWLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ 20
2.2.1. Türkiye'de Reality Showlar 22
2.3. REALİTY SHOW TÜRLERİ 25
2.4. GÜNDÜZ KUŞAĞI PROGRAMLARI 27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **30**
KAMUSAL VE ÖZEL ALAN KAVRAMLARINA TEORİK BİR BAKIŞ **30**

3.1. KAMUSAL ALAN KAVRAMINA BİR GİRİŞ 30
3.1.1. Habermas'ın Kamusal Alan Kavramı 32
3.1.2. Arendt'in Kamusal Alan Kavramı 37
3.2. ÖZEL ALAN KAVRAMI 40
3.2.1. Habermas'ın Özel Alan Kavramı 42
3.2.2. Arendt'in Özel Alan Kavramı 44
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 47
GÜNDÜZ KUŞAĞI KADIN PROGRAMLARI İNCELEMESİ 47
4.1. İSTATİSTİK VERİLER 47
4.1.1. Kayıp Verileri 47
4.1.2. Yasa Dışı Eylem Verileri 50
4.2. ÖRNEK OLAY İNCELEMELERİ 51
4.2.1. Esra Erol'da 51
4.2.1.1. Esra Erol'da Programında Örnek Olay İncelemesi 52
4.2.1.2. Olayın İlk Defa Ekranda Sunuluşu 53
4.2.1.3. Yasak İlişkinin Ekranda Sunuluşu 56
4.2.1.4. Çocukların Ekranda Sunuluşu 58
4.2.1.5. Aile İçerisinde Yaşanan Maddi Sıkıntılar ile İlgili Verilen Ayrıntılar 61
4.2.3. Gerçeğin Peşinde 64
4.2.3.1. Gerçeğin Peşinde Programında Örnek Olay İncelemesi 65
4.2.3.2. Olayın İlk Defa Ekranda Sunuluşu 65
4.2.3.3. Medine'nin Ailesi ile İlgili Verilen Detaylar 66
4.2.3.4. Çocukların Ekranda Sunuluşu 68
4.2.3.5. İlişkilerin Ekranda Sunumu 71
4.2.4 Didem Arslan Yılmaz'la Vazgeçme 73
4.2.4.1 Örnek Olay İncelemesi 74
4.2.4.2 Olayın İlk Defa Ekranda Sunuluşu 74
4.2.4.3. Ailenin İçerisinde Yaşanan Sorunlar ile İlgili Verilen Ayrıntılar 76
4.2.4.4. Yasak İlişkinin Ekranda Sunuluşu 79
4.2.4.5. Çocukların Ekranda Sunuluşu 82
SONUÇ VE ÖNERİLER 85
KAYNAKÇA 96

ÖZET..... 102
ABSTRACT..... 103
ÖZGEÇMİŞ..... 104

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı Geçen Eser
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
s.	Sayfa
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	ve benzeri

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1 Kayıp Verilerinde Görülen Olay Dağılımı 50

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 4.1 Programlarda Yer alan Kayıp Verileri.....47-49
Tablo 4.2 Programlardaki Yasa Dışı Eylem Verileri..... 51

GİRİŞ

Bu bölümde söz konusu çalışmanın; sorunu, amacı, önemi, sınırlılıkları ve veri toplama yöntemi ile ilgili bilgilere yer verilmektedir.

Sorun

Aile, tarihin her döneminde toplumlar için en önemli kurumlardan biri olmuştur. Bireyin dünyaya geldiği ilk yer olan bu kurum, kişinin topluma kazandırılması için ilk eğitimin, sevginin ve korunmanın verildiği yerdir. Bu nedenle bir toplumun kurulduğu zemin aile üzerinedir. Bu anlamda Türk toplumunun en önemli değerlerinden biri ailedir.

Teknolojik gelişmeler insanoğlunun hayatını kolaylaştırması sayesinde, tarihin her döneminde ilerlemenin sembolü olmuşlardır. Modern çağın en önemli icatlarından biri olan televizyon görüntü ve sesi birleştirerek, bireyin dünyanın dört bir yanından haber almasını sağlamakta ve kitlelere yön vermekte bir araç olarak kullanılmaktadır. Televizyonun icadından itibaren oluşturulan farklı formatlarla bireyin ve toplumun gündelik hayatını etkileme gücü her geçen gün artmıştır. Bu anlamda özellikle 1990'lı yıllarda sayıları hızla artmaya başlayan reality showlar sıradan insanın yaşamını ekrana en yalın hâli ile ekrana getirme iddiası ile ortaya çıkmış ve toplumu etkileyen önemli bir tür olmuştur. Türk televizyonlarında 1990'lı yılların başında yeni bir tür olarak örnekleri ilk defa ekrana getirilmeye başlanan reality showlar giderek mahrem ve özel konuların ekrana getirildiği bir program türü hâline dönüşmüştür. Kayıp, cinayet, taciz gibi adli olayların, aldatma, velayet tartışmaları gibi aileyi ilgilendiren konuların günün en yoğun izlenme saatlerinde ekrana getirilmesi, reality showların toplum üzerinde olan etkisini artırmaktadır.

Bu bağlamda dört bölümden oluşan "Ailenin Özel Hayattan Kamusal Hayata Taşınması: Gündüz Kuşağı Programları Üzerine Bir İnceleme" isimli tez çalışmasının birinci bölümünde, aile kavramından, ailenin tarihsel olarak değişiminden ve toplum içerisinde ailenin öneminden bahsedilmiştir. Türk toplumunda ailenin tarihsel anlamda nasıl bir değişim içerisinde olduğuna değinilerek Türk toplumunda ailenin yeri üzerinde durulmuştur.

Söz konusu çalışmanın ikinci bölümü kamusal ve özel alan kavramlarına ayrılmıştır. Bu bölümde Jürgen Habermas ve Hannah Arendt'in kamusal alan ve özel alan kavramlarına bakış açılarına yer verilmiştir. Tarihsel süreç içerisinde kamusal ve özel alan ayrımının nasıl ortaya çıktığı, birbirinden hangi noktalarda ayrıştıkları, iki alanın birbirleri ile kesiştikleri noktalar ve toplum için önemi her iki düşünürün kavramsallaştırması ile açıklanmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde bir televizyon program türü olan reality showa yer verilmiştir. Bu bölümde reality showun tarihsel süreçte ortaya çıkışı ve bir televizyon program türü olarak neden sıklıkla ekranlarda yer verilmeye başlandığı açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Türk televizyonlarında reality showların ekrana getirilme sürecine örneklerle birlikte yer verilerek konu derinleştirilmeye çalışılmıştır.

Tezin dördüncü ve son bölümünde "Esra Erol'da", "Didem Arslan Yılmaz'la Vazgeçme" ve "Gerçeğin Peşinde" isimli üç reality show, eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmede bireylerin özel alanlarında kalması gereken konuların ekranlara nasıl ayrıntılarla getirildiği, program sunucusunun, programda yer alan uzmanların ve stüdyodaki seyircilerin yaşanan gelişmelere verdikleri tepkiler gibi durumlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

"Sonuç ve Öneriler" bölümünde ise dördüncü bölümde ayrı ayrı analiz edilen örnek olay incelemelerinin genel bir değerlendirmesi yapılmış olup bu programların

aile ve toplum üzerinde nasıl bir etkisi olduğu tespit edilmeye çalışılmış ve sorunun çözümü ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

Amaç

Bu çalışmanın genel amacı, kamusal bir alan olan televizyonda yer alan reality showlara katılan kişilerin özel alana ait olan ailelerine dair durumların herkes tarafından duyulması sonucu gündüz kuşağı programlarında ailenin ne şekilde yansıtıldığını belirleyebilmektir.

Önem

Türk toplumunda aile toplumun en önemli kurumlarından biri olarak kabul edilmektedir. Literatüre bakıldığında Türk televizyonlarında yer alan kadın programları üzerine birtakım çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Ancak özel alan içerisinde yer alan ailenin, herkesin erişebileceği bir kamusal alan uzantısı olan televizyonlarda en dramatik yönlerine kadar ekrana getirilmesini inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın bu alandaki eksikliğin giderilmesi anlamında önem arz ettiği düşünülmektedir.

Sınırlılık

Bu çalışmada eleştirel söylem analizi ile elde edilen veriler sosyolojik bakış açısı ile ele alınmış, psikolojik ve siyasi boyutlara doğrudan değinilmemiştir. Araştırmamıza konu olarak aldığımız "Esra Erol'da", "Didem Arslan Yılmaz'la Vazgeçme" ve "Gerçeğin Peşinde" isimli üç reality show, 01-30 Eylül 2020 tarihleri arasında yer alan yayınlar izlenerek sınırlandırılmıştır.

Veri Toplama Yöntemi ve Analiz

Söz konusu tez çalışmasının ilk üç bölümündeki veriler, nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan kaynak tarama (Review) yönteminden faydalanılarak

elde edilmiştir. Literatür taraması ile araştırmanın tarihsel bir perspektife oturtulması sağlanmıştır.[1] Dördüncü bölümde, seçilen gündüz kuşağı reality showları eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılarak elde edilen verilerle ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur. Eleştirel söylem analizi, söylemin eleştirel analizine yönelik çeşitli yaklaşımları içeren disiplinler arası bir alandır. Eleştirel söylem çözümlemesinde anlama ve yorumlama süreçleriyle elde edilen verilerden yola çıkarak sonuca gidilir. Bir dizi, gazete yazısı, film ya da belgeselde yer alan unsurlar toplumsal ve kültürel bağlamları ve başka söylemlerle bağıntıları içinde değerlendirerek çözümlenmeye çalışılır.[2]

Çalışmada bireylerin özel alanda yer alması gereken aileye dair mahrem ayrıntıları kitle iletişim araçları yoluyla nasıl kamusal alana taşıdıkları incelenecektir. Bu nedenle "Esra Erol'da", "Didem Arslan Yılmaz'la Vazgeçme" ve "Gerçeğin Peşinde" isimli üç reality show incelenmiştir. Bu üç programda olaylar sıra ile hikâyeleştirilerek izleyiciye aktarılmakta, canlı yayınlara telefonla bağlanan kişilerin ifadeleri ile hikâye giderek derinleştirilmekte ve izleyicilerin merak duygusu perçinlenmektedir.

Çalışmaya konu olan bu üç reality showda program sunucuları, programa konu olarak aldıkları olayları mağduriyetlere çözüm bulmak, toplumda olan çarpıklıkları ortaya çıkarmak ve toplumun geri kalanına ders vermek amacıyla ekranlara getirdiklerini vurgulamaktadırlar. Ancak Türk toplumu için en temel değer taşlarından biri olan aile içerisinde yaşanan olaylar, en mahrem alanlara kadar ekranlara ve izleyicilerin salonlarına getirilmektedir. Bu nedenle bu araştırmada 01-30 Eylül 2020 tarihi aralığındaki yayınlar izlenmiş ve iki tür inceleme gerçekleştirilmiştir;

1. 01-30 Eylül 2020 tarih aralığında her üç programda ekranlara getirilen bütün olaylar istatiksel olarak incelenmiştir.

[1] Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri,* Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Ankara, 1994, s. 183.
[2] Levent Doyuran, "Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde)", Erciyes İletişim Dergisi, Cilt:5, Sayı: 4, 2018, s. 321.

2. 01-30 Eylül 2020 tarih aralığında her üç programdan birer örnek olay öyküsü ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir

BİRİNCİ BÖLÜM

AİLEYE YÖNELİK KAVRAMSAL BİR BAKIŞ

Aile, ilk insan topluluklarından beri var olan en temel ve en küçük kurumdur. Bu nedenle geçmişten günümüze kadar aile pek çok düşünür tarafından çeşitli açıklamalara ve incelemelere konu olmuştur. Türk Dil Kurumu'na göre aile, "Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik; Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü; Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü" anlamlarına gelmektedir.[3] Sosyoloji literatürüne bakıldığında en çok araştırmalara konu olan kavramlardan birinin aile olduğu görülmektedir. Aile, toplumsal yapının en önemli ve birincil kurumu olarak görülmektedir. Tarihin her döneminde topluma, kültüre, dinî inanışa, geleneklere vs. göre değişen bir yapısı bulunmakla beraber varlığını göstermiştir.

Aile hakkında herkesin anlaştığı kesin bir tanımın yapılması zordur. Çünkü tarihe, topluma, kültüre göre değişen çeşitli aile yapıları bulunmaktadır. Çeşitli düşünürler, ailenin sınırlarını çizmek istemişlerdir. Yapılan pek çok tanıma rağmen neslin devamı bakımından birbiriyle bağlantılı olan ve genel olarak da anne, baba ve çocuklardan oluşan insan birliği şeklinde gerçekleştirilen tanımlama kabul edilmektedir. Ancak bu "çekirdek aile"yi açıklayan bir tanımdır. Modernleşme ile birlikte toplumlarda baskın olan aile tipinin çekirdek aile olduğu düşünüldüğünde bu şekilde yapılan bir tanımlama doğaldır. Ancak günümüz modern toplumlarında farklı aile modelleri olduğu bilinmektedir.

[3] https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 17.03.2021.

Ailenin evrensel bir tanımının yapılmasında yaşanan ilk büyük engel, aile modellerinde olan çeşitliliktir. Tarihsel, mekânsal, kültürel anlamda çeşitlenen pek çok aile modeli bulunmaktadır. Genel tanımda yer alan anne, baba ve çocuktan oluşan insan birliği tanımı dahi çocukların bulunmadığı bir aile yapısının aile olup olmadığı tartışmasının yaşanmasına sebep olmaktadır. Evrensel bir aile tanımını zorlaştıran ikinci önemli faktör ise tarihsel süreçte aile kurumunun sürekli olarak değişime maruz kalmasıdır. Ailenin yapısı, aile içi pozisyonlar ve ilişkiler, ailenin işlevleri vs. hususlar değiştiği gibi, bunlardan daha da önemlisi aile hakkındaki düşüncelerde de değişiklikler olmaktadır. Bu değişime koşut olarak ailenin tanımı genişlemekte ve aileye alternatif yaşam biçimleri de (birlikte yaşama, tek ebeveynli aile vs.) aile başlığı altında toplanmaktadır.[4]

Aydın'a göre ailenin tanımı ise, biyolojik ilişki sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belli kurallara bağlandığı, o güne dek oluşturulmuş maddi ve manevi zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal, vb. yönleri bulunan toplumsal bir birimdir.[5] Marshall'ın "Büyük Sosyoloji Sözlüğü"nde, aile, "kan, cinsel ilişki ya da yasal bağlarla birbirine bağlı olan insanlardan oluşmuş, mahrem ilişkilerle örülü bir grup" olarak tanımlanmıştır.[6]

1.1. AİLENİN ÖNEMİ VE İŞLEVİ

Toplumsal ve bireysel hayatın en etkin dinamiklerinden bir olan aile, tarihin her döneminde en önemli toplumsal kurumlardan biri olarak öne çıkar. Çünkü aile, toplumun en küçük ve ilk temsilidir. Eğitim, siyaset, ekonomi, din gibi toplumda yer alan diğer kurumların ve bu kurumlara bağlı olarak gerçekleştirilen davranışların küçük temsilleri aile kurumu içerisinde görülmektedir.

[4] Kadir Canatan ve Ergün Yıldırım, *Aile Sosyolojisi*, Açılım Kitap, İstanbul, 2011, s.62.
[5] Mustafa Aydın, *Sistematik Aile Sosyolojisi,* Çizgi Yayınevi, İstanbul, 2000, s.36.
[6] Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü,* Bilim ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1999, s.36.

Bir sosyal kurum olarak ailenin en önemli işlevi bireyin içerisinde bulunduğu ilk toplumsal form olmasıdır. Birey, dünyaya geldiği ilk andan itibaren içerisinde bulunduğu bu ortamda toplumsal norm ve değerleri, gelenekleri, toplumsal ilişkileri öğrenmektedir. Bu bakımdan aile toplumun küçük bir modelidir. Bu bakımdan Özgüven'e göre ailenin nitelikleri şu şekildedir;

- Evrenseldir.
- Duygusal bir temele dayanır.
- Doğduğu andan itibaren kişiyi şekillendirir.
- Toplumun temel taşıdır.
- Aile bireylerinin belli başlı sorumlulukları ve rolleri vardır.
- Aile, toplumun diğer kurumları ile etkileşim içindedir.
- Aile sosyal, ahlaki, yasal belli kurallara dayanır.[7]

Toplumsallığın bireye aktarılmasında ilk ve en temel birim olan ailenin önemi dinamik bir yapıya sahip olmasıdır. Dinamik süreç, yalnızca değerlerin aktarılması ve yaşatılması ile değil, aynı zamanda toplumsal etkileşim ve ilişki şekillerinin aile bireylerince üretilmesi, aktarılması ve korunması sürecidir. Bu bağlamda toplum içinde ailenin önemi, ona yüklenen anlamı aile üyelerine aktarılması, üyelerince paylaşılmasının yanında kendi içlerinde yeni sosyal alanlar üretmesi, yeni durumlar ve etkileşim alanları kurabilmesi ve gerçekliğin yeniden yorumlanmasına katkı sunması ile gerçekleşir.[8]

a) Ailenin eğitim işlevi:

Aile eğitim süreci içerisinde özellikle çocuklara içinde yaşanılan toplumun kültürünü aktarmak, öğretmek ve her yeni nesille birlikte yeniden üretme işlevine sahiptir. Modern öncesi toplumlarda ailenin bir diğer işlevi de eğitimle birlikte

[7] İbrahim Ethem Özgüven, *Evlilik ve Aile Terapisi*, PDREM Yayınları, Ankara, 2000, s.26-27.
[8] Mehmet Ali Aydemir ve Erhan Tecim, "Türk Toplumunda Aile ve Dinin Sosyal Sermaye Potansiyeli", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:28, 2012, s.48.

çocuklara bir meslek edindirmektir. Ancak modern toplumlarda çocukların meslek edinmeleri bürokratik örgütlere devredilmiştir. Buna rağmen modem toplumlarda da çocukların eğitilmesinin en önemli kurumlarından biri ailedir. Ancak aile modern toplumlarda, eğitimin yürütüldüğü tek kurum değildir. Özellikle örgün eğitim kurumları çocukların eğitilmesinde önemli işlevler kazanmışlardır.[9]

b) Ailenin ekonomik işlevi:

Aile hem üretim hem de tüketim birimdir. Aile içerisinde yaşa ve cinsiyete bağlı kültürel bir iş bölümü bulunmaktadır. Aynı zamanda modern tüketim toplumu içerisinde üretilen nesnelerin en büyük tüketicisi aile ve aile üyeleridir.

c) Ailenin dinî işlevi:

Modern öncesi toplumlarda aileler, çocukluklarına dinî eğitim vermekle yükümlülerdi. Modern toplumların seküler yapılanması, dini eğitimi her ne kadar belirli bürokratik yapılara devretmiş olsa da aileler bu durumu bir yükümlülük olarak görmeye devam edebilmektedirler. Bu konuda verilen eğitim dinlere ve mezheplere göre değişim göstermektedir. Örneğin modern Batılı toplumlarda aileler bilimsel eğitimlerinin yanında dinî eğitim de alabilecekleri Protestan, Katolik vb. okullara ilkokul çağlarından itibaren göndermektedirler.

d) Ailenin koruyucu işlevi:

Çocuğun dünyaya geldiğinde kendini içerisinde bulunduğu ilk kurum olan aile, korumasız durumda olan çocuğun ilk korunma kurumudur. Ayrıca ailenin diğer üyelerinin psikolojik, ekonomik, sosyal gibi pek çok alanda korunma görevini üstlenmektedir.

[9] Kadir Canatan ve Emine Yıldırım, *Aile Sosyolojisi*, Açılım Kitap, İstanbul, 2011, s.88.

e) Ailenin boş zamanı değerlendirme işlevi:

Boş zaman kavramı modern toplumlarda görülen bir kavramdır. Bu nedenle bireyin hayatındaki boş zamanı değerlendirme imkânları kurumsal bir nitelik kazanmış ve bireyin eğlenmesini ve dinlenmesini sağlayan bir sektör gelişmiştir. Ancak modern öncesi toplumlarda eğlenme ve dinlenme gündelik hayatın ayrılmaz bir parçası olarak görüldüğü için bu görevi aile üstlenmektedir.

f) Toplumun devamı işlevi:

İnsan türünün devamı için gerekli olan doğum görevi, devletler tarafından yasal olarak aileye verilmiştir. Tüm aile türleri için bu işlev ortak bir özellik arz eder.

1.2. TARİHÎ SÜREÇ İÇERİSİNDE TÜRK AİLESİ

Türk tarihinin hangi döneminde olursa olsun aile devlet ve toplum hayatı için oldukça önemli bir yapıdır. Bu bölümde Türk tarihinde aileye verilen önemin tarihsel olarak değişimi ve gelişimine, toplumun aileye bakış açısına değinilecektir.

1.2.1. Eski Türklerde Aile

Türk toplum ve devlet yapısının en küçük kurumu olarak görülen Türk ailesi, tarihsel olarak Türk kültürünün gelişmesi ve olgunluk seviyesine ulaşması ile paralel bir şekilde bir olgunluğa kavuşmuştur. Türklerin kadim zamanlarından beri aile Türkler için önemli bir kurum olmuştur. Kültürün nesiller boyunca aktarımı gibi önemli bir işlev üstlenen aile eski Türklerde kutsal bir yere sahipti.

Eski Türkçede ev/çadır manasındaki *eb* kelimesinden türeyen *eblenme* sözünün, Eski Türklerde ayrı otağa çıkmak demek olan evlenmek anlamında kullanıldığı ifade edilmiştir. Türk ailesinde ayrı otağa çıkmak mahremiyet anlayışının olduğunu göstermektedir. Evlenmeyle, ev bark sahibi olmak ve dirlik ve düzen içerisinde yaşamak amaçlanmıştır. *Bark* sözcüğü ise, Orhun yazıtlarında *mabet* manasını taşımakta, Türkler de evi mabet olarak görmektedirler. Ayrıca ailenin Türklerde diğer toplumlara göre daha güçlü olmasını sağlayan, evliliğin kutsal bir

birliktelik olarak görülmesi ve de biyolojik ve gelişigüzel bir beraberlikten öte, ilahi bir birliktelik olarak nitelendirilmesidir.[10]

Orhun Anıtlarında, *"Üst mavi gök, altta yağız yer kılındıkta, ikisi arasında insanoğlu kılınmış. İnsanoğlunun üzerine atam Bumin Kağan oturmuş. Türk budunu (halk) yok olmasın diye, halk olsun diye babam İlteriş Kağan annem İlbilge Hatun'u göğün tepesinden tutup yukarı kaldırmıştır."*şeklinde geçen bölüm Türklerin aile anlayışı hakkında bilgi sağlamaktadır. Bu bölüme göre Türklerde aile anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek bir yapıya sahiptir. Böylece çekirdek ailenin evrenselliği gerçeği, Türklerde kanıtlanmış olmaktadır. Ayrıca bu anıtlarda kadının kutsallığına rastlanmaktadır.[11]

Türk ailesinde yuvayı oluşturan kadın ve erkek olduğu için, Türk ailesi içerisinde kadın ve erkek eşit olarak kabul edilmektedir. Bu durum ayrıca Türk devlet yapısında karşımıza çıkmaktadır. Kağan, devletin yönetiminde en yetkili kişi olarak görülmektedir. Kağanın eşi hatun ise eşitlik anlayışına uygun olarak, devlet törelerince belirlenen hak ve görevlere sahiptir. Hatunun ilk erkek evladı babasından sonra kağan olma hakkına sahipti. Küçük erkek evlat ise ordu komutanı olarak ordunun başına geçme hakkına sahip bulunmaktadır. Türk töresince belirlenen bu sisteme ve benimsenen inanca göre diyebiliriz ki; Hakan ile hatun "Ay Ata" ile "Gün Ana"nın vekili ve temsilcileri sayılmaktadırlar ve ili yönetme yetkisine sahiptirler. Kağan elçileri kabul ederken hatun da kağanın yanında bulunmaktadır. Kağanın yokluğu sırasında meclis ile birlikte hatun ülkeyi yönetmektedir.

Her ne kadar ailenin reisi erkek (koca) ise de kadın da her zaman erkeğin yanında olmuş, hiçbir şekilde geriye itilmemiştir. Mitolojide, masallarda, efsanelerde, halk hikâyelerinde kadın her zaman kocasının yanında yer almaktadır. Mücadelelere katılır, kahramandır, kılıç sallar, idarecilik yapar, geçici ve daimi olarak kocasının

[10] Latife Kabaklı Çimen, *Türk Töresinde Kadın ve Aile,* IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2008, s.122-125.
[11] Orhan Türkdoğan, *Türk Ailesinin Genel Yapısı, Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi,* Cilt: I, Ankara 1992, s.37.

olmadığı durumlarda onun görev ve fonksiyonlarını üstlenirdi.[12] Bu bilgilerden yola çıkarak, Türklerde kadın ve erkeklerin oldukça yakın haklara sahip olduklarını söyleyebiliriz.

1.2.2. İslamiyet Sonrası Türklerde Aile

Tarihsel gelişime bakıldığında Türk ailesinin olgunlaşmasında yaşanan önemli gelişmeler de etkili olmuştur. Toplumların sahip olduğu kendilerine özgü değerleri etkileyen önemli unsurlardan biri dindir. Bu açıdan bakıldığında Türklerin İslamiyet'i kabulü aile hayatının değişmesi ve şekillenmesinde etkili olmuştur.

Türklerin İslamiyet'i kabulü ile birlikte toplumun her kademesinde köklü değişimler başlamıştır. İslamiyet'in kabulü ile Şamanizm ve Maniheizm devri son bulmuştur. Yavaş yavaş Türklerin günlük yaşam tarzı, inanç ve felsefelerinde İslam etkisi başlamış oluyordu. Bu dönemin bir diğer özelliği de Türklerin sözlü kültürden yazılı kültüre, göçebe toplumdan yerleşik topluma geçiş sürecine girmiş olmalarıdır.[13] Türk toplumunda sözlü kurallar olan törelerinin yanında yazılı hukuk kurallarının oluşması yerleşik hayata geçen toplumda düzenin daha doğru sağlanmasını sağlamıştır.

Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte Türk toplum hayatında, dolayısıyla Türk kültürü ve Türk aile yapısında değişimler yaşanmaya başlamıştır. İlk Türk İslam devletlerindeki aile yapısı pederi aile yapısından ziyade, kültürel etkileşim sonrasında, daha ziyade ataerkil aile yapısı görülmeye başlanmıştır. Bununla birlikte Türk kadını, aile ve sosyal yaşantısında, hâlâ birçok konuda söz hakkına sahip bulunmaktadır.

[12] Ahmet Gündüz, "Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi", *JASS*, Cilt: 5, Sayı: 5, Elazığ 2012, s.133.
[13] İsmail Doğan, *Dünden Bugüne Türk Ailesi: Sosyolojik Bir Değerlendirme*. Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 2009, s.34.

Türk aile yapısı, çekirdek aile ile birlikte geniş aile şeklinde de görülmeye başlanmıştır. Böylece Türk aile yapısında değişiklikler yaşanmaya başlanmıştır. Bunun yanı sıra tek eşle evlilik hâlâ genel kabul gören evlilik biçimi olarak varlığını devam ettirmektedir.

1.2.3. Osmanlı'da Aile

Osmanlı Devleti'ni ilk kuruluş aşamasından itibaren Türk töreleri ve İslam dinin değerleri üzerinden şekillenen bir devlet yapısına sahiptir. Askeri, hukuki, eğitim, ekonomi, toplumsal birçok farklı alan İslam dinine uygun olarak devlet tarafından şekillendirilmiştir. Osmanlı Devleti birçok farklı ulusun bir araya geldiği bir toplumsal yapıya sahiptir. Her toplumun kendi normları, kuralları ve inanışları Osmanlı Devleti içerisinde devam etmiştir. Ayrıca devlet yönetiminde farklı toplumların devlet yönetimi ile ilgili bilgi sahibi olan kişiler göreve getirilmiştir. Osmanlı'nın özellikle yükseliş dönemi ile birlikte üç farklı aile oluşmuştur: padişah ailesi, devlet memurlarının ailesi ve reayanın oluşturduğu aile.

Osmanlı Devleti'nde Eski Türk törelerinde olduğu gibi tek eşli evlilik hâkimdi. İslam dini her ne kadar birden fazla eşle evlilik hakkı tanınsa da belli durumlarla kısıtlanmış ve tek eşli evlilik teşvik edilmiştir. Osmanlı'da da çok eşlilik herkes tarafından bilinen ancak toplumsal ve yasal anlamda hoş karşılanmayan bir durumdur. Bu nedenle Osmanlı'da çok eşliliğin yaygın olduğu bir aile yapısı görülmez.

Eski Türk toplumlarında geçerli olan dışarıdan evlenme Osmanlı Devleti'nde devam etmektedir. Bireyler genellikle kendi dinine mensup kişilerle ve dinin gereklerini yerine getirerek evliliklerini gerçekleştirmektedirler. Osmanlı'da evlenecek olan "Taraflar, bulundukları yerin mahkemesinden nikâh akdi için gerekli izni alıp o din adamına hitaben bir izin kâğıdı (izinnâme) getirdikleri zaman"[14]evlilikleri gerçeklemektedir. Bir tür resmi nikâh olan bu evlilik şekli Osmanlı

[14] Ziya Kazıcı, *Osmanlıda Toplum Yapısı*, Kayıhan Yayınları, İstanbul, s.174.

defterlerine kayıt edilerek, gerçekleşen evliliğin meşruluğu böylece devlet tarafından da onaylanmaktadır.

Bu nedenle Osmanlı'da aile bünyesinde kadın-erkek eşitliği hâlâ geçerliliğini devam ettirmektedir denilebilir. Ancak bunun yanı sıra sosyal şartların getirdiği bazı gereklilikler (kadının yabancı erkeklerle konuşmasına getirilen sınırlılıklar vb.) neticesinde erkek aile reisi olarak kadının bir adım önünde yer almaya da başlamıştır. Bu da ailede kadın-erkek eşitliğinde yaşanan değişikliğin bir göstergesidir. Bu nedenle "Osmanlı toplumundaki aile babaya, büyükbabaya, akraba çevresine ve mensup olunan cemaate sorumlu"[15] kabul edilmektedir. Dolayısıyla Osmanlı'da kültür ve aile konularında yaşanan değişiklikler neticesinde aile yapısı ataerkil bir görünüm kazanmıştır.[16]

Osmanlı Devleti'nde aile yapısında değişimler Tanzimat Dönemi ile birlikte başlamıştır. Bu dönemde kabul edilen Tanzimat ve Islahat Fermanı toplumun pek çok bölümünde değişime sebep olmuştur.

1.2.4. Cumhuriyet Döneminde Aile

Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile Türkiye köklü inkılâp hareketlerine başlamıştır. Bu hareketlerin toplum tarafından kabul edilmesi için en önemli kurum ise ailedir. Yeni kurulan Türk devleti bu nedenle aileye ve aile ile ilgili konulara önem vermişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti devleti, bağımsızlığını elde ettikten sonra, kendi toplum yapısını oluşturmaya başlamıştır. Bu süreç içerisinde, yeniden oluşturulan diğer kurumlar gibi, aile kurumunun yapısı hakkında da çalışmalar yapılmıştır.

1926 yılında kabul edilen İsviçre Medeni Yasası ile Türkiye'de hukuksal olarak kadın ve erkeğe eşit haklar tanınması, aile yapısında önemli bir gelişmedir.

[15] İlber Ortaylı, *Osmanlı Toplumunda Aile*, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2001, s.92.
[16] Funda Aslan, "Türk Kültürü İçerisinde Türk Aile Yapısının Yeri", Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2018, s.61.

Erkeğin tek eşli evlilik yapması gerektiği yasallaştırarak, evlilik kurumu yasalar ile korunmuştur. Medeni Kanun, yeni Türk devletinde değişen aile yapısının bir güvencesi olmuştur. Hem aile mallarının yönetiminde hem de ölümden sonra servetin paylaşılmasında kadın ve erkek eşit haklara sahip olmuştur.

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında toplumsal ve ekonomik olarak kırsal ekonomiye dayalı, geleneksel ve geniş aile tipinin yaygın olduğu bir aile mevcuttu. Nüfus daha çok kırsal alanlarda yoğunlaşmıştı. II. Dünya Savaşı sonrası dönemde sanayileşme ile birlikte Türk aile yapısında değişimlerin hız kazandığı görülmektedir. Sanayileşmenin hızlanması, tarımsal faaliyetlerin ikinci sıraya kayması, köyden kente göç eden kişilerin sayısını artırmıştır. Kentlerde nüfusun hızla artması, aile yapılarının değişim ve dönüşüm içerisinde olmalarına neden olmuştur. Kadınların çalışma hayatına girmesi, çocukların bakım ve yetişmesinde benimsenmiş olan yapının değişimine neden olmuştur. Bu süreçte çocukların bakımının ya anneanne ve/veya babaanne bakmalarına ya da kreşlere veyahut dadı olarak ifade edebileceğimiz kişilere devredilmesine sebep olmuştur. Tüm bunların yanı sıra günümüzde internet kullanımının yaygınlaşması, özellikle gençlerin sosyalleşmesinde aile, okul çevresinin hemen ardından gelen önemli bir unsur olarak belirmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

REALİTY SHOWLAR

Reality showlar melez bir yapıya sahip olan yapımlardır. İçerisinde hem rekabet, hem heyecan, hem gerçeklik, hem de sıradanlığı barındırması bakımından eğlence ve haber programlarının bir karması olarak kabul edilebilir.[17] "Gerçeklik" üzerine kurgulanan bu tarz programlar "gerçekliğin temsili" ya da "yalansız, oyunsuz, çıplak gerçeklik" sloganı ile izler kitlesini edinmektedir [18]

Televizyon programları hangi dönemde yayınlanıyorsa o dönemin ve o kültürün özelliklerini taşımaktadır. Kars televizyon programlarının, içinde bulunduğumuz çağın gereklerine uyum sağlayarak daha dinamik ve değişken yapıya büründüğünü söyler. Haber, tartışma programları, dramalar ve seriyallerin şekillenmeleri de bu değişime ayak uydurarak "gerçeklik" üzerine kurgulanıp daha eğlendirici az eğitici program türlerine geçiş yapmışlardır. Her şeyin çabuk tüketildiği bir dönemde yeni tür arayışlarına giren yapımcılar, 1990'lı yıllar itibariyle realite şov programlarına ivme kazandırarak bu tarz programlarla yüksek share ve reyting oranlarını elde etmeyi başarmışlardır.[19]

Reality showların ilk örnekleri Amerika Birleşik Devletleri(ABD) televizyonlarında görülmüştür. Bir grup amatör, "Kâğıt Kaplanlar" adı ile gerçeği dondurmak amacından yola çıkarak çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. 1980'lerin başında "Hanedan" ve "Dallas" gibi dizilerin izleyiciler üzerinde uyuşturucu etkisi

[17] Ronald Berman, *How Television Sees its Audience: A Look at The Looking Glass*. Newbury Park, CA: Sage Publications, 1987, s.102.
[18] Hugh Dauncey, "French Reality Television: More Than A Matter Of Taste?", *European Journal of Communication,* Cilt:7, Sayı:1, 1996, s.100.
[19] Neşe Kars, *Televizyon Programı Yapalım Herkes İzlesin*, Derin Yayınları, İstanbul, 2010, s.2.

yaptığını düşünerek; gerçeği bazen bir fotoğraf karesinde bazen de video kameralarla dondurarak uyuşturucu etkisinde kalmış izleyiciyi gerçeğin uyandırıcı gücü ile kurtarmayı amaç edinmişlerdir. Konunun ilgi çekici bir hâl almaya başlaması ile televizyon yapımcıları bu işi profesyonel ekiplere yaptırmaya başlamış ve gerçeğin gösterimi olarak 'Reality show' programları ekrandaki yerini almıştır.[20]

2000'li yıllardan itibaren reality showlar ekranda daha fazla yer bulmaya başlamıştır. Bu yıllardan itibaren reality showlarda insanların gündelik hayatlarında yaşadıkları çeşitli durum ve sorunlar ekrana yaygın bir şekilde getirilmeye başlanmıştır. Bu türün ekranlarda giderek yerini sağlamlaştırmasının nedenleri arasında yapımın ucuz bir şekilde mâl edilmesi, genel yayın ile günün her saatinde ekrana getirilebilmesi, izleyicileri dram, eğlence, şaşkınlık gibi duygularla ekrana daha fazla bağlayabilmesidir.

Gitlin'e göre reality showlar yeni bir tür değildir. Bu tarz showların yapımcılar tarafından, maliyetinin düşük olması, güncel konuların yüzeysel bir şekilde işlenebilmesi ve metin yazarı gerektirmemesi sebebi ile eskiden beri tercih edilmektedir.[21] Gitlin insanların kendilerini ekranlarda görmek istediklerini ve yüzeysel konulara değinen realite şovların izleyicileri gerçek dünyanın keşmekeşliğinden uzaklaştırdığını belirtmiştir. Zamanın teknolojik gelişmelerinin, televizyon endüstrisindeki kanal artışı sebebiyle pazar baskısının, izler kitlenin olguya dayalı programları kurgusal olanlardan daha çok tercih etmelerinin ve bundan kaynaklı da realite şovların daha az kural içeren programlar olmaları sebepli bu türün hızla yayıldığını savunmuştur.[22]

[20] Nurdoğan Rigel, "Satılık Gerçek Hediyesi Şiddet", *AÖF Dergisi*, Sayı 2, 1995, s.23.
[21] Todd Gitlin, *Prime Time Ideology: The Hegemonic Process in Television Entertainment*. içinde: Horace Newcomb(der.) Television: The Critical View. Oxford University Press, 1994 s.518.
[22] a.g.e., s.525.

2.1. TELEVİZYONDA REALİTY SHOWLARIN YERİ VE ÖNEMİ

Reality showlarının bel bağladığı ve türün başarısına katkıda bulunan iki önemli medya eğilimi; melez türlerin kullanımı (kurgusal televizyon türleriyle karışık belgeseller) ve izleyicilere duygusal çekiciliği olan unsurların kullanımıdır. Reality showları, gerçekçiliği iletmek için belgeselde yer alan hakikat iddialarını bir biçim olarak kullanır. Bu belgesel etkisini, drama ve çatışmaların artmasına yardımcı olan kurgusal televizyon türleri ile birleştirir.[23] Televizyon programları gerçeklik olgusunu izleyiciye aktarmayı başarması ile izleyiciliğini artırmaktadır. İzleyiciler sürece dâhil olma hisleri arttığında ya da kendi hayatlarından kesitleri ekranlarda yakaladıklarında ekranda geçirdikleri süre artmaktadır. Bu noktada reality showlar gerçeklik olgusunun eğlence ile harmanlanması ile izleyici sayılarını artırmışlardır.

Reality showların tarihçesi incelenirken haber programları ile arasında kurulan paralellik, insan yaşamlarının "olduğu gibi" aktarılıyor olması yanılsamasının her iki metinde de karşımıza çıkıyor olmasından ziyade, her iki program türünde de sıradan insanların sıradan ve doğal etkileşimlerinin ekrana yansıması söz konusu olmasından kaynaklanmaktadır.[24] İzleyicilerde yarattığı gerçeklik algısı program sonrasında dahi devam edecek tartışmaların oluşmasına sebep olmaktadır. Reality showlarda yaşanan çarpıcı olayların haber bültenlerine konu olduğu, Twitter, Instagram, Facebook gibi sosyal medya mecralarında popüler gönderilerin ana konusu olduğu görülmektedir.

Sinema filmleri ve televizyon dizilerinin içeriklerinin kurmaca oldukları izleyiciler tarafından düşünülmektedir; oysa reality showların gerçeğin bir sunumu olduğu kuşkusuz bilinmektedir. Buna göre, reality show içeriğinin izleyici tarafından algılanma düzlemi farklıdır. Bu açıdan bakıldığında reality showlara atfedilen gücün ve etkinin daha fazla olduğu veya olması gerektiği düşünülmektedir. Kurmaca içeriklerin de insanların dünyayı algılamalarında ve yorumlamalarında etkili olduğu kabul edilmekte; bu etkinin birtakım yanılsamalara yol açtığı da düşünülmektedir.[25]

---

[23] Leigh H. Edwards, *The Triumph of Reality TV*, Praeger, California, 2013, s.11.
[24] Robert Coles, *Doing Documentary Work*. Oxford University Press, New York, 1997, s.133.
[25] Meral Serarslan, "Sinema Öldürüyor, Televizyon Diriltiyor: Türk Sineması ve TV Dizilerinin Ağalık Sistemini ve Ağayı Tanımlama Biçimi", *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Dergisi*, Cilt:4, Sayı:4, 2007, s.17.

Reality programlarının izleyiciler üzerinde kurdukları duygusal güç, diğer türlerle yarışır düzeydedir. Reality showlar melez bir yapıya sahip olmaları dolayısıyla dram, sitcom, belgesel gibi diğer türlerin en etkili yönlerini kendi içerisinde eritebilmektedir. Özellikle yarışma reality showlarında titizlikle seçilen katılımcılar etkileyici hayat hikâyeleri, dış görünüşleri ya da yetenekleri ile starlığın yeni bir versiyonunu üretmektedir. İzleyicilerin bu yeni tip ünlülere daha çok ilgi göstermelerinin nedeni ise sıradanlığın ya da yaşadıkları hayatın içerisinde de bu tip kişileri görebileceği, ulaşabileceği düşüncesidir.

İzleyiciler reality showların abartılı ve tartışmalı yönlerini fark etmekte ve gerçekliğini sorgulamaktadır. Aslında bir kısım medya profesyoneli reality programların sahnelenmiş olduğunu kabul etmekte ve bu tarz formatları önceden yazılmış herhangi bir senaryosu olmayan, prova edilmemiş dramalar olarak adlandırmaktadır. "Keeping up The Kardishians" gibi dünya çapında üne sahip reality showların esas amacı televizyon izleyicisini bazen şaşırtarak, bazen kızdırarak "ertesi gün" merakı uyandırmayı amaçlamaktadırlar.[26]

Reality showların yayın sonrasına sarkan popülerliğinin en önemli sebebi izleyiciyi kendine çekebilecek olayların ve karakterlerin ekranda yer almasıdır. Program boyunca karakterlerin hayatlarında yer alan en önemli anlara dair detayların birer birer ekrana getirilmesi izleyicide bir nevi röntgencilik hissi yaratmaktadır. Gizlice ya da alenen başkalarının hayatlarını izlemekten haz alan kişiler güç ve kontrolün kendilerinde olduğunu hissederler. Reality showların en büyük gücü bu duygulardan gelmektedir. İzleyiciler başkalarının hayatlarına müdahil olmaktan hatta onların hayatları hakkında karar vermekten hoşlanırlar ve bu durum da uygunsuz bir şey olmadığına inanarak röntgencilik yapma güdüsünü beslemek için bulunmaz bir fırsattır.[27]

---

[26] Cansu Arısoy, Oğuzcan Akgül, "Dünya Düğünden İbarettir: Reality Show Bağlamında Zuhal Topal'la Sofrada Programı Örneği", *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, Cilt:7, Sayı:14, 2018, s.97.

[27] Mark Andrejevic, *Reality TV. The Work of Being Watched*, Rowman ve Littlefield, Lanham, 2004, s.174.

2.2. REALİTY SHOWLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Allen Funt, 1948 yılındaki Candid Camera yapımıyla realite televizyonunun ilk uygulayıcısı olarak görülmektedir.[28] Aslında bu durum bir radyo programı olan Candid Microphone ile bir yıl öncesine dayanmaktadır. Programın çeşitli versiyonları 2014 yılına kadar ekranlarda yayınlanmıştır. Gizli kameralar olan bir odaya gelen ve kurgudan haberi olmayan kişilerin yapılan şakalara verdikleri tepkiler kayıt altına alınarak izleyicilere ulaştırılmıştır.[29] İlk reality showlar, dönemin standartlarına uygun bir şekilde daha çok stüdyo ortamında çekilmiştir. Günümüz teknolojisinin imkânlarından yararlanamasalar dahi dönemlerinin en çok izlenen yapımları olmuşlardır. Nadiren kamera ile stüdyonun dışında film teknolojisiyle çekim yapılan What's My Line isimli programa, Marilyn Monroe ve Arthur Miller'ı evlendiren kişi, törenin yapıldığı ilk hafta içerisinde konuk olmuştur. Daha 1950'lerde dikkat çekici olaylar ve şaşırtıcı görüntülerle You Asked For It'de seyircilerin ilgi odağı olmuştur.

1980'li yıllarda meydana gelen ekonomik ve siyasi gelişmeler reality showların gelişim ortamı için oldukça önemlidir. Dünya genelinde küreselleşmenin hız kazandığı 80'li yıllarda yeni teknolojik gelişmelerin iletişim sektörünü etkilemesi, özel sektörün yayıncılığa girmesiyle kamu faydası yerine ticari gelir elde etme fikri baskın çıkmaya başlamıştır. Reality showlar maliyetinin düşük, izlenme sayısının fazla olmasıyla yayıncılık sektöründe yerini hızla almıştır.

Reality showlar 2000'li yıllarla birlikte özellikle izleyici kitlesinin en yoğun olduğu saatlerde ekrana getirilmesiyle yayın akışını ele geçirmeye başlamışlardır. Genellikle sıradan insanların yaşam öykülerinin konu edildiği bu programlarda izleyiciye kurgusuz, toplumun her kademesinde yer alabilecek olayların ekrana getirilmesi vaat edilmektedir. Medya için realite şovlar televizyon programlarının en

[28] Sonia M. Livingstone, *Making Sense of Television: The Psychology of Audience Interpretation*, Pergamon, Oxford, 1990, s.78.
[29] https://www.britannica.com/art/television-in-the-United-States/Reality-TV#ref1058350

kazançlı biçimidir. Çünkü maliyeti düşüktür ve senaryolu programlardan daha çok izleyici ve reklam geliri getirir.[30]

Kavka, bir televizyon program türü olan realite şovların izleyici tarafından hem Türkiye'de hem de yurtdışında kendisi ile çelişen bir program türü olduğunu iddia eder.[31] Çünkü bir taraftan, programın izlenmesi bağlamında gerçekçi olmayı vaat ederken ve hedef kitlenin aklını bulandırırken, diğer taraftan televizyon programlarının gerçeğin en doğru ve en inandırıcı bir şekilde verilebilmesi için dolaylı yoldan aktarılması gerektiğine de dikkat çeker.[32] Bu durum söz konusu program içeriğinin aktarımında kurgulanmış olayların varlığına kapıyı aralamaktadır. Reality showlar her ne kadar gerçeği ve gerçek deneyimleri vurgulasalar da kurgulanmış diyaloglar ve kavgaların yer alıp almadığı bazı izleyiciler tarafından sorgulanmaktadır.

Reality showlar çeşitli sınıflandırmalarla ve tarih aralıklarıyla incelenmiştir. Bu anlamda Hill, reality showları üç dönemde incelemektedir:

1. Reality showlar her ne kadar daha önceki yıllarda ekranlarda bulunsalar da yükselişi 1990'lı yıllarda olmuştur. Bu dönemde suç ya da bilgi-eğlence türü reality showları ekranlarda sıklıkla yayınlanmaktaydı.
2. Hill, ikinci dönem reality showlarının sıradan insanların hayat hikâyelerinin konu edindiğini belirtmektedir. 1990'ların ortalarında Amerika'da ortaya çıkmaya başlayan bu tür programlar zamanla kıta dışına yayılmıştır.
3. Son dönem reality showlar yarışma temelli oyunların ekrana getirilmesini kapsar.[33] Özellikle yarışma reality showlarına seçilen kişilerin görünüş, karakter ve yetenekleri izleyiciler tarafından benimsenerek yeni tür ünlülerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

---

[30] Michael Hirschorn, The Case for Reality TV.*The Atlantic Online*. 2007, May, s.2. https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2007/05/the-case-for-reality-tv/305791/

[31] Misha Kavka, *Love'n Thereal; or, How I Learned to Love Reality TV*. In G. King (Ed.), Thespectacle of thereal (pp. 83-92), OR: Intellect, Portland, 2005, s. 94.

[32] M. Kavka, 2015, s.94.

[33]Annette Hill, *Reality TV Audiences and Popular Factual Television*, Routledge, New York, 2005, s.24.

Reality showlarının yayıncılık alanında en büyük iki başarısı az maliyetinin yanında, reyting oranın yüksekliğidir. Program yapımcıları hazırlık süreci aylar hatta yıllar süren ve maliyetli dizi, film gibi yapımların yerine reality showların hızlı değişebilen ve az maliyetli yanını tercih etmektedirler. Ayrıca reality showların izleyiciye sundukları gerçeklik duygusu, programa duyulan bağlılığı artırmaktadır. Reality showlarının yapımcılar ve kanal sahipleri tarafından sevilmesinin sebeplerinden biri de yurtdışında yayınlanan bir yapımın, uyarlanma kolaylığıdır. 90'lı yıllardan günümüze kadar gelen süreçte dünyada hızlı bir yükseliş yaşayan reality showlar, neredeyse aynı dönemlerde ülkemiz yayıncılığına dahil olmuştur.

2.2.1. Türkiye'de Reality Showlar

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 2013 yılında onaylayıp yayına sunduğu *"Yayınlarda Program Türleri Kod, Tanım ve Sınıflandırmaları"*nda haber, güncel programlar, kültür programları, eğitim programları, gerçek yaşamlar, drama, eğlence programları, çocuk programları, ticari iletişim yayınları ve diğer olmak üzere on üst başlıkta program türleri incelenmiştir. RTÜK'ün bu sınıflandırmasına göre reality showlar, "Reality-show olarak tanımlanan, genellikle canlı olarak yayınlanan, kişisel felaketleri ve benzeri olayları (cinayet, aile içi kavgalar v.b.) konu alan program türü" olarak tanımlanmaktadır. [34] Bu tanım literatürde yer alan ve akademisyenlerin reality show altında incelediği yarışma temalı programları dışarıda bırakmaktadır.

Türkiye'de reality showların yükseliş dönemi 1990'lı yıllarda ticari kanal sayısının hızla artması sonucu yaşanmıştır. Yeni bir döneme yelken açan televizyon yayıncılığı daha dinamik ve daha eğlence içerikli programlar yaparak izleyicinin dikkatini çekmeyi başarmıştır. Bununla beraber televizyonda daha samimi bir ortam arayan izleyicinin taleplerini karşılamak adına yapımcılar kurgusal senaryolardan bağımsız olan realite show formatlarını tercih etmeye başlamışlardır.[35]

[34] https://www.rtuk.gov.tr/program-turleri-kod-kitapcigi/3734/3034/program-turleri-kod-kitapcigi.html
[35] Dick Herdige, *Kitlelerin Ardından*, içinde: Hall, Stuart ve Jacques, Martin (der.) Yeni Zamanlar, Ayrıntı Yayınları, 1995, s.80.

Geçer'e göre reality showlar, haber ve eğlence programlarının gerek tematik gerekse biçimsel özelliklerini bünyesinde taşıyan, "polis-adliye" vakalarının çoğunlukta olduğu, daha çok sansasyonel bir sunumla gerçekleştirilen ve popüler kültür programı gibi ticari olarak izlenme kaygısının hâkim olduğu televizyon programlarıdır. Bu programlarda, tanınmayan sıradan insanların yazılı olmayan, dramatik ya da ilginç hikâyeleri tüm detayları ile aktarılır. Bu formattaki programlar, televizyonun ilk yıllarından itibaren ekranda görünmesine rağmen, "reality" terimi 2000'li yıllarda kullanılmaya başlanmıştır.[36]

1990'lı yıllarda özel televizyonların yayın hayatına girmesi ile birlikte özellikle Batı'dan alınan program tür ve formatları Türk izleyicisine sunulmuştur. İzleyicilerin reality show türü ile ilk tanıştığı yapımlar, Show TV'de yayınlanan Sıcağı Sıcağına (1993)'na programı olmuştur. Haluk Bilginer'in sunumu ile ekranlara gelen program ileri dönemlerde Cem Kurtoğlu tarafından sunulmuştur. Dönemin en çok izlenen yapımlarından biri olan Sıcağı Sıcağı'na jenerik müziğinde polis sireni sesi ile dikkatleri çekmektedir. Program Türkiye'de işlenen cinayet, adam kaçırma gibi adli olayları şiddet unsuru ön planda tutularak oldukça ayrıntılı görüntü ve betimlemelerle ekrana getirerek, izlenme kaygısının ön planda olduğu bir yapım olmuştur.

Sıcağı Sıcağına programının reyting başarısı diğer kanalları da harekete geçirmiş ve yeni versiyonlar ekranlara getirilmeye başlanmıştır. Olay Olay (1994), Söz Fato'da (1994), Böyle Gitmez (1994) gibi programlar yayınlanmış, habercilik iddiasıyla yola çıkarak formatın polisiye-dedektiflik türüne referans oluşturmuşlardır.[37]

2000'li yılların başına reality showlara gözetleme unsurunun dâhil olduğu görülmektedir. Dünyada fenomen bir yarışma programı olan "Big Brother", "Biri Bizi

[36] Ekmel Geçer, *Medya ve Popüler Kültür; Diziler, Televizyon ve Toplum*, Okur Kitaplığı, İstanbul, 2013, s.168.
[37] Bilgehan Ece Şakrak, "Gerçekliğin Kurgulanmasında Reality Showlar", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Doktora Tezi, 2014, s.180.

Gözetliyor" ismi ile Türkiye'ye uyarlanmıştır. İlk bölümünün 10 Şubat 2001 tarihinde yayınlandığı bu programda, farklı özellikteki yarışmacılar, kameralarla çevrilmiş bir evde bir araya getirilerek 24 saat boyunca kayıt altına alınmaktadır. Kısa zamanda milyonlarca izleyiciyi ekrana bağlayan programın birinci dönemi internet üzerinden, daha sonraki dönemleri ise televizyondan 24 saat canlı olarak yayınlanmıştır. İlk iki sezondan sonra Orada Neler Oluyor? adında spin-off yarışmaları düzenlenmiştir.[38] İzleyicinin interaktif olarak katılabildiği, yorumlarının dikkate alındığı, istediği yarışmacıyı eleyip istediğini Biri Bizi Gözetliyor evinde tutabildiği bu formattaki realite şovlar dünyada olduğu gibi Türkiye'yi de büyüleyerek etkisi altına almıştır.[39]

2006 yılına gelindiğinde Türkiye'deki evlilik programlarının ilki sayılabilecek "Gelinim Olur Musun?" yarışması Show TV ekranlarında yayınlanmaya başlamıştır. Gelin adayları ve kaynana adaylarının aynı evde yaşadığı bu program, Biri Bizi Gözetliyor formatında olduğu gibi kameralar aracılığıyla yarışmacıların ev içerisindeki gündelik hayatlarını gözetleme imkânı sunmuştur.

Şimdi Zayıflamak İstiyorum (2005), Fear Factor (2006), Yemekteyiz (2008), Müge Anlı ile Tatlı Sert (2008), Bana Her Şey Yakışır (2011) Esra Erol'la Evlen Benimle (2013), Bu Tarz Benim (2014), Kısmetse Olur (2015) gibi moda, evlenme, kayıp bulma, evlenme, yarışma, zayıflama gibi birçok farklı olay üzerine kurgulanan reality showlar, yarattıkları heyecanlı atmosferle izleyicilerin merak duygusunu perçinlemekte ve ertesi gün yayınını merakla bekletmektedir.

Özel televizyonların başlangıç yıllarında yaygınlık kazanan reality showlar, yüksek izlenme oranlarına rağmen eleştiri konusu oldular. Reality showların bütün kanallarda hızla yaygınlaşan biçimlerinde iyice abartılı vurgular taşıyan muhabirlik pratikleri, ses ve görüntü efektlerindeki rahatsız edici tonlamalar giderek itibar kaybetmeye başlamış, bununla birlikte formatın 'Yaşam Öyküleri' olarak gruplandırılabilecek ve ilk örneklerini Film Gibi, Karar Anı, Reha Muhtar'a İtiraf gibi

[38] David Lyon, *Gözetlenen Toplum Günlük Hayatı Kontrol Etmek*, Kalkadeon Yayınları, İstanbul, 2006, s.37.
[39] a.g.e. s.38.

programların oluşturduğu reality showlar, ulusal yayın akışının önemli bir parçasını oluşturmaya devam etmişlerdir.[40]

2.3. REALİTY SHOW TÜRLERİ

Murrey ve Qullette[41]'e göre reality showların türlerini şu şekilde sınıflandırabiliriz:

1. **Belgesel Dizi Tarzındaki Reality Showlar:** Bu program türünde izleyiciler gözleyici modunda kalıp, kişilerin gündelik hayatlarından kesitler izlemektedirler. Belgesel dizi tarzındaki reality showlarda kişiler çoğu zaman belirli mekânlar içerisinde, dizi ve filmlere göre çok daha az kurgulanan olaylar içerisinde yer almaktadırlar.

1.1. **Özel Yaşam Hikâyeleri:** Birbirlerini daha önce tanımayan kişilerin aynı ortam içerisinde yaşadıklarını gözlemleme üzerine kurulan bir türdür. Bu tür program türüne ilk kez 1995 yılında ortaya çıkan "The Real World" (Gerçek Dünya) öncülük etmiştir.[42]Ülkemizde türün en çarpıcı örneği "Biri Bizi Gözetliyor" olmuştur.

1.2. **Ünlü Kişilerin Hikâyeleri:** Bu türde, ünlü kişilerin hayatları ön plandadır. İzleyicilerin hayran olduğu kişilerin sıradan hayatlarını merak etmelerinden doğan bir program türüdür.

1.3. **Profesyonel Aktiviteler:** Kişilerin özel hayatlarının yanında, kendi meslekleri ya da bir proje üzerinden ilerleyişleri hakkında bilgiler veren bir türdür. Türkiye'de "Çırak" adıyla yayınlanan program örnek olarak verilebilir.

[40] Sevilay Çelenk, *Televizyon Temsil Kültürü,* Ütopya Yayınları, Ankara, 2005, s. 212.
[41] Laurie Qulellette ve Susan Murray, *Reality TV, Remaking Television Culture,* New York University Press, New York, 2004, s.143.
[42] a.g.e., s.145.

2. **Yarışma Showları:** Sonunda büyük bir ödülü kazanmak için mücadele eden yarışmacıların yer aldığı türdür. Buna "reality oyun showları" da denilmektedir.[43] Yarışmalar bölümler ilerledikçe eleme yoluyla giderek azalmakta ve en son kalan yarışmacı büyük ödülü kazanmaktadır. Bu tür programlarda izleyicilerin oylama usulü ile programa dahil olduklarını, yarışmacıların kaderlerini etkiledikleri düşüncesinin yaratılması, seyircilerinin programla olan bağlarının daha hızlı kurulmasına sebep olmaktadır. Türkiye'de yayınlanan "Survivor" ve "Master Chef" yarışma programları örnek olarak verilebilir.

   2.1. **Randevu Konulu Yarışmalar:** Bu tür yarışmaların amacı, kız – erkek buluşmalarına olanak sağlamak, yarışmacıların birbirleri ile eş olmaları ya da bir ilişki yaşamalarını sağlamaktır.[44] Yarışma sonunda birinci olan çifte araba, düğün masraflarının karşılanması, büyük para ödülü gibi ödüller verilmektedir. Yarışma showlarında olduğu gibi izleyicinin oylama ile programa dâhil edilmesi, programın devamlılığı açısından önemlidir. "Kısmetse Olur" isimli program bu türün örneklerinden biridir.

3. **Kendini Geliştirme:** Genellikle uzman kişilerin danışmanlıklarından yararlanılarak bir kişi ya da grubun hayatlarındaki bir bölümü düzeltmek için oluşturulan reality showlardır. Türkiye'de yayınlanan "Süper Dadı" bu grup altında değerlendirilebilir.

4. **Randevu Showları:** 1960 yılında yayınlanan "Dating Game" adlı yarışma programı ile ilk örneği görülen bu tür programlarda esas amaç, bekâr kadın ve erkeklerin programda tanışma ve flörtleşme süreçlerinin ekrana getirilmesidir.

5. **Talk Showlar:** Bir konunun, programa dahil olan bir veya birden fazla konuk ve çoğu zaman stüdyoda yer alan seyirciler önünde tartışılması, konunun çözüme kavuşturulmasını amaçlayan program türüdür. Konu başlıkları genellikle dikkat

[43] a.g.e., s.128.
[44] L. Qulellette ve S. Murray, 2004, s.130.

çekici olaylardan oluşmaktadır. “Müge Anlı ile Tatlı Sert”, “Esra Erol’da”, “Didem Arslan’la Vazgeçme”, Türk televizyonlarındaki örneklerinden birkaçıdır.

6. **Kamera Şakaları:** Yapım ekibi ve oyuncuların gizli kamera kullanarak, durumdan haberi olmayan kişi ya da kişilere şaka yapmalarını konu olan programlardır. Dünyada ve Türkiye’de pek çok örneği bulunmaktadır.

2.4. GÜNDÜZ KUŞAĞI PROGRAMLARI

Geçmişten bugüne kadar televizyon açısından bakıldığında program yayıncılığı önemli bir alandır. Tarihsel açıdan dünyada olduğu gibi Türkiye’de de farklı içeriklere sahip televizyon programları üretilmiştir. Programların içerikleri ve türlerinin farklılaşmasına, yenileşmesine sebep olan en önemli unsur ise yayınlandığı ülkede yaşayan kişilerin izleyici tercihleri, siyasi ve ideolojik yaklaşımları gibi konulardır.

Günümüzde en çok tercih edilen program türlerinden bir konuşmaya dayalı program türüdür. Gündüz kuşağı talk show olarak adlandırılan bu tür, Keskin’e göre 1960’ların sonlarında Phil Donahu ile başlamıştır. Zamanla içinde çoğunluğunu kadınların oluşturduğu bir seyirci topluluğu tarafından gündelik hayata dair konuların kamusal olarak tartışıldığı programlar olarak yaygınlaşmıştır.[45]Yayın akışı içerisinde izlenme oranları açısından bakıldığında önemli bir yer tutan kadın programları; gerçekliği yansıtması ve konu içeriği bakımından reality show programlarının içerikleriyle benzerlik göstermesi açısından, bu programların arasında var sayılabilmektedir. Yayın saatlerinin sabah ve öğle kuşaklarında olması, ana temasını kadın ve kadınların yaşadığı aile sorunlarının oluşturması, kadın izleyicileri izlemeye yönelten temel neden olarak düşünülmektedir

[45] Emre Keskin, *Zerrin, Gündüz Kuşağı Talk Showlarında Kültürel Kimliklerin Temsiliyeti: Ayşe Özgün Talk Show*, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Yıllık 2001, Ankara, 2001, s. 94-95.

Reality showların alt grubu içerisinde sayılan talk showlarda, genellikle gerçek insanların gerçek yaşamları ele alınmakta, bu nedenle de bu tarz programlar bu kategori içerisinde değerlendirilmektedirler. Canlı olarak yayınlanan programlar; izleyici önündeki platformda, stüdyo konuklarından ve canlı telefon bağlantılarından anında geri bildirim almakta, yine herkesin gözü önünde tartışma ya da gözyaşı sahneleri ile devam etmektedir. Bu bağlamda bu tür kadın programları, bu araştırma içinde "kadın reality programları" olarak adlandırılmaktadır.[46]

Radyolarda yayın yapan sohbet programlarının (talk radio) görsel medyadaki devamı olan talk showlar, zaman içerisinde çeşitli formatlara bürünerek ekrandaki varlıklarını sağlamlaştırmışlardır. Kadın programlarının farklı türlere ait özellikleri tek bir yapım içerisinde kullanıldığı görülmektedir. Bu açıdan "türler arası" bir özelliğe sahip oldukları söylenebilir. "Gündüz kuşağı tartışma programları", "trash TV", "İzleyici tartışma programları" türler kadın programlarının içerisinde görülmektedir. Çalışmamıza konu olan gündüz kuşağı kadın programları, genellikle gündüz kuşağında yayınlanan ve gündelik olayları konu edinen programlardır. Bir sunucu tarafından yönlendirilen bu tür, çoğunlukla sunucusunun ismi ile lanse edilmektedir. Kamu sorunları, gündelik olaylar, eğlence unsurları ve haberler bir arada kullanılmaktadır. Melodram, duygusal mahremiyet, komedi gibi özelliklerin bir arada sunulduğu samimi bir atmosfer hâkimdir. Sunucu yüksek düzeyde kontrol gücüne sahiptir. Gündüz kuşağında yayınlanan 'Phil Donahue' ve 'The Oprah Winfrey Show' bu programın belli örneklerindendir. [47]

Tür olarak küçük stüdyolu ve ucuz maliyetli olan gündüz kuşağı talk showları, gündüz kuşağında hafta içi her gün genellikle sabah saat 10.00 ile öğleden sonra 18.00'e kadar olan zaman diliminde karşımıza çıkmaktadır. Kadın programlarının bu saatlere yerleştirilmesi, kadınların hâkim olarak çalışma yaşamında değil, ev hayatında konumlandığı ön kabulüne dayanır. Daha ziyade kadınların yaşadığı problemlerin

[46] Seda Akpınar, "Kadın Reality Programlarının İzlenme Nedenlerinin Kullanım ve Doyumlar Yaklaşımı Çerçevesinde Değerlendirilmesi*",* Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2008, s.94.
[47] Sonia Livingstone ve Lunt Peter (1996). *Talk on Television,*Routledge, USA, 1996, s.38.

konusunda uzman kişiler ile programın aktif izleyicilerinin katılımlarının sağlanmasıyla güzellik gibi sağlık gibi yemek gibi veya günlük hayatta işe yarayacak pratik bilgiler ile evlilik ve aile içi ilişkiler gibi ailevi konuların tartışıldığı bu programların birinci önceliği her zaman izleyicisini eğlendirmek olmaktadır.[48]

Gündüz kuşağı kadın reality showlarında genellikle gizemli, tartışmalı ve toplumsal normların dışında yer alan bir konu işlenmektedir. Bu tür bir konu programın gündeminin başlangıcından, ekranı kapattıktan sonrasına dahi uzanan bir tartışma ortamının oluşmasına sebep olmaktadır. Ertesi yayında yeni konuklarla ve yeni tartışmalı konularla program devam eder. Bu sürekli devam eden bir döngü şeklinde ilerlemektedir.

Çağdaş dünyada yaşayan insanlar giderek daha fazla oranda sorunlarını televizyon ekranlarında görünerek tartışmaya ya da çözmeye çalışmaktadır. Bu tür programlar insanların özel yaşamlarında yer alan sorunları ekrana getirmesiyle bir teşhir alanı oluşturmaktadır. Kadın programlarında insanların özel hayatlarının teşhir edildiği, zaman zaman aşırılıklar ve kavgaların görüldüğü, kışkırtıcı ve çarpıcı konuları ele alan, mahremiyet duygusunun bazı anlarda unutulduğu görülmektedir.

Gündüz kuşağı kadın reality showlarında birbirlerini aldatan çiftler, velayet davaları, dolandırıcılık, yaşa dışı yollardan evlat edinme, çeşitli sebeplerle evlerinden "kaçan" genç kızların konu edildiği görülmektedir. Programa katılan kişiler bu ve benzeri mağduriyetlerinin çözülmesini program sunucusundan rica etmektedirler. Katılımcıların sorunları genellikle çözülerek programdan ayrılsalar da bu noktada dikkat etmemiz gereken nokta mevcut durumun ekrana nasıl yansıtıldığıdır. Program boyunca izleyicinin ilgisini aktif tutmak amacıyla magazinleştirilmekte, kişinin en mahrem alanlarına dâhil olunmakta, olayı yaşayan taraflar stüdyoda bir araya getirilerek tarafların hesaplaşmasına şahit olunmaktadır.

[48] Esra Özdemir Kırıcı, "Sabah Programlarında Kadın ve Sağlık". Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2019 s.74.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMUSAL VE ÖZEL ALAN KAVRAMLARINA TEORİK BİR BAKIŞ

Geçmişten günümüze kadar kamusal ve özel alan kavramları yaşanılan dönemin özelliklerine göre birçok düşünür tarafından ele alınmış ve tartışılmıştır. Günümüz modern toplumunda bireyin hayatında televizyonun etkisi kamusal ve özel alan kavramlarının algılanmasında da önemli bir etkinin oluşmasına sebep olmaktadır.

Bu bölümde öncelikle kamusal ve özel alan kavramlarına ve kavramlara dair kurumsal yaklaşımlara değinilecektir. Jürgen Habermas ve Hannah Arendt'in bu kavramlara yönelik düşünceleri günümüz yayıncılığı ile bağlantılı olarak ele alınacaktır.

3.1. KAMUSAL ALAN KAVRAMINA BİR GİRİŞ

TDK'nın Güncel Türkçe Sözlüğü'ne göre kamusal kelimesi, "halk hizmeti gören devlet organlarının tümü" ve "bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme" anlamlarına gelmektedir.[49]Kamu sözcüğünün İngilizcede bilinen ilk kullanımı kamuyu toplumun ortak çıkarı ile bir tutmaktadır. Örneğin, 1470'te Malory, İmparator Lucyus'tan "Roma'nın kamusal iyiliğini sağlayan diktatör" diye söz ediyordu. Bu kullanımından yaklaşık yetmiş yıl sonra, kamu kelimesi "genel gözleme açık ve ortada olan" şeklinde yeni bir anlam daha kazanmıştır.[50] 17. yüzyıl sonlarında, bugünkü kullanımına yakın olarak kamusal kavramına, "herkesin denetimine açık olan" şeklinde bir anlam yüklenmiştir. Fransızcada "le public" karşılığı olan kamu kelimesi

[49] https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 24.02.2021.
[50] Richard Sennett, *Kamusal İnsanın Çöküşü*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2002, s.32.

ilk olarak tiyatro izleyicilerinden oluşan topluluğu tanımlamak için kullanılmıştır. Bunun yanı sıra, Rönesans döneminde genel olarak ortak çıkarı, siyasal topluluğu ifade etmiş ve zamanla sosyalliğin özel bir bölgesi hâline gelmiştir.

Kamusal alana dair ilk tanımlamalar Aristoteles tarafından yapılmış ve "ev"-"*polis* (şehir devleti)" ayrımı gerçekleştirilmiştir. Aristoteles'in bahsettiği üç yaşam tarzından bedene ait haz yaşamı, evle ya da güncel tanımla özel alan ile ilgili iken; *polis*le ilgili siyaset yaşamı ve zorunlu ve ebedi ilişkilerin kurulduğu alan olan *theoria* yaşamı, kamusal alanla ilgilidir.[51]

Batıda, 'kamusal' olanın kimleri içerdiği ve 'kamuya' çıkıldığında çıkılan yerin neresi olduğu tartışmaları, on sekizinci yüzyılda ön plana çıkmıştır. Buna göre 'kamusal' kavramı, yalnızca aile ve yakın arkadaş kesimlerinden farklı konumu olan bir toplumsal yaşam bölgesi değil, görece çok çeşitli insanları içine alan, tanıdıkların ve yabancıların da dâhil olduğu alan anlamına da gelmiştir. Bu kamu bölgesinin odak noktası farklı birçok grubun bir araya gelmesine imkân tanıyan şehir merkezleridir.[52]

Kamusal alan kavramı geçmişten günümüze toplumsal, tarihsel ve ideolojik bakış açılarında geniş bir alana yayılması sebebi ile farklı bakış açıları ile değerlendirilen bir kavramdır. Kamusal alanın insanın toplumsal özelliğinden kaynaklanan bir arada yaşama durumunun başladığı andan itibaren başladığını söylenebilir. Toplum içerisinde yaşama kaçınılmaz olarak karşılıklı çıkarların müzakere edilmesi, belirli kuralların oluşturulmasını zorunlu kılmıştır. Ayrıca insanın karmaşık gündelik hayatında gerçekleştirmesi gereken işleri bir iş bölümü ile hayata geçirme zorunluluğu doğmuştur. Toplumda öteki ile girilen bu ortak çaba kamusal alan kavramının ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

[51] Gülhanım Karaoğlu, "Kamusal ve Özel Alan Ekseninde Medya ve Mahremiyet", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010, s.1.
[52] a.g.e., s.32-33.

Kamusal alan kavramını literatüre kazandıran ilk kişi Frankfurt Okulu'nun son temsilcilerinden olan Habermas'tır. Kamusal alana katılımın, yurttaşların iletişime (söylemsel etkileşim alanına) katılımına bağlı olduğunu belirtir: "Kamusal alan kamusal topluluk olarak bir araya toplanmış özel şahısların, kamu erkini, kamuoyu önünde meşrulaştırmaya yöneldikleri forumdur."[53] Yurttaşlar, kamusal konular hakkında özgür bir biçimde toplanma, örgütlenme, düşüncelerini ifade etme ve düşüncelerini kitle iletişim aracılığı yoluyla yayma özgürlükleri güvenceye alınmış olarak tartıştıklarında kamusal bir gövde biçiminde davranmış olurlar.[54]

Habermas tarafından kamusal alan kavramı 1962 yılında ilk kez kullanılmış olsa da akademik yayınlarda ağırlıklı olarak 1990'lı yıllarda globalleşmenin, yeni iletişim teknolojilerinin ve sosyal değişimlerin hızlanması ile kullanılmaya başlanmıştır. Kamusal ve özel alan kavramlarını kullanan en önemli düşünürler ise Jürgen Habermas ve Hannah Arendt'tir. Habermas kamusal alan kavramının yükselişini 18. yüzyıl ve sonrasında ortaya çıkan burjuvazi ile ilişkilendirir. Arendt ise kavramın geçmişini Antik Yunan döneminde arar.

3.1.1. Habermas'ın Kamusal Alan Kavramı

Frankfurt Okulu'nun ikinci kuşağının önemli temsilcilerinden biri olan Habermas'ın, 1962 yılında yayınladığı "Kamusallığın Yapısal Dönüşümü (Strukturwandel der Öffentlichkeit-Structural Transformation of the Public Sphere)" kitabında kamusal alanın ortaya çıkışını tarihsel ve toplumsal anlamda çözümlemektedir. Habermas, kamusallığı hem tarihsel hem de normatif bir kategori olarak ele almıştır. Habermas, kamusallık, kamu, kamuoyu, kamusal alan gibi kavramların tarihsel dönüşümünü ele almış, normatif bir kategori olarak da iletişimsel eylem teorisi ile iletişime dayanan yeni bir kamusal alan modeli üzerine düşüncelerini ifade etmiştir. O, kamusallığı iletişim alanı veya eleştiri ortamı olarak ele alan bu modelle, kamusal ile özel alanın sınırlarının değiştiği, bozulduğu günümüz

[53] Jürgen Habermas, *Kamusal Alan,* Kamusal Alan (iç.). Derleyen ve Çeviren Meral Özbek. Hil Yayınları, İstanbul, 2004, 95-102, s.90.
[54] a.g.e. s.95.

toplumlarında demokratik kurumların karşılaştığı sorunları ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.[55]

Habermas'a göre kapitalizmin en erken dönemlerinde burjuvazinin güçlenmeye başlaması ile ortaya çıkan kamusal alan, sivil toplum ile devlet arasında bir alan olarak eleştirel kamusal tartışmaların sürdüğü bir bölgedir. Burjuvazinin güçlendiği 17. yüzyıl sonu ve 18. yüzyıl dönemlerinde mutlak iktidarın otoritesinin vatandaşlar tarafından eleştirel anlamda sorgulanabildiği, kamusal olarak denetlenebilen bir alandır. Burjuvazinin nitelikli bir eğitim alması, özel mülkiyetle kazandığı özerklik, bu dönemde eleştirel düşünceyi besleyen roman ve mektupların yazılması, *cafe* (kahvehane) ve salonlardaki politik tartışmalar, özellikle bir kitle iletişim aracı olarak gazetelerde siyasal tartışmaların yer bulmaya başlaması kamusal alanı ortaya çıkarmıştır.

Kamusal alan kavramını tarihsel bir perspektifle ele alan Habermas, kamusal ve özel alan ayrımının ilk kez 17. yüzyılda burjuva toplumu döneminde ortaya çıktığını belirler. Orta çağ Avrupa toplumunda kralların, prenslerin, derebeylerin mührünün kamusal alanı temsil etmesi nedeniyle özel-kamusal alan ayrımının bu dönemde net olmadığını söyler. Bu nedenle Orta Çağ'da yer alan kamusal alan temsili bir kamusal alandır.[56] Temsili kamusal alan bir yöneticinin varlığına bağlı olduğu için gerçek kamusal alanı temsil etmemektedir. Çünkü Habermas'a göre gerçek bir kamusal alanın varlığı bireylerin fikirlerini özgürce söyleyip, tartışabilecekleri bir ortama bağlıdır.

16. yüzyılda başlayan reform hareketinin etkisi ile devlet ve din arasındaki ayrım belirginleşmeye başlamış, din bireylerin vicdanlarına ait özel bir kavram hâline gelmiştir. Kralların otoritesi altında olan bürokrasi, ordu ve kısmen hukuki organlar saraydan bağımsızlaşmaya başlamıştır. 18. yüzyıl soyluları parlamentonun, kamusal otorite organlarının ve hukuki kurumların yapısına dâhil olmuşlardır. Ticaret ve çeşitli türdeki mesleklerle uğraşan kesimler ise, kentsel korporasyonlar ve bölgesel örgütler

[55] G. Karaoğlu, 2010, s.2.
[56] Jürgen Habermas, *Kamusal Alan,* Kamusal Alan (iç.). Derleyen ve Çeviren Meral Özbek. Hil Yayınları, İstanbul, 2004, 95-102, s.97.

kurarak devletten ayrı bir özel alan yaratmışlardır. Böylece burjuva toplumu gelişmeye başlamıştır.[57]

Batı Avrupa'da, 17. yüzyıl boyunca Rönesans ve Reform hareketlerinin etkisiyle siyasal, toplumsal ve ekonomik birtakım değişimler yaşanmıştır. İlk olarak 15. yüzyılda feodalitenin çözülmeye başlaması ile birlikte aristokrasinin toprak egemenliği sarsılmaya başlamıştır. Aristokrasinin temsilcisi soylu kişiler sınırlı alanlarda yaşamaya başlamışlardır. Merkezi krallıkların güçlenmesi ile temsili kamu da saraya sıkışmıştır. 16. yüzyılda başlayan Reform hareketleri ile birlikte Kilise'nin otoritesi sorgulanmaya başlanmış ve yeni mezhepler Avrupa'da yayılmaya başlamıştır. Kilise o güne kadar sahip olduğu Tanrı'nın kamusal temsiliyet rolünü kaybederek, özel bir mesele hâline gelmiştir. Zümreler içinde egemenliğin unsurları, kamu erkinin kamusal organlarına dönüşür. Bürokrasi ve ordu (kısmen yargı) kamu erkinin kurumları olarak biçimlenirken, özel hâle getirilmiş saray karşısında nesnel bir konuma yerleşirler. Şehirdeki korporasyonlar ise mesleki zümreler olarak devlet karşısında 'burjuva toplumu'nun temelini oluştururlar.[58]

15. yüzyıldan itibaren toplumda görülen bu dönüşümler yeni bir yaşam biçimini ortaya çıkarmıştır. Öncelikli olarak ticaretin gelişmesi, burjuvazinin etkin bir sınıf olarak ortaya çıkması ve ekonominin, mevcut iktidar sisteminden bağımsızlaşarak kendi kurallarıyla işleyen bir sisteme dönüşmesi ile ekonomik alanda aktif aktörleri de getirmiştir. Ailenin ve ekonominin alanının, bağımsız ilişkiler ağı örmesi ve bunların dışında yükselen kamuoyunun kendilerini ortaklaşa ifade ettiği bir alan yaratması, Habermas'ın ifade ettiği burjuva toplumunda kamusal alanları oluşturmuştur.[59]

[57] a.g.e., s.97-98.
[58] Jürgen Habermas, *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000, s.70-72.
[59] Ülker Yükselbaba, "Habermas'da Kamusal Alan/Özel Alan Ayrımı", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008, s.56.

Kamusal alanın oluşması için gerekli olan, devletin dışında kalacak ve kişilerin siyasal etkileşim kurabileceği bir sivil alanın oluşmasıdır. Bu sivil alana herkes özgür ve eşit bir şekilde katılabilmeli, düşünsel ve yasal düzenlemeler için gerekli fikirlerin tartışılabileceği bir ortam olmalıydı. Habermas'a göre bu alan 17. yüzyıl sonunda başlamış ancak esas olarak 18. yüzyıl toplumsal yapısında kendisini bulmuştur. Bu yüzyıllarda Fransa'da *cafe* ve salonlarda, İngiltere'de kahvehanelerde ve Almanya'da tartışma topluluklarında eleştirel kamusal tartışmalar yapılmaktaydı. Basın, eleştirel tartışmaların en yalın görüldüğü noktalardı. Edebi-politik bilincin yükselişi, özellikle 18. yüzyılın ikinci yarısında basının sadece haber üretmekten çıkıp, kamusallığın taşıyıcısı, kamusal tartışmaların merkezi hâline gelmesini sağlamıştır.

Krallığın güçlü olduğu dönemlerde kamu işlerinin devamının sağlanması, kamuoyunun şekillendirilme çabaları aristokrasiye bağlıydı. 18. yüzyıla gelindiğinde aristokrasinin bu gücü oldukça zayıflamıştı. Aristokrasinin boş bıraktığı bu alanı yazarlar herhangi bir iktidardan düşme korkusu olmadan doldurmuşlardır. Bu dönemde yazarlara ve basına uygulanan sansürün azalması, yazarların güçlerini artırmıştır. Yazarların herhangi bir güç, statü ya da zenginlik gibi kendilerini diğerlerinden üstün kılan bir özellikleri yoktur. Bu dönemde yazarların kamuoyunu temsil etmelerinin en büyük nedeni dönemin siyasetinin değişmesidir. Yeni siyaset *cafe*lerde, salonlarda, kahvehanelerde gerçekleştirilmekteydi.[60]

Habermas için kamusal alanın gelişmesi açısından kitle iletişim araçlarının önemli bir yeri bulunmaktadır. Kitle iletişim araçlarının geliştiği ilk dönemlerde özellikle gazetelerde edebi konular üzerinde başlayan tartışmalar zamanla siyasal konulara kaymaya başlamıştır. *Cafe*ler ve kahvehaneler gibi mekânlarda yapılan siyasi tartışmalar basın endüstrisinin gelişmesi ile birlikte gazete ve dergilere sirayet etmiştir. 18. yüzyılda kamusal alanın temel iletişim araçları, dergi ve gazeteler olmuştur.

[60] Ü. Yükselbaba, 2008, s.57.

Burjuvazinin güçlenmesinde ekonomide etkili olan unsur ticarettir. Burjuvazinin ticari mallarının dolaşımının hızlanması için gerekli olan önemli bir unsur uzak bölgelerden doğru ve sık bilgi alma gerekliliğidir. Ticari mektuplaşma bu şekilde doğmuştur. Haber dolaşımının sürekliliği, mal ve kıymetli evrakın sürekliliği kadar önemli olunca haberleşmenin kurumsallaşması zorunlu oldu. Postadan söz edebilmek için kamuya açık düzenli mektup alışverişi olanağının olması gerekir. Aynı şekilde basından söz edebilmek içinse halk için erişilebilir olması gerekmektedir. Bu anlamda bir basın ancak 17. yüzyılın sonunda gerçekleşti.[61] Basının gücünü keşfeden yönetimler, 19. yüzyılla birlikte bu gücü kendileri için kullanmaya başlamışlardır. Bu dönemde politik partiler, iktidarlar ve güç sahipleri kitle iletişim araçlarını kamuoyu yaratmak için kullanmaya başlamışlardır. Basının 17. ve 19. yüzyıl arasındaki ilerleyişini Habermas şu şekilde açıklar:

> "Özel alan ile kamu otoritesinin birbirinden ayrıldığı bir dönemde (17. yüzyılın sonundan itibaren), bireylerin burjuva ve insan olarak, görece eşit biçimde, önce yazınsal konularda, sonra siyasal basının devreye girmesiyle toplumla ve devletle ilgili konularda serbestçe rasyonel-eleştirel tartışmalar yaptıkları, ilkece herkesçe erişilebilir kamusal alandan, devletim özel alana müdahale ettiği, toplumun da devlete nüfuzuyla toplumun "yeniden feodalleştiği", özel-kamu ayrımının silindiği, reklamların ve halkla ilişkilerin yükseldiği bir dönemde (19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren), politik partilerin ve kitle iletişim araçlarının biçimlendirdiği (güdüp yönlendirilen "kitle"den oluşan) "görünüşteki" kamusal alana geçilir"[62]

Son olarak Habermas'ın süreçleriyle birlikte açıkladığı kamusal alanı kısaca şu şekilde özetleyebiliriz:

1. Kamusal alan kapitalizmle birlikte ortaya çıkmış yani bir sanayi toplumunun ürünüdür.
2. Kamusal alanın ortaya çıkışı modernleşmeyle birlikte kendiliğinden olmuştur.
3. Kamusal alanın temel özelliğinin aleniyet ilkesiyle bütün olmasıdır. Geleneksel toplumda üstü örtülmüş birçok konuyu, değerler, aktörler vb. bu alan görünür kılınmaktadır. Ancak bu bireylerin bir araya gelmesi

[61] J. Habermas, *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*, 2000, s.76–77.
[62] Beybin Kejanlıoğlu, *Türkiye'de Medyanın Dönüşümü*, İmge Kitabevi, İstanbul, 2004, s.390.

kamuyu oluştursa bile kamusal alanda bir bütün oluşturabilmeleri belli koşulları gerektirir: Bireyler genel yararla ilgili bir konuda bir araya gelmeliler, örgütlenme, ifade ve yayınlama gibi özgürlükleri garanti altına alınmış olmalı, kısıtlanmamış iletişim yapabilmelidirler. [63]

3.1.2. Arendt'in Kamusal Alan Kavramı

Hannah Arendt, Habermas dışında kamusal alan kavramı hakkındaki kuramları ile sıklıkla başvurulan kuramcılardan biridir. Habermas'ın kamusal alan tanımlamasında öne çıkan kavramlar herkese açık olma, siyasal denetim ve toplumun bireylerine karşı sorumlu olmak iken Arendt, kamusal alan kavramsallaştırmasında alenileşme ve ortak sahip olunan bir alan kavramlarını öne çıkarmaktadır.

Arendt, "İnsanlık Durumu" isimli eserinde kamusal ve özel alan arasındaki belirsizliği sorgular. Kuramını geliştirirken Antik Yunan toplumsal, ekonomik ve siyasal hayatına değin uzanır. Arendt zorunlu hayatın sürdüğü aile yaşamı ve kişinin toplumsal yönünün sergilendiği politik yaşamı olmak üzere iki farklı alandan bahseder. Politik yaşam kamusal alanı temsil ederken, kişinin aile yaşamı özel alan olarak değerlendirilebilir. Özel alanı oluşturan güçler iş ve emektir. Kamusal alanı oluşturan güçler ise söz, eylem ve özgürlüktür.

Arendt, kamusal ve özel alan kavramlaştırmasını gerçekleştirirken Antik Yunan'da *polis*(şehir devleti)e kadar uzanır. Yunan şehir devletlerinin kurulması ile birlikte "*koine*" ve "*oikos*" olarak adlandırılan iki farklı yaşam biçimi ortaya çıkmışır. *Koine*, özgür yurttaşların ortak kullandığı polisi yani kamusal alanı temsil ederken, *oikos* tek tek bireylere ait olduğu düşünülen, hane hayatını yani özel alanı temsil etmektedir.[64]

[63] Ü. Yükselbaba, 2008, s.73.
[64] Zafer Yılmaz, "Hannah Arendt'te Özel Alan-Kamusal Alan Ayrımı", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2007, s.14.

Arendt, eşitliğin ve katılımın olmadığı yerde kamusal alandan bahsedilemeyeceğini savunur. Dil, din, cinsiyet, ırk gibi farklılıkların silikleştiği alan kamusal alandır. Arendt, ortak bir dünyanın koşulları altında gerçekliği temin eden, herkesteki mevcut ortak doğanın değil, konum farklılıklarından doğan çeşitliğe rağmen her bir kişinin aynı nesneyle ilgileniyor olmasını kamusal alan olarak açıklar.[65] Kişinin kamusal alanda bulunabilmesinin göstergesi ise eylemi yani yapıp ettikleridir. Eşitlik içerisindeki insanlar karşılıklı etkileşim içerisinde, kendini geliştirebilme fırsatını elde edebilmelidir. Kamusal alan içerisinde çevresiyle iletişime geçen insan etrafında olup bitenlerden haberdar olma şansını yakalayabilir.

Arendt, Antik Yunan'da "şehir devleti" anlamına gelen "*polis*"te yurttaşların uyum içerisinde yaşadıklarından bahseder. *Polis*, insanların eylemde bulunmalarından ve konuşmalarından doğan bir örgütlenmedir. Başlarına ne gelirse gelsin insanlar poliste bu amaçla yaşamaya devam ederler.[66] Arendt'in ifadeleriyle; "başkaları bana nasıl görünüyorsa benim de onlara öyle göründüğüm, insanların salt başka canlılar ya da cansız şeylerin var oldukları gibi olmadıkları, görünümlerini açık ve seçik kıldıkları bir mekân."[67] Antik Yunanlılarda eylemde bulunmak ve konuşmak, hane alanı yani özel alana dair olan her şeyin dışarıda bırakılması anlamına gelir. Beşeri meseleler alanından doğan eylem ve konuşma siyasi etkinlikler olarak kabul edilir.[68] Bu etkinliklerin varlığı insanın *koine*de yani kamusal alanda görülebilmesine karşılık gelin. *Koine*de yer alan ve bu alana özgü etkinlikleri yerine getirdiğinde, erişebileceği en yüksek mertebeye erişir ve kendini gerçekleştirmiş olur.[69]

Arendt, *polis*in eşitler içinde eylemin ve konuşmanın gerçekleştiği alan olarak tasvir etmekte ve bu alanı bir nevi kamusal alan olarak değerlendirmektedir. Ancak Antik Yunan'daki eşitlik anlayışı, günümüz anlamında eşitlikle farklılık göstermektedir. Antik Yunan'da eşitlik, kişinin akranlarıyla bir arada yaşaması anlamına gelmekteydi. *Polis*in işleyişinde yöneten yönetilen ayrımı bulunmamakta ve

[65] Hannah Arendt, *İnsanlık Durumu*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2013, s.102.
[66] H. Arendt, 2013, s.289-90.
[67] a.g.e., s.272.
[68] a.g.e, s.43.
[69] a.g.e., s.284–285.

bu nedenle burada bulunan herkes eşit kabul edilmekteydi. Bu yüzden Arendt'e göre, geleneksel yönetim biçimleri olan tek adam yönetimi veya monarşi, birkaç kişinin yönetimi ya da oligarşi ve çoğunluğun yönetimi veya demokrasi polisin işleyişine uyan yönetim biçimleri değildir.[70] Ancak eylem ve konuşmanın gerçekleştiği *polis*in alanında herkes için eşitlik söz konusu değildi. *Polis*te herkes eylemde bulunma ve konuşma yeteneğine sahip olsalar da *koine* içerisinde kabul edilen kadınlar ve köleler buranın dışında tutulmuştur.[71] Yani *polis*te yer alma hakkı sadece erkekler için geçerlidir.

Kamusal alanın eylem ve konuşma yoluyla kurulması bu alana siyasi bir durum kazandırır. Çünkü Arendt için eylem ve konuşma en temel siyasi etkinliktir. İnsan bu eyleme katılarak hem diğer türler içinde hem de kendi türü içinde farklı bir konuma sahip olur. Yani insanlar konuşma ve eylem yoluyla, birbirlerinin karşısına salt fiziksel nesneler olarak değil, aynı zamanda insan sıfatıyla çıkarlar.[72]

Arendt, kamusal alanın varlığını özgürlük kavramı temelinde incelemektedir. Bu kavramı incelerken yine Antik Yunan'daki özgürlük kavramına bakmaktadır. Arendt, Antik Yunan'da vatandaşların siyasi bir ortamda bulunmalarının koşulunun özgür bir ortamın bulunması gerekliliğine bağlı olduğunu söylemektedir. Ancak özel alanda bulunan köleler, kadınlar, çocuklar gibi insanlar özgür bir ortam içerisinde olamazlar. Arendt tarafından özgürlük her türlü etkileşimin ve her topluluğun başlıca özelliği olarak görülmez. Siyasi bir biçim kazanmamış topluluklar yani kabile toplulukları, özel alan özgürlüğün görüldüğü ortamlar değildir. Bu topluluklarda geçerli olan hayatın devamına yönelik zorunluluklardır. Antik Yunan'da kamusal alana ve dolayısıyla özgürlük kavramına erkekler sahip olabilirlerdi. "O yüzden hane alanında özgürlük yoktu, çünkü hane reisi, yani yöneticisi, sadece haneden ayrılıp herkesin eşit olduğu siyaset alanına girebilecek güce sahip olması bakımından özgür addedilmekteydi."[73] Yunan ortak kanaatine göre, özgür olmak yaşam

[70] Hannah Arendt, *Geçmişle Gelecek Arasında*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996, s.33.
[71] H. Arendt, 2013, s.272.
[72] a.g.e., s.241.
[73] a.g.e., s.70.

zorunluluklarının üstesinden gelmekle birlikte, haneden ayrılıp herkesin eşit kabul edildiği siyaset ya da polisin alanına girmek anlamına geliyordu.[74]

3.2. ÖZEL ALAN KAVRAMI

Tarihsel anlamda kamusal alan başkalarının müdahil olduğu, mahremiyetin bulunmadığı bir alanı ifade ederken özel alan genellikle aile ve ev hayatıyla ifade edilmiştir. TDK'nin Güncel Türkçe Sözlüğünde özel kavramı, "Yalnız bir kişiye, bir şeye ait veya ilişkin olan, spesiyel; benzerlerinden ayrılmasını sağlayan bir özelliği olan, spesiyal; devlete değil. Kişiye ait olan, hususi, resmi karşıtı, ayırt edici niteliği olan" anlamlarına gelmektedir.[75] Özel kavramı kişiye ait olan anlamına gelmesine rağmen, özel alan eş, çocuklar, babaanne, hizmetçiler gibi farklı bireyleri de içine aldığı için, kişinin yalnız olması anlamına gelmemektedir.

Kamusal ve özel alan tartışmalarında özel alan sınırlı bir yer edinmiştir. Habermas ve Arendt dâhil pek çok kuramcı kavramlaştırmalarında daha çok kamusal alana yer vermişlerdir. Günümüzde iletişimin giderek artması, yeni medya ve iletişim olanaklarının gelişmesi ile özel alan ve bu alanın sınırları ile kamusal alanın sınırları tartışması giderek artmıştır. Bu anlamda özel alana saygı, mahremiyet, haber edinme hakkı, medyanın sınırlılıkları gibi konular günümüzde sıkça tartışılmaya başlanmıştır.

Fransız sosyal tarihçi Georges Duby, "…dünyalarında varoluşun her dilde "mahrem" eşdeğeri bir kelimeyle anlatılan kısmı, geri çekilebileceğimiz veya kaçabileceğimiz bir bağışıklık alanı, kamusal alanda ihtiyaç duyduğumuz…bir kenara bırakabileceğimiz, gevşeyebileceğimiz, rahatımıza bakabileceğimiz ve dış dünyada korunmak için giyilen çalımlı kabuğu çıkarıp attığımız bir yer için berraklıkla tanımlanmış bir alan ayrılmıştır."[76] sözleriyle özel alanın özelliklerini tanımlamıştır. Özel alan bireyin gösterişten uzak, samimiyet ortamında bulunduğu evcil yapısıyla ifade bulur. Aynı zamanda gizli olanın, başkalarını ilgilendirmeyen şeylerin koruma

[74] a.g.e., s.52.
[75] https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 09.03.2021.
[76] David Lyon, *Elektronik Göz Gözetim Toplumunun Yükselişi*, (Çev. Dilek Hattatoğlu,) Sarmal Yayınları, İstanbul 1997, s.253.

altına alındığı yerdir. Yine Aries ve Duby'e göre, kamusal alanda bireyin onurunu, statüsünü, kimliğini korumak için sakladığı, aleni etmekten çekindiği şeyler bu özel alan dâhilindedir.[77]

Özel alanın kavramsal olarak ortaya çıkışı ile ilgili kuramsal anlamda çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Danışman, bazı araştırmacıların burjuvazinin kamusal alana karşı yaklaşımı nedeniyle özel alanın ortaya çıktığını savunduklarını iletmektedir. Özel alan teriminin, tarihi süreç içerisinde burjuvazi sınıfı tarafından sahip olunan ayrıcalıkların halk tarafından fark edilmesinin engellenmesi amacıyla ortaya çıkmıştır.[78] Philippe ve Duby ise özel alanın şehir hayatı ile ortaya çıktığını belirtmektedir. 18. yüzyıl sonlarında sanayileşme ile başlayan şehirleşmenin öncesinde toplumun büyük kısmı kırsal bölgelerde yaşamaktaydı. Burada yaşanan hayat herkesin gözü önünde, aleni bir şekilde ilerlemekteydi. Ancak şehir hayatının gelişmesi ile birlikte birey kendini yoğun nüfus içerisinde gizlemeye, hayatını gizlilik içerisinde yaşamaya başlamıştır.[79] Burjuvazi, öncelikle bireyi, birey de toplum içinde başkalarının meraklı bakışlarından uzak yaşama isteğini ön plana çıkararak, bir bakıma özel hayat ve özel hayatın gizliliği kavramlarının doğumuna öncülük etmiştir.

Özel alan, insanların içerisinde kendilerini doğal buldukları alandır. Bu alan, siyasi etkinliklerin olmadığı, yaşamın devamı ve korunması için gerekli olan alandır. Özel alanda insanlar kendi tercih ve ihtiyaçlarının baskısında olup bir arada yaşamaktadırlar. Arendt'in bakış açısıyla bir zorunluluk alanıdır. Bu alanda erkek yiyecek sağlamak, kadın ise türün devamını sağlamak zorundadır. Zorunluluk alanı, kalıcı olmayan etkinliklerin devamı içindir. Özel alandaki topluluklar zorunluluğun eseridir. Zorunluluğun olmadığı yerde yaşam tehlikeye düşer. Böylesi bir durumda zorunluluk ile özgürlük arasında bulanık bir çizgi bulunmaktadır.

---

[77] Philippe Aries, Georges Duby, *Özel Hayatın Tarihi Roma İmparatorluğu'ndan 1000 Yılına*, Cilt 1, (Çev: Turhan Ilgaz), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2006, s. 8-9.
[78]Ahmet Danışman, *Ceza Hukuku Açısından Özel Hayatın Korunması*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 1991,s.1.
[79] Philippe, A. ve Duby, G.,2006, s.164.

3.2.1. Habermas'ın Özel Alan Kavramı

Habermas, kamusal alan ve özel alan ayrımını, alanların sahip olduğu karşıt özellikler üzerinden açıklar. Karşıt özellikler için iki önemli kriter bulunmaktadır. Bunlardan ilki, görünürlüktür; gizli olanla, açık olan ve ortaya çıkarılanla, erişilebilir alan anlatılmaya çalışılır. İkinci kriter ise kolektifliktir; bireysel olan/bireye ilişkin olanla, toplumsal olan/topluma ilişkin olan arasında bir ayrım ortaya koyar. Bu kriterler kamusal alanla, özel alan ayrımını netleştirmekle birlikte, kamusal ile özel alan zaman zaman iç içe geçebilirler.[80]

Kamusal alan ve özel alanın birleşmesini ve ayrılmasını tarihsel olarak açıklamaktadır. 16. yüzyıl ve 17. yüzyılın başlarında özel alan ve kamusal alan ayrımı net değildir. Bu nedenle ailenin özel alanı, ailenin dışının da kamusal alanı temsil ettiği anlayışı oluşmamıştır. Habermas için kamusal alanın özel alandan ayrılışı, ailenin ev içindeki salonun dışına açılması ile olmuştur.[81]

19. yüzyılın sonundan itibaren kamusal gücün, toplumda yaşayan kişiler arasındaki alışverişe müdahale ettiğini belirten Habermas, kamusal alanın dolaysız olarak özel alana müdahalede bulunduğunu iddia eder. Kamusal otoritenin özel alana müdahalesi ile toplumsal güçlerin yerini kamusal otoriteye sahip devlet güçleri almıştır. Özel alan daralmaya, toplum giderek devletleşmeye başlamıştır. Burjuva kamusunda yer alan devlet ile toplum arasındaki ayrışma zarara uğramaya başlamıştır. Zarara uğrayan bu alanda yeniden siyasileşen bir toplumsal alan meydana gelmiştir ve liberal kamu ortadan kalkmıştır.[82]Bugün aile kamusal ve özel alanın ortak noktasıdır. Aile bir birim olarak hem tüketici hem de üretici olarak piyasada yer almaktadır. Ayrıca aile çeşitli yönleriyle hukuksal düzenlemelerin bir parçası hâline gelmiştir; artık nişanlılıktan evliliğe, çocuk haklarından kadın haklarına çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Aile, televizyon, internet, telefon vb. iletişim araçları ile hem eğlence

[80] Etyen Mahçupyan, "Osmanlı'dan Günümüze Parçalı Kamusal Alan ve Siyaset", *Doğu Batı*, Yıl 2, Sayı 5, Kasım-Aralık-Ocak 1998–1999, s.24.
[81] J. Habermas, 2000, s.119.
[82] a.g.e., s.256-257.

dünyasıyla hem de toplumsal ilişki ağlarıyla iç içe geçirmiştir.[83] Bütün bunların yanında ailenin içerisinde yaşanan mahrem duygular ve ilişkiler onun halen özel alana dâhil olmasını sağlamaktadır.

Habermas'ın kuramsallaştırmasında kamusal alan ve özel alan kesin bir çizgi ile ayrılan alanlar değildir. Bu alanlar zaman zaman geçişken ve birbirlerinden destek alan durumdadırlar. Örneğin, evlilik bir samimiyet alanıdır. Dolayısıyla özel alanın içerisinde yer almaktadır. Ancak evlilikte stratejik davranılırsa kısmen özel alanın dışına çıkılmış olur. Habermas, sınıf temelli bir açıklama yolu izlememektedir, emeğin veya sadece somut olanın, dünyasına değil aynı zamanda gündelik karşılaşmaların, değerlerin, fikirlerin dünyasına önem vermektedir. Tüm bunlar arasında gerçek olanın kamusallık (siyasal söz söyleme anlamında) olduğunu söylemektedir ve çabası 'kamusal aklı' açıklamak üzerinedir.[84]

Habermas'a göre 19. yüzyılda yaşanan ekonomik çöküntü sonrası burjuvazi kamusu çökmeye başlamıştır. Kamu kurumlarınca yerine getirilmesi gereken birçok faaliyet, çalışma örgütleri ya da büyük işletmeler tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır ve Habermas'ın deyimiyle "sanayi feodalizmi"[85] denilen dönem ortaya çıkmıştır. Çalışma dünyasındaki bu özerkleşme ailenin yerine getirdiği birçok etkinliği de bünyesine almıştır. Üretimdeki işlevini kaybeden aile, tüketim işlevini üstlenmeye başlanmıştır. Ailenin özel alanda yapması gereken mülkiyet anlayışı değişeme uğramış ve bireysel gelir önem kazanmıştır. Aile mülkiyeti, ailenin bireysel üyesi olan tek kişinin elde ettiği maaşa bağlanmıştır. Bu gelirin ortaya çıkması, ailenin karşılaması gereken ölüm, işsizlik, yaşlılık gibi ihtiyaçların karşılanması durumunu ortadan kaldırmıştır. Bu ihtiyaçların karşılanması görevini sosyal devlet üstlenmeye başlamıştır. "Burjuva ailesinin vaktiyle özel risk olarak üstlendiği temel ihtiyaçlar, bugün tekil aile mensubu adına kamusal olarak karşılanmaktadır."[86]

[83] Ömer Çaha, "Mahrem Kamusal Alan", *Sivil Toplum*, Yıl 1, Sayı 2, Nisan-Mayıs-Haziran 2003,79-88, s.81.
[84] Hülya, Biçer Olgun, "Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennett'in Kamusal Alan Yaklaşımları", *Sosyolojik Düşün*, Yıl 2, Cilt 1, 2017, 45-54, s.48.
[85] J. Habermas, 2000, s.272.
[86] a.g.e., 2000, s.275.

3.2.2. Arendt'in Özel Alan Kavramı

Arendt için özel alan bireyin hayatını ve özel hayatını sürdürdüğü, türün devamının sağlandığı yerdir. Antik Yunan'da ve Arendt'te özel alan insanların biyolojik istek ve ihtiyaçlarını giderdikleri bir alan olarak görülür.[87] Bu anlamda özel alan kamusal alanın eylem ve konuşma yoluyla oluşan yapay alanında bağımsız olarak, insanın dünyaya geldiğinde kendilerini içerisinde bulduğu doğal bir alandır. Arendt, kamusal alan ve özel alan ayrımını açıklarken iki alan içerisindeki zıtlıkları vurgular; özgürlük-zorunluluk, eylem-iş, özgürlük-zorunluluk gibi kavramları kendi alanları içerisinde açıklar.[88]Arendt, özel alan ve kamusal alan ayrımını zıtlıklar üzerinden açıklarken kamu alanındaki çoğullukla, özel alandaki tekillik ayrımını belirtir. Özel durumdaki insan diğerleri tarafından görülmediği için yok gibidir.

Arendt'in düşüncesinde özel alan, gizlilik ve zorunluluk ile açıklanır, siyasi olmayan etkinliklerin gerçekleştiği alandır. En temel insani değerlerin sergilendiği bu alan kamusal alana kurban edilecek bir alan olarak yer almaz. Aksine, kamusal alan ve özel alan karşılıklı bağımlılık içerisinde düşünülür ve ancak birlikte var olabilirler. Ayrıca siyasi açıdan değil, insani varoluş açısında bakıldığında özel alan ve kamusal alan arasındaki ayrım, gösterilecek olanlarla saklanması gereken şeyler arasındaki ayrıma karşılık gelir.

İnsanın varoluşu açısından bakıldığında özel alan içerisindeki gizliliğin insan için gerekli bir niteliği bulunmaktadır. Çünkü Arendt, bütünüyle kamu hayatında, herkesin gözü önünde geçirilecek bir hayatın bir zaman sonra sığlaşabileceğini belirtir.[89] Ayrıca kamu alanına aktarılmayacak, özel alana/yaşama ait konuların gizlilik içerisinde yaşanması gerekir.[90]

[87] H. Arendt, 2013, s.48.
[88] Z. Yılmaz, 2007, s.66.
[89] H. Arendt, 2013, s. 102.
[90] a.g.e., s. 76.

Özel alan, siyasi olmayan etkinliklerin gerçekleştiği, kişinin kendisini içerisinde doğal bir şekilde ifade edebildiği alandır. Bu alanda esas olan yaşamı mahremiyet içerisinde sürdürmek ve korumaktır. Yaşamın zorunluluğa bağlı etkinlikler çerçevesinde sürdürülmesi, doğal olarak beraberinde özgürlüğün yokluğunu getirir. Bu anlamda Arendt, özel alanın özgürlüğün olmadığı bir alan olduğunu belirtir. Özel alanın yaşamı sürdürme yönünde bir zorunluluk alanı olarak görülmesi, kalıcı olmayan etkinliklerin gerçekleştiği bir alan olduğunu gösterir. Birey, özel alanda tekil bir yaşam içerisinde, kendi tekil deneyimi içerisinde ve bireyselliği ön plana çıkmış bir hayat sürer. Bireyselliği içerisinde kalan insanlar eşitliklerinin ve farklılıklarının farkına varmaz, farklı bakış açılarına sahip düşüncelerle karşılaşmazlar. Dolayısıyla bu alanda yer alan insanlar, birbirlerini anlayabilecekleri, geleceği planlayabilecekleri ve benzersiz kişisel kimliklerini ortaya koyabilecekleri bir ortam oluşturamazlar.[91]

Özel alanda tekil bir yaşam bulunduğu için insanlar birbirlerini anlamazlar. Bu alandaki zorunluluğun gücü nedeniyle zor ve şiddetin haklılığını sorgulamadan kabul ederler. Arendt için özel alanın gizliliği ve baskının egemen olması, kamusal alandan ayrılmasını sağlayan en önemli özelliktir. *"...polis alanı özgürlük sahasıydı ve eğer bu iki alan arasında bir ilişkiden söz edilecekse doğal olarak bu şöyle bir ilişki olacaktı: polisin özgürlüğün koşulu, hanede yaşam zorunluluklarına hakim olmaktan geçer."*[92]

Sonuç olarak Arendt için kamusal ve özel alan sadece birbirinden farklı özellikler taşımakla kalmaz, bazı zıt kavramları da barındırır. Özel alan mahremiyet, zorunluluk, baskı ve siyasi olmayan olarak tanımlanırken, kamusal alan özgür, açık ve siyasi etkinliklerin görüldüğü bir alandır. Arendt'in düşüncesinde zıtlıkları barındıran bu iki alan karşılıklı bağımlılık ilişkisi içerisinde ilerler ve ancak birlikte var olabilirler. Birlikte var olabilmelerini sağlayan unsur ise mülkiyettir. Arendt'e göre mülkiyet, "bir kimsenin şöyle ya da böyle dünyanın belli bir kısmında bir yer sahibi olması"[93] ve

[91] Z. Yılmaz, 2007, s.29-30.
[92] H. Arendt, 2013, s.68.
[93] a.g.e., s.90.

insanın biyolojik yönünü korur ve özel alanı temsil eder. Ayrıca özel/kişisel kelimesi mülkiyetle ilişkisinde, kişiselleştirici (gizleyici) özelliğini ve kamu alanıyla taşıdığı karşıtlığın büyük bölümünü kaybeder. Bu bağlamda mülkiyet, görünüşte özel alana ait bir olgu olsa da, kamusal alan için son derece önemli niteliklere sahiptir.[94] Sahip olunan bu yer ile insan yaşam zorunluluklarının üstesinden gelir. Yaşam zorunluluklarının üstesinden gelmek ise kamusal alanda yer alabilmenin koşuludur.[95]

[94] a.g.e., s.89.
[95] Z. Yılmaz, 2007, s.66.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GÜNDÜZ KUŞAĞI KADIN PROGRAMLARI İNCELEMESİ

4.1. İSTATİSTİKÎ VERİLER

Bu bölümde 01-30 Eylül 2020 tarihleri arasında yayın yapan "Esra Erol'da, "Didem Arslan Yılmaz'la Vazgeçme" ve "Gerçeğin Peşinde" isimli üç gündüz kuşağı kadın reality showunda yayınlanan vakaların istatistiksel verisi incelenecektir.

4.1.1. Kayıp Verileri

1 Eylül – 30 Eylül 2020 tarihlerinde "Esra Erol'da, "Didem Arslan Yılmaz'la Vazgeçme" ve "Gerçeğin Peşinde" isimli üç gündüz kuşağı kadın reality showunda toplam 40 kayıp olayı ekrana getirilmiştir.

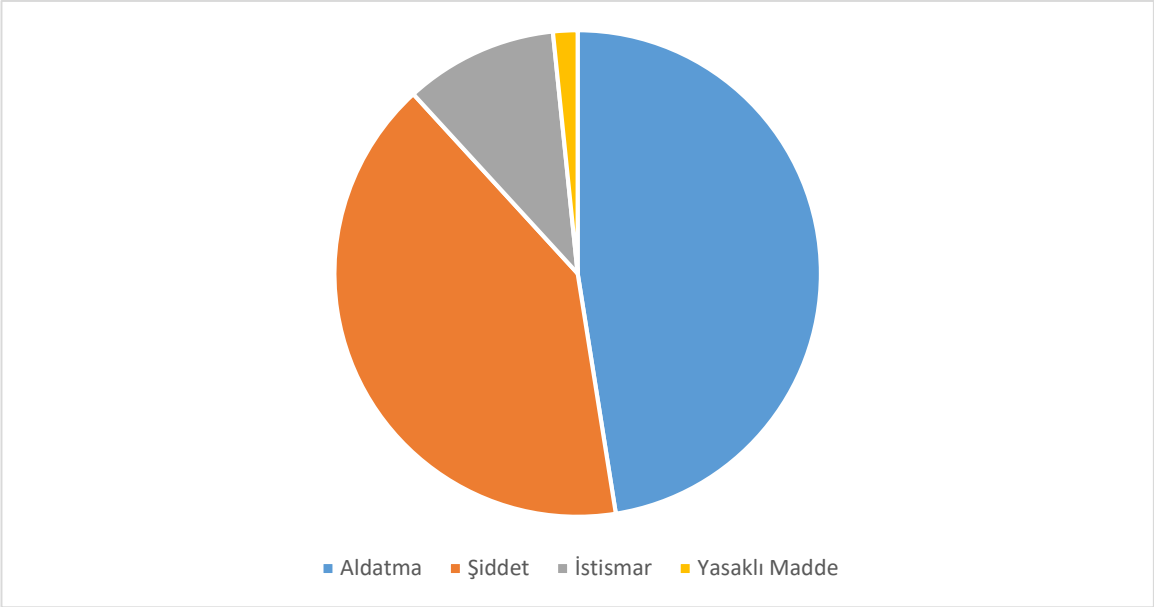
Tablo 4.1. Programlarda Yer Alan Kayıp Verileri

Başvuran Kişi	**Kayıp Kişinin Cinsiyeti**	**Medeni Durumu**	**Yaşı**	**Olay**
Abisi	Kadın	Bekâr	13	Kayıp
Eşi	Kadın	Evli		Kayıp, Aldatma
Annesi	Kadın	Bekâr	10	Kayıp
Annesi	Kadın	Bekâr	14	Kayıp
Babası	Kadın	Bekâr	15	Kayıp
Eşi	Kadın Oğlan çocuk	Evli	- 2	Kayıp, Aldatma

Annesi	Kadın	Bekâr	17	Kayıp
Eşi	Erkek	Evli	-	Kayıp, Aldatma, Şiddet
Babası	Kadın	Bekâr	17	Kayıp
Eşi	Kadın Kız Çocuk	Evli	- 8	Kayıp, Şiddet
Eşi	Erkek	Evli	-	Kayıp, Şiddet, Aldatma
Annesi	Kadın	Bekâr	16	Kayıp, Şiddet, Uyuşturucu, İstismar
Ailesi	Kadın	Evli	27	Kayıp, Şiddet, Aldatma
Eşi	Kadın	Evli	-	Kayıp, Şiddet, Aldatma,
Annesi	Kızı ve Torunu	Bekâr	- 4	Kayıp
Eşi	Erkek Kız Çocuğu	Evli	- 2	Kayıp, Şiddet
Eşi	Kadın	Evli	-	Kayıp, Engelli
Annesi	Kadın	Bekâr	43	Kayıp, Engelli
Babası	Kadın	Dini nikâh ile evli	16	Kayıp, şiddet
Eşi	Erkek	Evli	-	Kayıp, şiddet, aldatma
Babası	Kadın	Bekâr	17	Kayıp
Annesi	Kadın	Bekâr	19	Kayıp
Ailesi	Kadın	Bekâr	16	Kayıp
Annesi	Kadın	Bekâr	29	Kayıp
Babası	Kadın	Bekâr	14	Kayıp
Eşi	Erkek	Evli	-	Kayıp, Şiddet, Aldatma
Annesi	Kadın	Evli	-	Kayıp, Aldatma
Eşi	Kadın	Evli	21	Kayıp
Annesi	Kadın	Evli	38	Kayıp
Eşi	Kadın	Evli	26	Kayıp, Aldatma
Eşi	Kadın	Evli	17	Kayıp, Aldatma, Şiddet

	Oğlan çocuğu		1	
Annesi	Kadın	Evli	26	Kayıp, Şiddet, İstismar
Ailesi	Kadın	Bekâr	16	Kayıp, İstismar, Uyuşturucu
Eşi	Erkek	Evli	-	Kayıp, Aldatma
Eşi	Erkek Oğlan Çocuk	Evli	- 4	Kayıp
Annesi	Kadın	Bekâr	17	Kayıp
Eşi	Kadın	Evli	-	Kayıp, Aldatma
Annesi	Kadın	Bekâr	15	Kayıp, şiddet
Eşi	Kadın	Evli	-	Kayıp, Aldatma
Annesi	Kadın	Bekâr	13	Kayıp

Söz konusu üç gündüz kuşağı kadın programında kayıp olarak aranan kişilerin %82,5'i kadınlardan oluşmaktadır. Kayıp durumunun yanında %35 oranında aldatma vakası, %30 şiddet vakası ve %7,5 oranında istismar ve %5 uyuşturucu vakası ekrana getirilmiştir. Kayıp olan kişilerin medeni durumlarına bakıldığında, %52,5'inin evli olduğu görülmektedir. Kayıp kişilerin yaşları programlarda bazı anlarda dile getirilmemektedir. Verilen bilgiler doğrultusunda 18 yaş altı reşit olmayan kişilerin oranı %52,5'tir.

Şekil 4.1: Kayıp Verilerinde Görülen Olay Dağılımı

Programa kayıplarını aramak için katılan kişilerin verdikleri bilgiler doğrultusunda evli olup, kayıp olarak aranan kişilerin %66,6'sı aldatma sebebi ile evlerinden ayrılmaktadır. Ayrıca bu kişilerin %92,8'i resmî nikâhla evli olmaların rağmen, evlerinden ayrıldıkları kişi ile imam nikâhı ile yaşadıklarını belirtmişlerdir.

4.1.2. Yasa Dışı Eylem Verileri

01-30 Eylül 2020 tarihi arasında incelenen 3 gündüz kuşağı kadın programında kayıp vaka başvuruları dışında 9 adet yasa dışı durum ekrana getirilmiştir. Başvuran kişilerin 6'sını kadın mağdurlar oluşturmaktadır. Yaşanan mağduriyetlere bakıldığında 6 cinayet ve 3 evlilik vaadi ile dolandırma olayının ekrana getirildiği görülmektedir. Cinayete kurban giden iki kadının istismara uğradığı iddia edilmektedir. Evlilik vaadi ile dolandırılan mağdurları ise 65 yaşından büyük kişilerdir.

Tablo 4.2 Programlardaki Yasa Dışı Eylem Verileri

Mağdur	**Yaş**	**Mağduriyet**
Erkek	82	Evlilik vaadi ile dolandırma
Erkek	64	Cinayet
Kadın	69	Evlilik vaadi ile dolandırma
Kadın	68	Evlilik vaadi ile dolandırma
Oğlan Çocuk	5	Cinayet
Kadın	16	Cinayet, istismar, madde kullanımı
Kadın	-	Cinayet, şiddet, istismar
Kadın	18	Cinayet
Kadın	28	Cinayet

4.2. ÖRNEK OLAY İNCELEMELERİ

4.2.1. Esra Erol'da

Programın Künyesi

29 Nisan 2017 tarihinden itibaren ATV'de hafta içi her gün yayınlanmaya başlamıştır. Sunucusu programa da ismini veren Esra Erol'dur. Program gündüz kuşağında saat 16.20 – 18.45 arasında yayınlanmaktadır. Program yaklaşık 2 saat 25 dakika sürmektedir.

Programın Teması

Esra Erol'da programında kayıp kişi, boşanma, velayet, dolandırıcılık gibi konular ana hatlarıyla işlenmektedir. Program süresince kayıp kişi ya da kişilerin bulunması, boşanmaya kadar giden aile içi yaşanan olayların çözümü, dolandırıcılık gibi olayların detayları ekrana getirilmektedir.

Ana Hatlarıyla Programın İşleyişi

Genel itibariyle "Esra Erol'da" programında, aile içinde yaşanan dramatik ve çarpıcı olaylar ana hatlarıyla ekrana getirilmektedir. İşlenen konu ne olursa olsun genellikle bir kayıp ve/veya aldatma olayı söz konusudur. Kimi zaman bir kişi kayıp olarak aranmakta, kimi zaman boşanmak için ulaşamadığı eşini bulmak isteyen kişiler programa başvurmakta, kimi zaman da dolandırıcılık olayları aydınlatılmaktadır. Programda bir olayın canlı yayında konu edinilmesi için, mağdur sıfatı ile anılan kişinin programa bizzat başvurması ve olayın bilgilerini kanala ya da işin profesyonellerine vermesi gerekmektedir. Gerekli bilgiler yapımcılara ve sunucuya ulaştıktan sonra konu reyting ve izlenebilirlik açısından değerlendirilir. Verilen bilgiler ışığında tanıtıcı videolar, TV dilinde "teaser" olarak bilinen görüntüler ve bilgileri derleyen haber niteliğinde VTR'ler merak unsuru barındıracak şekilde hazırlanmakta ve yayınlanmaktadır. Yayın boyunca söz konusu konu yayına katılan şahitler, görgü tanıkları, uzman konuklar ve olayı tüm yönleri ile yürüten araştırmacı-gazeteci kimliğindeki sunucu sayesinde olay aydınlatılmaya çalışılmaktadır.

4.2.1.1. Esra Erol'da Programında Örnek Olay İncelemesi

17 Eylül 2020 tarihinde Esra Erol'da programına mağdur olarak başvuran "Ferdi Karakuş" eşinin kendisinden yaşça büyük komşusu ile evden kaçtığı iddiası ve eşinin bulunması isteği ile programa başvurmuştur. Her yeni bölümde Ferdi Karakuş, evden kaçan eşi Esra Karakuş ve evlilik dışı ilişki yaşadığı iddia edilen Cengiz'in röportajları ile çarpıcı detaylar verilmiştir. Ferdi Karakuş olayının ekranlara getirildiği dönemde söz konusu program sosyal medya başta olmak üzere büyük tepki toplamıştır. Sosyal medyada konuya dair birçok gönderi hazırlanmış ve binlerce kişi tarafından okunmuştur.[96]

[96] https://onedio.com/haber/esra-erol-da-bebeginin-kendisinden-degil-komsusundan-oldugunu-ogrenen-ferdi-karakus-un-cocuguyla-paylasimlari-herkesin-icini-yakti-923964 Erişim Tarihi: 26.03.2021.

4.2.1.2. Olayın İlk Defa Ekranda Sunuluşu

Ferdi Karakuş, ilk defa 17 Eylül 2020 tarihinde Esra Erol'da programında ekranlarda yer bulmuştur. Stüdyoya gözyaşlarını silerek ve hüzünlü bir müzikle çıkmaktadır. Ekranın altına "Ferdi Bey'in Büyük İddiası!.. – "Karım Esra Karakuş Yeni Doğan Bebeğimizi de Alıp Komşumuz Cengiz ile Kaçtı" şeklinde alt bant ekrana getirilmektedir. Programda ilk dakikalar Esra Erol ve Ferdi Karakuş arasında soru cevap şeklinde ilerlemektedir:

> **Esra Erol:** Eşinin 4 Eylül günü sadece çocuğunu alarak gitmediğini, başka biri ile gittiğini mi iddia diyorsun?
> **Ferdi Karakuş:** Evet. Kendinden 28 yaş büyük birisi ile gitti efendim.
> **Esra Erol:** Bu bahsettiğiniz Cengiz kim?
> **Ferdi Karakuş:** Bizim alt komşumuz oluyor. Yıllardır abim gibi, babam gibi sevdiğim bir insandı. Çay pişiririz evde mesela, ikram ederiz. Sevdiğimiz saydığımız bir abimizdi ama hiç beklemiyordum.
> **Esra Erol:** Peki eşinizin onunla gittiğinden emin misiniz?
> **Ferdi Karakuş:** Eminim.

Ferdi Karakuş'un, ilk defa gözyaşlarını silerek ekrana getirilmesi, izleyicilerin kendisini mağdur tarafta yer alan bir kişi olarak görebilmesi açısından önemlidir. Bu jest ile Ferdi Karakuş programın devamında anlatacağı çarpıcı detaylarda sürekli olarak mağdur olan tarafta olduğu imajını, programın ilk dakikalarında oluşturmaya başlamıştır. Esra Erol'un Ferdi Karakuş'a eşinin kayboluşu hakkında sorduğu sorularda, yayından önce işlenen bilgiler yön verici olmaktadır.

Konuya Ferdi Karakuş'un anlatımları düzeyinde hâkim olan Esra Erol, Ferdi Karakuş'un eşinin kaybolmasında bir ihanet iddiasının olduğu bölüme hızlı bir şekilde geçiş yapmaktadır. Aile birliği içerisinde yaşanan bir aldatma olayı seyircilerin ilgisini cezbetmektedir. Ferdi Karakuş'un eşinin kendisini aldattığı komşusu Cengiz ile ilgili kurduğu *"Yıllardır abim gibi, babam gibi sevdiğim bir insandı. Çay pişiririz evde*

mesela, ikram ederiz. Sevdiğimiz saydığımız bir abimizdi ama hiç beklemiyordum." cümleleri yaşadığı mağduriyetin etkisini seyircilerin gözünde artırmaktadır.

> **Esra Erol:** Evliliğinizde problemler, sorunlar, kavgalar var mıydı? Yoksa ben çalışırdım ama eve geldiğimde de karımla mutluydum diyebilir misiniz bunu bana?
> **Ferdi Karakuş:** Mutluydum ama ev düzenimiz çok bozuktu yani. Mesela eve geldiğimde ev toparlanmamış olurdu. Çocuklarımla benim elbiselerim birbirine girmiş vaziyette olurdu. Mutfak öyle bozuk. Görünce öyle üzülüyorum ben. Kavgalarımız hep bu olaylardan oluyordu.
> **Esra Erol:** Mesela mutfaktaki sabah kahvaltısı, öğle yemeği, akşam yemeği çocukların.. mesela mutfaktaki dağınıklık 2 bardak çatal mı? Yoksa tepeleme bulaşıklar vardır birikmiş.
> **Ferdi Karakuş:** Var var.
> **Esra Erol:** Bu şekilde. Çocuklarına nasıl bakardı peki?
> **Ferdi Karakuş**: Telefonla oynarsa bakmıyor yani… çocuğum çok hiperaktif ve laf dinlemez oldu. Öğretmemiş yani ben yokken.
> **Esra Erol:** Ama siz akşam eve geldiğinizde o çocuğun davranışlarını görüyorsunuz?
> **Ferdi Karakuş:** Evet evet. Ben çocuğumla ilgileniyorum zaten genelde. Ama yoğun olduğum için son günlerde pek ilgilenemedim.

Programın ilgili bölümünün devamında Esra Erol, Ferdi Karakuş'a evlilikleri hakkında detaylı sorular sormaktadır. Sorulan bu sorular genellikle maddi ve ev işleri ile ilgili sorulardır. Ferdi Karakuş, kendisi çalıştığı için ev işleri ile karısının ilgilenmesi gerektiği düşüncesini taşımaktadır. Yaşadıkları kavgaların ise eşinin ev işlerini yeterince yapamamış olmasına bağlamaktadır. Toplumsal anlamda kadın ve erkeklere belirli görevler yüklenmektedir. Sosyolojide, toplumsal cinsiyet rolleri olarak tanımlanan bu rollerde ataerkil toplumlarda kadın ev içi işlerle özdeşleştirilmekte, erkek ise ev dışı roller üstlenmektedir. Bir aile düzeni içerisinde

yer alan kadının bu roller çerçevesinde çamaşır, bulaşık, ütü, çocuğun gelişimi gibi rolleri yerine getirme görevi bulunmaktadır. Erkeğin üstlendiği en büyük görev ise ailenin maddi anlamda geçimini sağlamasıdır. Modern toplumların ortaya çıkması ve kadının çalışma hayatına katılımı ile birlikte her ne kadar bu keskin rol ayrımı yumuşamaya başladıysa da özellikle ataerkil düşünce yapısının egemen olduğu toplumlarda bu inanç korunmaktadır. Esra Erol'da programında yaşanan bu olayda da erkek, kadını ev içi görevlerini yerine getirmemekle suçlamakta ve yaşanan tartışma benzeri olayları bu duruma bağlamaktadır. Ancak birkaç dakika önce Esra Erol'un *"Probleminiz var mıydı eşinizle?"* sorusunu Ferdi Karakuş, *"Maddi olarak sıkıntılarımız oldu zamanla. Paramın olduğu günler oldu, olmadığı günler oldu. Bunları herkes yaşıyor yani. Sokakta yatanlar var. Biz halimize şükredeceğimiz yerine eşim beni aç bırakıyorsun dedi. Başkasına muhtaç ediyorsun dedi. Ama ben seni kesinlikle aç bırakmıyorum ki yani."* şeklinde cevaplamıştır. Ferdi Karakuş'un bu cevabında toplumsal cinsiyet rollerinde kendisine yüklenen görevleri de aksattığı bu nedenle aile içerisinde sorunların yaşandığı anlaşılmaktadır. Ancak bu durumu herkesin yaşadığına, eşinin haline şükretmesi gerekirken kendisini suçladığını söylemektedir.

> **Seyirci:** Ferdi Bey, az önce dediniz ki iki çocuğunu birbirinden ayırması beni açıkçası şüpheye düşürdü dediniz. Küçük çocuğunuzdan herhangi bir şüpheniz var mı?
> **Ferdi Karakuş:** Şüphem var ama şimdi söylemek istemiyorum. İlerleyen zamanlarda bunu söyleyeceğim.
> **Esra Erol:** Ama böyle bir şüphe içinizi kemiren bir durum var.
> **Ferdi Karakuş:** Var.
> **Esra Erol:** İkinci çocukla alakalı…

Ailenin en temel öğelerinden biri çocuklardır. Evlilik akdi ile bağlanan erkek ve kadın, yasal hakları devlet tarafından korunan ve toplumun devamlılığı için önem arz eden yeni bireyler dünyaya getirmektedirler. Ferdi Karakuş'un birden fazla eşi Esra Karakuş'un ilk çocuğunu geride bırakıp, ikinci çocuğunu yanına alması ile ilgili yaptığı söylemler üzerine Esra Erol'un her yayınına katılan ve soru sorma özgürlüğü

bulunan seyircilerden bir kişi, çocuğunun meşruluğu üzerine soru yöneltmektedir. Ferdi Karakuş çocuğunun meşruluğu hakkında aklında soru işaretleri olduğunu dile getirmektedir. Aile birliği içerisinde yaşanan ihanet olaylarında en büyük mağdurlar çocuklardır. Bu durum çocukların duygusal gelişimlerinde kalıcı etkilerin yaşanmasına sebep olabilmektedir.

4.2.1.3. Yasak İlişkinin Ekranda Sunuluşu

Ferdi Karakuş programa ilk katıldığı andan itibaren eşi Esra Karakuş'un komşuları Cengiz ile ilişki yaşadığını iddia etmektedir. Esra Karakuş, her ne kadar telefonla programa bağlandığı anda komşusu Cengiz'e "abim" olarak hitap etse de canlı yayına çıktığında ilişkisini kabul etmektedir:

> **Esra Karakuş:** 4 aylık bebeğimin babası Cengiz.
> **Esra Erol:** 4 aylık bebeğinin babası Cengiz mi?
> **Esra Karakuş:** Evet.
> **Esra Erol:** Bunları bu kadar rahat söylüyorsun Esra?
> **Esra Karakuş:** Evet.

Esra Karakuş, eşinin de kendisini aldattığını iddia etmekte ve kendisinin de bu yüzden aldattığını savunmaktadır:

> **Avukat:** Onu kıskandığınız için onu aldatmayı mı yeğlediniz?
> **Esra Karakuş:** Hayır zaten kendisi aldattığı için ben aldattım.
> **Esra Erol:** Yani şimdi öyle bir konuşuyorsunuz ki gerçekten aile kurumunu ayaklar altına alıyorsunuz yani. O onu yapmıştı bu. Seni aldatan bir kocan varsa tam tersi ondan boşanırsın.

22 Eylül 2020 tarihinde canlı olarak yayınlanan programa komşu Cengiz konuk olmuş ve Esra Karakuş'la olan ilişkisini savunmuştur:

Cengiz: Allah bu sevgiyi, bu aşk ateşini verdiyse kimse engelleyemez. Biz Allah'ın kullarıyız. Allah bize bu sevgiyi verdiyse kimse engelleyemez.

Avukat: Allah bir de ne diyor biliyor musunuz? Emanet verdiği şeye yan gözle bakma diyor. Emanete hıyanet etme gözünü bile, o kitaptan o kutsal kitaptan bahsediyorsunuz, o kutsal kitabın ilgili bölümlerini de kendinize yontmayacaksınız. Ağzınıza o kutsallığı katmayacaksınız.*(Stüdyoda alkış sesleri duyulur)*

Cengiz: Diyor ki ya kulum ben size aşk ateşini verdiğim zaman onu kullanın diyor.

Toplumun en küçük ve en önemli kurumlarından biri olan ailenin genel bir tanımını yapmamız gerekirse anne, baba ve çocuklardan oluşan bir yapıdır. Bu yapıda eşlerin birbirine karşı sadık olmaları toplum tarafından doğal olarak beklenmektedir. Ayrıca aile, Türk Medeni Kanunu'nun 185. maddesinin üçüncü fıkrasında yasal olarak güvence altına alınmıştır.[97] Bu maddeye göre eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık ve yardımcı olmak zorundadır. Sadakat durumu temel çağrışım olarak sadece cinsel sadakat değil duygusal, düşünsel ve eylemsel bir sadakati de içermektedir. Sadakat yükümlülüğü eşler arasında evlilik ile birlikte kurulmakla ve evliliğin herhangi bir nedenle sona ermesine kadar devam etmektedir.

Esra Karakuş ve Cengiz arasında yaşanan ilişki kendileri tarafından şiddetli bir şekilde savunulmaktadır. Esra Karakuş, program başlangıcında yaşadığı ilişkiyi reddetmekle birlikte geri kalan bütün bölümlerde Cengiz'e olan aşkını ilan etmiştir. Cengiz ise yaşadığı ilişkiyi kendilerinin dışında gelişen ilahi bir güçle açıklamaktadır. Evlilik içerisindeki sadakat yükümlülüğünün açık bir şekilde ihlal edildiği bu olayda, yaşanan ilişki savunulmaktadır. Bu durum, programda konu işlendiği sürece devam etmektedir. Esra Erol ve Avukat Hülya Kuran özellikle Cengiz'in *"Allah bu sevgiyi, bu aşk ateşini verdiyse kimse engelleyemez. Biz Allah'ın kullarıyız. Allah bize bu sevgiyi verdiyse kimse engelleyemez."* sözlerine tepki göstermektedirler. Ancak

[97] https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf Erişim Tarihi: 27.03.2021.

programın genel akışında olduğu gibi Ferdi Karakuş, Esra Karakuş ve komşu Cengiz arasında yaşanan bu aldatma olayının ayrıntıları uzun ve detaylı bir şekilde ekranlara getirilmektedir.

4.2.1.4. Çocukların Ekranda Sunuluşu

Söz konusu programın 21 Eylül 2020 tarihli yayınında stüdyo ekranına ilk olarak bebeğin 40 mevlidinden Esra Karakuş, Cengiz ve iki çocuğun olduğu bir fotoğraf getirilir. Daha sonra Cengiz ve Cengiz'in kendisinden olduğu şüphelenilen bebeği kucağında tuttuğu bir fotoğraf ekrana getirilir.

> **Esra Erol:** Sen şimdi bu fotoğrafı çekerken Cengiz o bebeğin niye kucağına aldı?
> **Esra Karakuş:** Fotoğraf çekilmesi için.
> **Esra Erol:** Ama bir amacı var yani.
> **Esra Karakuş:** Bir amacı var, yok değil.
> **Esra Erol:** Ne amacı var?
> **Esra Karakuş:** Kendi kızı diye fotoğraf çekiliyor. *(Orkestra ve stüdyoda ses yükselir)*
> **Seyirci:** Ne bu özgüven kızım? N'apıyorsun sen? El vicdan yani. Ayıp yani. Ayıp diye bir şey var kızım yani.

Aynı tarihli yayında Ferdi Karakuş, en küçük çocuğu ile ilgili DNA testi istemektedir:

> **Ferdi Karakuş:** Sen DNA testi neden vermiyorsun? Başka biri daha var değil mi?
> **Esra Karakuş:** Yok, yok.
> **Ferdi Karakuş:** Sen yaptır o zaman DNA testini.
> **Esra Karakuş:** Bir tek Cengiz var zaten.
> **Ferdi Karakuş:** Yaptır o zaman DNA testini.
> **Esra Karakuş:** Tamam, DNA testi de yaptıracağım.

Ferdi Karakuş: Göreceğiz bakalım.

Esra Karakuş: Tamam, DNA testi de yaptıracağım. Sana inat yaptıracağım.

Ferdi Karakuş: Biri daha var o zaman değil mi?

Esra Karakuş: Senin yüzüne böyle tokat gibi yapışacak o da.

24 Eylül tarihli yayında en küçük çocuğun babasının kim olduğu ile ilgili Esra Karakuş'un şüphelerinin olduğu görülmektedir:

Esra Erol: Şimdi Ferdi demiş ki, ben demiş, tabii ki çocuğu görmesini isterim. Ama bir şartım var demiş. Ben de bebeğimi görmek istiyorum demiş. Onun kızı ben de demiş, bebeği görmek istiyorum demiş Esra.

Esra Karakuş: Tamam görsün. Ben hiçbir zaman saklamadım onun çocuğunu.

Esra Erol: Çocuğun biyolojik babası?

Esra Karakuş: (*fısıldayarak)* Ferdi.

Esra Erol: Hı?

Esra Karakuş: Bilmiyorum *(Stüdyoda şaşırma sesleri duyulur.)*

Cengiz: Ne diyorsun sen?

Esra Karakuş: Cengiz'den diyorum ben.

Esra Erol: Tamam bunu bu kadar bunu laçkalaştırmayalım ama biyolojik babayla ilgili.

25 Eylül 2020 tarihli yayında yapılan DNA testi sonucu açıklanır ve en küçük çocuğun Ferdi Karakuş'un olmadığı anlaşılır:

Ferdi Karakuş: Nasıl ya?

Esra Erol: Çocuğunun babası sen değilsin.

Ferdi Karakuş: Kimmiş?

Esra Karakuş:(*Gülerek*) Cengiz Koraltan.

Ferdi Karakuş: Tamam vermiyorum o zaman. Vermiyorum çocuğu. Alamazsın.

Esra Karakuş: İstediğini yap. Ben sana söylemiştim zaten. İstediğini yap. Evladımı alacağım. Ben biliyordum zaten Cengiz'den olduğunu.

Esra Karakuş: Ben biliyordum vallahi.

Esra Erol: Peki bana bir ara yayında döndün. Çocuklarının babası o kişi mi diye sorduğumda, sen bana yani dudaklarını okuyabileceğim şekilde, döndün dedin ki Ferdi olabilir.

Esra Karakuş: Evet. İçimden öyle geçirmiştim. Ama şu an şükür elhamdülillah diyorum. Şükür elhamdülillah diyorum, Cengiz Koraltan diyorum.

Evlilikte, eşler arasında duyulan güven ve sevgi bağı temelin sağlamlaşmasını sağlamaktadır. Evlilik içerisinde çeşitli problemler yaşayan çiftler özellikle sevgi bağı eksikliği yaşamaları sonucu toplum tarafından onaylanmayan bir ilişki yaşayabilmektedir. Bu ilişkilerden en çok etkilenenler ise çocuklardır. Anne ya da babanın başka bir kişi ile yaşadığı ilişki çocuklarda ilk olarak kaygı, korku ve güvensizlik gibi duyguların ortaya çıkmasına sebep olur. Çünkü bir çocuğun kendisini en çok güvende ve sevgi dolu hissettiği yer anne ve babasının yanıdır. Ayrıca çocuklarda örnek alınacak kişilerde bir rol model karmaşası oluşturur. Çocuğun erken yaşlarda yaşadığı bu duygu karmaşası ileriki yaşlarda kuracağı ilişkileri olumsuz etkileyebilmektedir. Ferdi ve Esra Karakuş olayında sadece ebeveynlerin birinin ihaneti değil aynı zamanda biyolojik babasının kim olduğu bilinmeyen bir çocuk bulunmaktadır. Anne Esra Karakuş, resmi olarak evli olduğu erkeğe, DNA testi istemesi sonucu *"Senin yüzüne böyle tokat gibi yapışacak o da."* cümlesini kurarak bu durumdan en çok etkilenecek olan çocuklarını düşünmediğini açık bir şekilde göstermektedir. Ferdi Karakuş'un DNA isteğinde kurduğu cümle ile sadece eşini incitmeye ve çocuğunun babasının başka birisinden olduğu iddiasını kanıtlamaya çalıştığı açıktır. Özel hayatına ve en önemlisi çocuklarının gelişimine ve hayatlarını derinden etkileyecek böylesine bir detayı kamuya açık bir ortamda bütün detayları ile konuşabilmektedir. 24 Eylül tarihli yayına gelindiğinde Esra Erol'un bebeğin biyolojik babasının kim olduğuna yönelik sorusuna, Esra Karakuş fısıldayarak "Ferdi" cevabını

vermiştir. İlişki yaşadığı Cengiz'in tepkisi sonrası, "Cengiz diyorum ben" şeklinde cevabını değiştirmiştir. Evlilik birliği içerisinde yasak bir ilişki sonucu doğan bir çocuğun psikolojik, sosyal ve yasal olarak birçok sorunla karşılaşma ihtimali yüksektir. Hangi yaşta olursa olsun bir çocuğun soy bağında gerçekleşen bu tür bir karmaşa çocuk ve toplum yaşamı için oldukça zarar vericidir. Anne Esra Karakuş'un, ekranların başında çocuğunun babası ile ilgili sürekli olarak ailesini ilgilendiren konularda tartıştığı, bu durumu adeta bir rekabete dönüştürdüğü görülmektedir. Kamusal hayata dâhil olan televizyonda aile hayatı ile ilgili hayati önem taşıyan detayların bu şekilde verilmesi çocuk, aile ve toplum için oldukça kritiktir.

DNA testi sonucu bebeğin biyolojik babasının Ferdi Karakuş olmadığı anlaşılmış ve Esra Karakuş, *"Evet. İçimden öyle geçirmiştim. Ama şu an şükür elhamdülillah diyorum. Şükür elhamdülillah diyorum, Cengiz Koraltan diyorum."* demiştir. Eşler arasında yaşanan ihanet durumu, aldatılan eş için ağır bir travmanın doğmasına sebep olmaktadır. İlişkiye, eşine hatta kendisine dair güveni sarsılan eş ağır bir duygusal dönemden geçmek zorunda kalır. Bu durum çocuklar için de geçerlidir. Ebeveynlerinden birisinin aldattığını öğrenen çocuk, ailesine olan güven duygusunu yitirir. Esra Karakuş, eşinin karşısında çocuğunun babasının Cengiz Koraltan olduğunu söylemekte ve buna şükretmektedir. Eşlerden birinin yaşadığı yasak ilişkiyi sahiplenici ve normalleştirici tavrı aile ve çocukları için oldukça sarsıcıdır. Ailenin sahip olduğu en önemli değerlerden biri, aile bireylerinin birbirine duyduğu saygı ve güvendir. Esra Karakuş ailesinin sahip olduğu bu değerleri kamusal alan içerisinde yıpratmaktadır.

4.2.1.5. Aile İçerisinde Yaşanan Maddi Sıkıntılar ile İlgili Verilen Ayrıntılar

Ferdi Karakuş olayı ekrana getirildiği süre boyunca maddi konular hakkında detaylı anlatımlar verildiği görülmektedir. 18 Eylül 2020 tarihli yayına telefonla bağlanan Esra Karakuş, Cengiz adlı komşusunu "*abim*" olarak adlandırmakta ve evden ayrılmasını maddi sebeplere bağlamaktadır;

Esra Erol: Siz evden kaçmanızın sebebi neydi? Koca şiddeti miydi?

Esra Karakuş: Bana bakmıyor. Açta koyuyor, açıkta koyuyor. Ondan sonra para istiyorum, vermiyor. Bir tane tava istedim 40 milyonluk tava…*(konuşma bölünür) (Avukat: 40 milyon tava mı dedi Esra Hanım? E: hah (gülümseyerek omuz silker)* onun yerine gitmiş arabayı yıkatmış 40 milyona.

Evlilikte farklı kişiliklere sahip kişilerin uyumu ve anlayışı, ortak hedeflere ulaşmak için ortak bir çaba içerisinde olmaları evliliğin devamı açısından önemlidir. Bir evlilikte ortaya çıkan sorunun kaynağından çok, o sorunla nasıl baş edildiği önemlidir. Ancak Esra Karakuş ve Ferdi Karakuş arasında yaşanan olaylarda maddi anlamda yaşanan tüm olayların ekrana getirildiği görülmektedir.

25 Eylül 2020 tarihli yayında stüdyoda yüzleşen Esra Karakuş ve Ferdi Karakuş, sahip oldukları arabanın mülkiyeti hakkında tartışmaktadır;

Ferdi Karakuş: Üzerinde olan aracımın satışını istiyorum.

Esra Karakuş: *(Mutlu bir yüz ifadesi ile)* Vermiyorum, üstüne oturacağım.

Ferdi Karakuş: O zaman boşamıyorum seni.

Esra Karakuş: Boşama, istediğini yap.

Ferdi Karakuş: Boşamıyorum o zaman seni ya. Boşamıyorum.

Esra Karakuş: Boşama ben de arabamı alacağım.

Ferdi Karakuş: Boşamayacağım seni o zaman. Arabanın satışını vereceksin.

Esra Karakuş: Vermiyorum.

Ferdi Karakuş: Kimin parası ile alındı?

Esra Karakuş: Bana ne vermeyeceğim.

Ferdi Karakuş: Herkes şahit.

Esra Karakuş: Şahit olsun olmasın, vermiyorum…

Esra Erol: Araba için mi kavga ediyorsunuz? Her şey bitti!

Esra Karakuş: Araba için ölür bu ölür ölür. Canını feda eder. Çocukları için bizler için vermedi bu.

Ferdi Karakuş: Esra Hanım ben eşimden boşanmak istiyorum. Aracımın satışını versin.

Esra Karakuş: Vermeyeceğim. Tamam mı? O arabayı nasıl sakladıysan, vermiyorum.

Esra Erol: Benim onlara DNA açıklamama gerek yok ki. Araba kimin üzerinde kalacak desem daha çok dikkatlerini çeker vallahi ya.

25 Eylül 2020 tarihli yayının esas konusu Esra Karakuş ve Ferdi Karakuş'un en küçük çocukları için yapılan DNA testinin açıklanmasıdır. Program sunucusu Esra Erol, DNA raporunu açıklayacağını söyleyeceği anda Ferdi Karakuş, ruhsatı Esra Karakuş'un üzerinde olan aracı istemektedir ve sonucunda yukarıdaki diyaloglar ekrana gelmiştir. Çiftin en küçük çocuğu başta olmak üzere, ailenin tümünün hayatını etkileyecek önemli bir sonucun açıklanması sırasında bu konuların ekrana gelmesi dikkat çekicidir. Maddi sorunlar birçok ailede dönem dönem ortaya çıkabilmekte ve çeşitli sorunlara sebep olabilmektedir. Ancak bir aile için her şeyden önce çocukların fizyolojik ve psikolojik sağlığına dikkat edilmelidir. Ekrana getirilen diyaloglarda bu unsurun göz ardı edildiği aşikârdır. Ayrıca eşler arasında, arabanın mülkiyetine karşılık resmi nikâhın da kullanıldığı görülmektedir. Ferdi Karakuş, Esra Karakuş'un arabayı vermeyeceğini söylemesine karşılık, onu boşamayacağını dile getirmektedir. Türk toplumunda evliliğin oluşması için gerekli olan en önemli şart yasal olarak uygun bir şekilde nikâh kıymaktır. Resmi olarak nikâh kıyılmaması eşler ve doğacak çocuklar için bazı yasal boşlukların oluşmasına sebep olmaktadır. Nikâhın bu önemi dikkate alındığında Ferdi Karakuş'un eşini aralarındaki resmi nikâhla tehdit etmesi ailenin sahip olduğu değerler açısından oldukça zarar vericidir.

4.2.2. Gerçeğin Peşinde

Programın Künyesi

24 Ağustos 2020 tarihinde Star TV'de hafta içi her gün yayınlanmaya başlamıştır. Sunucusu Serap Paköz'dür. Program gündüz kuşağında saat 13.15 – 16.30 arasında Star TV'de ekrana getirilmektedir. Program yaklaşık 3 saat 15 dakika sürmektedir.

Programın Teması

Gerçeğin Peşinde programında kayıp kişi, boşanma, velayet, dolandırıcılık gibi konular ana hatlarıyla işlenmektedir. Program süresince kayıp kişi ya da kişilerin bulunması, boşanmaya kadar giden aile içi yaşanan olayların çözümü, dolandırıcılık gibi olayların detayları ekrana getirilmektedir.

Ana Hatlarıyla Programın İşleyişi

Genel itibariyle "Gerçeğin Peşinde" programında aile içi yaşanan dramatik ve çarpıcı olayların ana hatlarıyla beraber ekrana getirilmesidir. Kayıp, aldatma, cinayet, dolandırıcılık gibi olaylar derin bir bilinmezlik atmosferi yaratılarak aydınlatılmaya çalışılmaktadır. Programda bir olayın canlı yayında konu edinilmesi için, mağdur sıfatı taşıyan kişinin programa bizzat başvurması ve olayın bilgilerini kanala ya da işin profesyonellerine vermesi gerekmektedir. Gerekli bilgiler yapımcılara ve sunucuya ulaştıktan sonra mevcut konunun reyting ve izlenebilirlik açısından değerli olması gerekir. Yayından önce incelenen ve yayına taşınmasına karar verilen olay program saatinde işlenmeye başlanmaktadır. Verilen bilgiler ışığında tanıtıcı videolar, TV dilinde "teaser" olarak bilinen görüntüler ve bilgileri derleyen haber niteliğinde VTR'ler merak unsuru barındıracak şekilde hazırlanmakta ve yayınlanmaktadır. Yayın boyunca başvuran kişilerin bilgiler ve yayına katılan şahit ve görgü tanığı uzman konuklar ve olayı tüm yönleri ile yürüten araştırmacı-gazeteci kimliğindeki sunucu sayesinde olay aydınlatılmaya çalışılmaktadır.

4.2.2.1. Gerçeğin Peşinde Programında Örnek Olay İncelemesi

1 Eylül 2020 tarihli programa Mehmet Sıddık çocuğu ve eşinin 4 yıldır kayıp olduğu için başvurduğunu belirtmiştir. Eşi Medine, 4 yıl önce erkek çocuklarını da alarak ortadan kaybolmuştur. *"Mehmet'in Nüfusundaki 4 Çocuk Kimin? – İş Başvurusu İçin Belge Toplarken Nüfusunda Kendisinin Olmayan 4 Çocuğu Fark Etti"* alt bantı ile ekrana getirilmiştir.

4.2.2.2. Olayın İlk Defa Ekranda Sunuluşu

Mehmet Sıddık olayı ekrana ilk defa 31 Ağustos 2020 tarihinde getirilmiştir. Ancak programı inceleme zamanını 01 – 30 Eylül 2020 tarihleri arasında sınırlandırıldığı için ilk bölümde yer alan olayın ilk defa sunuluşu incelenememiştir. Bunun yerine Mehmet Sıddık'ın ekrana ilk defa çıktığı bölümden oluşan VTR'lerde olayın ilk kez sunuluşu şu şekildedir:

> **Dış Ses:** Eşi yıllar önce oğlu Kemal'i de alarak kayıplara karıştı. Evlat hasreti çeken Mehmet Sıddık nüfus müdürlüğüne gittiğinde üç kızı, bir oğlu daha olduğunu öğrendi.
> **Mehmet Sıddık:** Çocuğumun hayatından endişe ediyorum. Tek çocuğumu istiyorum. Başka bir şey istemiyorum. Sadece çocuğumun peşindeyim ben.
> *(Ekrana, "Nüfusundaki 4 Çocuğu Sildirmek İstiyor" Yazısı Getirilir.)*

Mehmet Sıddık, eşi Medine'den çocuklarını alarak ortadan kaybolduğu andan itibaren haber alamadığını iddia etmektedir. İş başvurusu için gittiği nüfus müdürlüğünde ise kendisinin olmayan dört çocuğun daha kütüğünde olduğunu görmüştür. Mehmet Sıddık ve Medine arasındaki evlilik resmî olarak sona ermediği için, Medine'nin evden ayrıldıktan sonra doğurduğu bütün çocuklar resmî olarak Mehmet Sıddık'ın gözükmektedir. Aile içerisinde üç farklı şekilde çocuk sahibi olunabilmektedir; 1. Aynı anne ve babadan doğan, soy birliği olan çocuklar. 2. Ebeveynlerin daha önceki evliliklerinden olup, yasal yolla kardeş olan çocuklar. 3.

Yasal yolları takip ederek evlat edinme yolu ile kardeş olan çocuklar. Mehmet Sıddık'ın durumunda, kendisinden olmayan dört çocuğun nüfusunda gözükmesi ailenin sahip olduğu değerleri zedeleyici bir olaydır. Biyolojik babalarının başka bir kişi olduğu ancak nüfus kayıtlarında Mehmet Sıddık'ın yasal olarak babaları olarak gözüktüğü bu çocuklar, aile ve sosyal hayatlarında olumsuz birçok durumla baş etmek durumundadırlar.

4.2.2.3. Medine'nin Ailesi ile İlgili Verilen Detaylar

1 Eylül 2020 tarihli programın ilerleyen dakikalarında Medine ve ailesi ile ilgili detaylara yer verilmeye başlanır. Medine'nin evden birden fazla kaçması ile ailesinin arasının açıldığı ve babasının kızı ile görüşmediği anlaşılır:

> **Serap Paköz**: Ben onunla konuşmuyorum O benimle görüşüyor değil diyor. Ben onunla görüşmüyorum diyor. Artık nasıl yaka silkmişse adam.
> **Mehmet Sıddık:** Evet.

Mehmet Sıddık'ın Ablası telefonla bağlanarak Medine'nin ailesi ile yaşadığı özel detayları açıklar:

> **Mehmet Sıddık'ın Ablası:** O İskenderun'a kaçtığı zaman, o zaman biz hemen ailesine haber verdik. Bakın böyle böyle, çocuğu evden alıp kaçtı diye. Hemen aynı sabah onlar geldiler. İnanın bakın babası yanımızda kızının yüzüne tükürdü. Sen benim evladım değilsin, seni reddediyorum dedi. Hangi baba, anne ister ki yani böyle bir çocuğu?
> **Serap Paköz**: Yani şey, adam haklı. Hem şöyle düşünüyor. Diyor ki, benim başımı yere eğdi diye düşünüyor diyor. Bir de arkasından tabi öğrendi ki 4 tane daha çocuk olmuş. Burada nikâhlı kocası dururken. Birdenbire 4 çocuk çıkıyor nikâhlı kocanın üzerine Hiç alakası olmadığı şekilde.

Programa ayrıca Medine'nin annesi bağlanarak kızının nişanlılık döneminde Mehmet Sıddık ile evlenmek istemediğini ancak artık bir söz verildiğini ve söz olmasın diye kızlarını zorla evlendirdiklerini belirtir. Programda bu ana kadar anlatılan olaylara bakıldığında Medine ailesinin baskısı altında Mehmet Sıddık ile istemeyerek bir evlilik gerçekleştirmiştir. Nişanlılık ve evliliklerinde Medine'nin evden kaçma girişimlerinin esas sebebi, Mehmet Sıddık'la gönülsüz bir birliktelik yaşamasıdır. Türk toplumunda yer alan evlilik geleneklerinde söz, isteme, nişan gibi süreçlerden sonra bir aile kurma yoluna gidilmesinin sebebi, çiftlerin maddi ve manevi anlamda bir hazırlık yapması gerektiğidir. Bu dönemde hem yeni evlenecek çiftin hayatları için gerekli olan eşyaların temini hem de iki ailenin ve çiftin birbirlerini daha iyi tanımaları esas amaçtır. Bu süreçte birbiri ile uyum sağlayamayan gençlerin ayrılması gayet doğaldır. Ancak bazı bölgelerde nişanlılık sürecinde yaşanan bir ayrılığın, özellikle kız tarafı üzerinde olumsuz bir bakış açısı kazandıracağı inanışı bulunmaktadır. Bu inanış nedeniyle evlenmek istemeyen gençlere aileleri ve akrabaları tarafından baskı uygulanabilmektedir. Mehmet Sıddık ve Medine'nin evlilik sürecinde de Medine'nin ailesinin böyle bir baskı kurduğu anlaşılmaktadır. Bu baskı sonucunda evlenen çift, nişanlılık süreçlerinde yaşadıkları olumsuz duyguları evliliklerine de taşımış ve Medine evden kaçmayı tercih etmiştir.

Mehmet Sıddık'ın ablasının telefonla gerçekleştirdiği bağlantıda Medine'nin evden kaçması sonucu ailesinin gösterdiği tavrı bütün detayları ile açıklamaktadır. Medine'nin Bandırma'da bulunması sonrası babasının *"yüzüne tükürdüğünü"* ve artık onu kızı olarak görmediğini söylemiştir. Bu olay üzerine Serap Paköz, *"Yani şey, adam haklı. Hem şöyle düşünüyor. Diyor ki, benim başımı yere eğdi diye düşünüyor diyor…"* demiştir. Evli bir kişinin ailesine haber vermeden evden ayrılması doğal olarak aile birliğini zedeleyici bir davranış şeklidir. Ancak Serap Paköz'ün kurduğu bu cümle oldukça yargılayıcı bir tavır içindedir. Medine, evliliği sürecinde pek çok hatayı art arda gerçekleştirmiş olsa dahi ailesi içerisinde karşılaşabileceği tavır ve tutumlara, aile üyeleri karar vermeleridir. Verilen bu kararın doğruluğu ve yanlışlığı ise toplum içerisinde yer alan çeşitli değerlere göre değişmektedir. Her ne kadar toplum tarafından kabul edilmiş belli değerler bulunsa da Serap Paköz'ün sarf ettiği

bu sözler, yaşanılan olaylara oldukça üstten bir bakışı barındırmaktadır. Medine'nin evliliği sürerken evlilik dışı bir ilişki yaşayıp, bu ilişkiden doğan çocukları eşinin nüfusunda göstermesi, Mehmet Sıddık'ın mağdur olmasına sebep olmuştur. Ancak Medine'nin ilk evden ayrılmasının anlatıldığı bu durumda olayı yorumlayan Serap Paköz'ün tavrının aile içi ilişkilere ve mahremiyete müdahale olduğu düşünülmektedir.

4.2.2.4. Çocukların Ekranda Sunuluşu

1 Eylül 2020 tarihinde telefonla programa bağlanan Medine, Mehmet Sıddık ile olan çocukları Kemal'i bir bina kapısına bıraktığını söyler:

> **Medine:** Kemal yanımda değil. Ben buraya geldiğimde kimse bana sahip çıkmadı. Ailem bana sahip çıkmadı. Ben burada tek başıma kaldım. Sokaklarda kaldım. Çocuğum benimle aç susuz kaldı. Bir binaya gittim ekmek istemeye. Utandım isteyemedim o çocuğu o kapının önüne mecburen ağlaya ağlaya bıraktım gittim.
> **Serap Paköz**: Ne?
> **Medine:** Hiçbir anne evladını bırakıp gitmez.
> **Serap Paköz:** Apartmanın kapısına mı bıraktın çocuğu?
> **Medine:** Evet.
> **Serap Paköz:** 2 yaşındaki çocuğu?
> **Medine:** Mecbur ne yapayım Abla?
> **Stüdyo:** Aaaaaa!
> **Serap Paköz:** Sen nasıl bir annesin ya! Sen nasıl bir vicdansızsın ya!
> **Medine:** Beni anneliğimle yargılayamaz kimse!
> **Serap Paköz:** Ne demek yargılayamaz tabii ki yargılar!
> **Medine:** Kim bana sahip çıktı? Hiç kimse bana sahip çıkmadı. Ailem bana sahip çıkmadı.
> **Serap Paköz**: Küçücük çocuğu babasına bıraksaydın!
> **Medine:** Babası adam değildi ki!
> **Serap Paköz:** O zaman devlet var devlete sığınsaydın

…

Serap Paköz: Sokağa kime bıraktın? Adam değildi, adam değildi diyorsun da sokakta bıraktığın çocuğu öyle mi? 2 yaşındaki çocuğu?

Medine: Ne yapayım abla mecbur kaldım.

Serap Paköz: Ondan sonra bana da bilinçsiz deme şuursuz deme diyor. Sen daha ağırını hak ediyorsun aslında da burada söyleyemiyorum yani.

Serap Paköz, Medine'nin çocuğunu bir kapıya bıraktığını söylemesinden sonra, Medine ile ilgili düşüncelerini ifade eder:

Serap Paköz: Eğer Kemal sosyal hizmetlere verildiyse ya da başına bir şey getirildi ise sizin kızınız demek ki şuursuz bir kadın. Çünkü bir taraftan o çocuğu yuvaya verip bir de bir taraftan 4 tane çocuk doğurması.. bu belli ki o zaman şuursuz bir kadın.. Zaten çocuğu alıp gitmiş 4 senedir ortada yok şuursuz bir davranış. Bir de ardından 4 tane çocuk dünyaya getiriyor ama Kemal'den haber yok. Bir yere mi attı çocuğu yuvaya mı verdi hiçbir şey bilmiyoruz doğru mu? Senin kocan zaten Ben kızımı reddettim diyor adam haklı.

…

Serap Paköz: Sen nasıl bir kadınsın ki bir tane çocuğu babasından... Madem gidiyorsun boşan doğru düzgün babaya bırak çocuğu ya da ortak velayetini. Sonra doğurursun. O çocuk babayla da büyüsün anneyle de büyüsün. Nasıl bir şuursuzsun ki o çocuğu yok ediyorsun ortadan. Ne olduğu belli değil. 4 tane daha. Sanki çok iyi bir anneymişsin gibi öbürüne bakmışsın gibi 4 tane daha çocuk dünyaya getiriyorsun.

Medine'nin evlilik dışı ilişkisinden dört çocuğu olmuştur. Son hamileliği sırasında ilişki yaşadığı kişiden ayrılarak bir başka kişi ile ilişki yaşamaya başlamıştır. Doğumuna bu kişi ile gitmiştir:

Serap Paköz: Peki bu bebeğinin çocuğu adam yanında mıydı doğururken?

Medine: Yanımdaydı.

Serap Paköz: O yanındaydı. O da kabullendi çocuğu?

Medine: Kabullendi.

Avukat Hasan Kocabey: Yani bunun çocuğunu ona kabul ettiriyor, onun çocuğunu öbürüne kabul ettirmeye çalıştırıyor.

Medine, sahip olduğu bütün çocuklar ile ilgili pek çok sıkıntıyı aynı anda yaşamaktadır. Mehmet Sıddık'tan doğan ilk çocuğu Kemal'i bakamadığı gerekçesi ile bir apartman kapısına bırakmıştır. Daha sonra beraberlik yaşadığı kişiden dört çocuğu olmuş ve son çocuğuna olan hamileliğinde başka bir kişi ile daha beraberlik yaşamıştır. Medine, son olarak programa katıldığında altıncı çocuğuna hamiledir. Medine'nin evliliği sırasında başka erkeklerle yaşadığı bu ilişkilerden doğan çocukların babası yasal anlamda Mehmet Sıddık olarak gözükmektedir. Bu durumda en büyük mağduriyeti Mehmet Sıddık ve çocuklar yaşamaktadır. Aile, çocukların dünyaya geldiklerinde kendilerini içinde buldukları, anne ve babalarının öğretileri ile topluma karışmaya başladığı ilk alandır. Bu alanda savunmasız ve sevgiye muhtaç olan çocuklar, bu duyguları anne ve babasından karşılamaktadır. Aile içerisinde ebeveynlerin kendi aralarında yaşadıkları olumsuz durumlardan ilk etkilenenler yine çocuklardır. Özellikle çok küçük yaşlarda aile içerisinde yaşanan olumsuz durumlarla baş etmeye çalışan çocuk, yaşadığı bu travmayı ileriki yaşlarına taşıyabilmektedir. Medine'nin bir resmi evliliği içerisinde, üç farklı kişiden sahip olduğu altı çocuk da anne ve babalarının sorumsuz davranışlarından etkilenen grup olmuştur. İlk olarak Kemal bebek annesi tarafından terk edilmiştir. Durumu hakkında programın sonuna kadar kesin bir bilgi verilememiştir. Evliliği sırasında yaşadığı ilk ilişkiden doğan dört çocuk ise biyolojik baba olmamasına rağmen, yasal olarak Mehmet Sıddık'ın çocukları olarak kaydedilmiştir. Medine'nin bütün çocukları büyük bir rol ve mağduriyet karmaşası içerisinde kalmışlardır. Bu çocukların ileriki yaşlarda televizyon ekranlarında kendi anne ve babalarının yaşadıkları hayatların en ayrıntılı

bölgelere kadar gösterildiği bir yayın ile karşılaşmalarının ise ayrı bir travma yaratma olasılığı yüksektir.

Sunucu Serap Paköz, Medine'nin hayatında yaşadıkları olaylar üzerine program boyunca onu eleştirmektedir. Medine'nin, Mehmet Sıddık ile ortak olan oğulları Kemal'i bir apartman kapısına bırakması üzerine Serap Paköz'ün tepkili cümleleri had safhaya ulaşmış ve olay sonlanana kadar devam etmiştir. Gerçeğin Peşinde programının sunucusu Serap Paköz, sahip olduğu pozisyonu toplumun vicdanının sesi olarak görmektedir. Medine'nin özel alanında yer alan aile hayatı ile ilgili yaptığı yanlışlıkları sert bir şekilde eleştirmekte ve Medine'yi *"şuursuz"* olarak nitelendirmektedir.

4.2.2.5. İlişkilerin Ekranda Sunumu

Programın sunucusu Serap Paköz, Medine'nin yaşadığı ilişkiler ile ilgili sorular yöneltmektedir:

> **Serap Paköz:** Ne hissediyorsun mesela? Bir vicdan azabı bir utanç duyuyor musun ben bu adama bunu niye yaptım diye?
> **Medine:** Yok. Çünkü hiçbir şekil o hak etmedi.
> **Serap Paköz:** Neyi?
> **Medine:** Abla, kendisi çok sorumsuzdu. Eve gelmiyordu. Aylarca giderdi Antep'te çalışırdı, Mardin'de çalışırdı. Evine gelmiyordu.
> **Serap Paköz:** Sorumsuzdu diyorsun?
> **Medine:** Çok sorumsuzdu.
> **Serap Paköz:** Sen sorumlu bir kadın mısın?
> **Medine:** Ailesi sorumsuzdu.
> **Serap Paköz:** Sen sorumlu bir kadın mısın?
> **Medine:** Ben demiyorum ben sorumluyum.
> **Serap Paköz:** Eee evladını bırakan bir anne olarak sen bu adamı sorumsuzlukla mı suçluyorsun?

Medine, Mehmet Sıddık'ın yanından ayrıldıktan sonra 4 çocuğunun babası Vedat ile ilişki yaşamaya başlamış ve bir süre sonra onu da terk etmiştir:

> **Serap Paköz:** Sen bu Vedat'ı neden terk ettin?
> **Medine:** Yengesi ile beni aldattı. Ben de gururuma yediremedim.
> **Serap Paköz:** N'aptı sana?
> **Medine:** Yengesiyle, amcasının karısıyla birliktelerdi. Ben de bunu sonradan öğrendim.. Bu Vedat'ın ilişkisi zaten uzun zamandır yengesiyle varmış.
> **Serap Paköz:** Sen de gururuna yediremedin. Sende ama evliyken adamdan 4 çocuk yapmayı gururuna yedirdin. 2 yaşındaki çocuğunu bırakmaya gururuna yedirdin öyle mi? Vedat'ın başka bir ilişkisi? Adam çocukları bile üzerine kaydetmemiş bunu bile gururuna yedirdin. Ama adam başka bir ilişki yaşıyordu gururuna yediremedin. Bir çocuğu bıraktın oraya, karnında bir bebekle, iki çocukla nereye gittin?

Medine, Mehmet Sıddık'ın yanından ayrılmasının sebebinin eşinin ilgisizliği ve nişanlılık döneminden itibaren yaşanan olumsuz duygular olduğunu söylemiştir. Medine'ye göre eşi sürekli olarak şehir dışında çalışarak evinden uzak kalmakta ve ailesine ilgi göstermemektedir. Medine eşini sorumsuz bir kişi olarak tanımlamaktadır. Bunun karşılığında programın sunucusu Serap Paköz, Medine'nin çocuğunu bir kapıya bıraktığını hatırlatarak onun sorumlu bir insan olup olmadığını sorgular. Evlilikte çiftlerin birbirine karşı hissettikleri romantik duyguların önemi büyüktür. Medine, nişanlılık döneminden itibaren Mehmet Sıddık ile yapacağı evliliğe sıcak bakmamıştır. Bu nedenle Mehmet Sıddık'ın evini geçindirmek için başka bir şehirde çalışmaya gitmesi dahi Medine'de oldukça sorunlu bir durum olarak yankı bulmaktadır. Bir evliliğin çeşitli sebeplerle devam etmediğini anlayan çiftlerin boşanmayı tercih etmeleri oldukça doğal bir durumdur. Boşanma durumunda özellikle anne ve çocukların hakları Medeni Kanun aracılığı ile korunmaktadır. Ancak söz konusu olayda Medine, yasal anlamda boşanma yolunu tercih etmemiştir. Birden fazla kişi ile evlilik dışı bir beraberlik yaşamış ve bu beraberliklerinden çocuklar dünyaya gelmiştir. Gelişen bu olaylarda en büyük mağduriyeti yaşayan kişiler ise çocuklardır.

Medine'nin Vedat ile olan ilişkisini sonlandırmasını anlattığı bölümde ise yine bir çarpık ilişki iddiası gündeme gelmiştir. Medine, sevgilisi Vedat'ın amcasının eşi yani yengesi ile birlikte olduğunu iddia etmektedir. Medine'nin bu iddiası programa başvurulan konu dışına çıkan ve oldukça çarpıcı bir iddiadır. Açık bir şekilde sadece Medine'nin bir iddiası olan olay, ailenin sahip olduğu değerler için zararlı ve yıpratıcıdır.

4.2.3. Didem Arslan Yılmaz'la Vazgeçme

Programın Künyesi

17 Ağustos 2020 tarihinde Show TV'de hafta içi her gün yayınlanmaya başlamıştır. Sunucusu programa da ismini veren Didem Arslan Yılmaz'dır. Program gündüz kuşağında saat 15.15 – 18.15 arasında Show TV İstanbul Stüdyoları'nda çekilmektedir. Program yaklaşık 3 saat sürmektedir.

Programın Teması

Didem Arslan Yılmaz'la Vazgeçme programında kayıp kişi, boşanma, velayet, dolandırıcılık, cinayet gibi konular ana hatlarıyla işlenmektedir. Program süresince kayıp kişi ya da kişilerin bulunması, boşanmaya kadar giden aile içi yaşanan olayların çözümü, dolandırıcılık gibi olayların detayları ekrana getirilmektedir.

Ana Hatlarıyla Programın İşleyişi

"Didem Arslan Yılmaz'la Vazgeçme" programında genellikle aile içinde yaşanan dramatik ve çarpıcı olaylar ana hatlarıyla beraber ekrana getirilmektedir. Kimi zaman bir kişi kayıp olarak, kimi kişi boşanmak için ulaşamadığı eşine ulaşmak, kimi zaman faili meçhul cinayetlerin çözümü, kimi zaman da dolandırıcılık olayları bilinmez bir nitelik ortaya çıkartılarak olay aydınlatılmaktadır. Gerekli bilgiler yapımcılar ve sunuculara ulaştıktan sonra konunun reyting kazanma ve izleyiciyi cezbetme durumları önemli bir unsurdur. Yayından önce incelenen ve yayına taşınmasına karar

verilen olay program saatinde işlenmeye başlanmaktadır. Verilen bilgiler ışığında tanıtıcı videolar, TV dilinde "teaser" olarak bilinen görüntüler ve bilgileri derleyen haber niteliğinde VTR'ler merak unsuru barındıracak şekilde hazırlanmakta ve yayınlanmaktadır. Yayın boyunca başvuran kişilerin bilgiler ve yayına katılan şahit ve görgü tanığı uzman konuklar ve olayı tüm yönleri ile yürüten araştırmacı-gazeteci kimliğindeki sunucu sayesinde olay aydınlatılmaya çalışılmaktadır.

4.2.3.1. Örnek Olay İncelemesi

23 Eylül 2020 tarihinde Didem Arslan Yılmaz'la Vazgeçme programına "Doğuş" isimli kişi başvurmuştur. Eşinin ve çocuklarını da yanlarına alarak ortadan kaybolduğunu belirtir. Eşi ve çocuklarının bulunması için programa başvurmuştur. Programın ilerleyen bölümlerinde bulunan Eşi Rabia'nın da stüdyoya gelmesiyle aile hayatlarına dair pek çok detaya ekranlarda yer verilmeye başlanır.

4.2.3.2. Olayın İlk Defa Ekranda Sunuluşu

Didem Arslan Yılmaz'la Vazgeçme programına 22 Eylül tarihinde katılan Doğuş, 17 yaşındaki eşi ve 1,5 yaşındaki oğlunun kayıp olduğunu söylemektedir. Eşinin eve dönmesini istemektedir. Didem Arslan Yılmaz, Doğuş ve eşi Rabia'nın tanışması ile ilgili sorular yöneltir:

> **Didem Arslan Yılmaz:** Kaç yıllık evlisiniz? Sen kaç yaşındasın şimdi? 20 yaşındasın galiba
> **Doğuş:** Ben 20 yaşındayım. Eşim 17 yaşında
> **Didem Arslan Yılmaz:** Kaç yaşında evlendiniz?
> **Doğuş:**3 sene önce.
> **Didem Arslan Yılmaz:**3 sene önce? Çok küçükmüşsünüz ya.
> **Doğuş:** Severek kaçtık yani birbirimize.
> **Didem Arslan Yılmaz:** Ailesinin rızasıyla resmi nikâh kıydınız değil mi?
> **Doğuş:** Evet kıydık.

Didem Arslan Yılmaz: Nasıl peki? Aşık mı oldunuz? Nasıl evlendiniz? Nasıl tanıştınız?

Doğuş: Evet Abla, yani. Benim eski sevgilimin sayesinde tanıştık.

Didem Arslan Yılmaz: Nasıl eski sevgiline? Eski sevgilinin arkadaşı mı?

Doğuş: Beraber geziyorduk. Arkadaş falan ettik. Oradan yani.

Didem Arslan Yılmaz: Eski sevgilinin arkadaşı. O sırada sen ondan daha çok hoşlandın eski sevgilini bıraktın anladığım kadarıyla?

Doğuş: Eski sevgilimden ayrıldıktan sonra bu yazdı. N'oldu ayrıldınız mı falan. Sonra bununla konuşmaya başladık.

Didem Arslan Yılmaz: Senden hoşlanıyormuş o zaman da?

Doğuş: Sonra kanka derken sevgili olduk. Sonra bir gün iş çıkışında eve bıraktığımda onu, o beni kaçırdı yani gidelim dedi.

Didem Arslan Yılmaz: O seni kaçırdı? Tam tersi olmuş *(Gülümser)* Hay Allah'ım ya! Doğuş çok şeker.

Didem Arslan Yılmaz, Doğuş'a ev içi hayatları ile ilgili bir takım sorular yöneltir. Doğuş maddi durumları, birbirlerine duydukları sevgi, aileler ile ilgili düşüncelerinde herhangi bir sıkıntı olmadığını söyler. Ancak Didem Arslan Yılmaz, Rabia'nın başka bir erkekle kaçtığı iddiasını dile getirir:

Didem Arslan Yılmaz: O peki, o sırada biriyle tanışmış olabilir mi?

Doğuş: Tanışmış herhâlde bilmiyorum Abla.

Didem Arslan Yılmaz: O nasıl yani herhâlde derken?

Doğuş: Ben bilmiyorum. Haberim yok.

Didem Arslan Yılmaz: O duyduğun bir şey var mı peki?

Doğuş: Yok.

Didem Arslan Yılmaz: O şimdi arkadaşınla buraya gelmişsin. Onun duyduğu bir şey var. Eşi duymuş galiba.

Doğuş: Eşi sordurmuş.. Demiş ki patates halinde biri var. Seni çocuğunla kabul edecek demiş.

Didem Arslan Yılmaz: O ne demiş?

Doğuş: Patates halinde biri var demiş. Beni çocuğumla kabul edecek demiş. Ama ben Doğuş'a kıyamıyorum demiş. Tek bunu duyduk yani.

Doğuş, eşi Rabia'nın kayıp olduğu iddiasını dile getirdiğinde, Didem Arslan Yılmaz ve uzman konukları ısrarlı bir şekilde aile içi hayatları ile ilgili sorular sormaktadırlar. Bu sorular Doğuş'un mesleği, evi nasıl geçindirdikleri, şiddet ve birbirlerine karşı duydukları hisler üzerinedir. Doğuş, bazı günlerde her ne kadar maddi sıkıntılar çekseler de ev içi hayatlarının normal olduğunu belirtmektedir. Didem Arslan Yılmaz ve uzman konuklar, Doğuş'un cevaplarından tatmin olmamışlardır. Didem Arslan Yılmaz, *"Doğuş bu şeylerin altında başka bir şeyler var. Söylemekten çekindiğin, korktuğun. Öyle mi?"* şeklinde bir soru yönelterek Doğuş'a daha ayrıntılı cevaplar verdirmeye çalışmıştır. Her ne kadar bu bölüme kadar geçen konuşmalar tek taraflı ve Doğuş'un bakış açısı ile açıklanmış olsa da programın sunucusunun ısrarlı bir şekilde aile içerisinde yaşanan daha ilgi çekici olayları öğrenmeye çalıştığı açıktır.

Doğuş ve eşi Rabia, çocuk sayılabilecek yaşlarda bir ilişki yaşamaya başlamışlardır. Rabia 14 yaşında iken, kendi isteği ile Doğuş'un yanına kaçmış ve bir süre dini nikâhlı beraberlik yaşamışlardır. Yine çocuk sayılabilecek bir yaşta Rabia hamile kalmış ve çocuk sahibi olmuştur. Rabia'nın kendisini kaçırdığını söyleyen Doğuş'a, Didem Arslan Yılmaz *"Hay Allah'ım ya! Doğuş çok şeker."* şeklinde cevap vermiştir. Bir kadının, bir erkeği evlilik için "kaçırma" eylemi toplum içerisinde çok sık karşılaşılamayan bir eylemdir. Ancak sunucunun biri 14 diğeri, 17 yaşlarında evden kaçan iki çocuğun toplumsal ve yasal olarak onaylanmayan bir eylemde bulunmasını *"çok şeker"* olarak tanımlaması dikkat çekicidir.

4.2.3.3. Ailenin İçerisinde Yaşanan Sorunlar ile İlgili Verilen Ayrıntılar

Programın 23 Eylül 2020 tarihli yayınında Rabia stüdyoya gelir ve eşi Doğuş ile yüzleşme yaşamaya başlar. Rabia eşi tarafından şiddete uğradığını ve zorla çalıştırıldığını iddia etmektedir:

Doğuş: Rabia neden gittin?

Rabia: Hem şiddet gördüğüm için, hem dilendiğim için.

Doğuş: Ne zaman yaptım şiddet?

Rabia: Doğuş hiç dövmedin mi sen beni?

Doğuş: Peki seni her zaman dövüyordum da niye parklara götürüyordum seni daha 2 gün 3 gün önce gezdik hep beraber.

…

Didem Arslan Yılmaz: Peki Rabia anladığım kadarıyla bir süre sonra sen de Atilla'yla arkasından da Nuri ile görüşmek için sen de bu çalışmayı bahane etmişsin. Gidip onlarla görüşmüşsün.

Rabia: Hayır. Ben her gün çıkıyordum zaten beni herkes görüyordu.

Didem Arslan Yılmaz: Niye her gün çıkıyordun?

Rabia: Para getiriyordum işte, yara bandı satıyordum…

Doğuş: Ama gitme diyordum ben sana.

Doğuş'un annesi Şükriye Hanım, Rabia'nın çalışması ile ilgili bilgi vermek için yayına bağlanır:

Şükriye Hanım: Ben ona dedim ki kızım işe gitme etme dediğimde ne dedi bana? Anne ben oğluna yardımcı oluyorum. Anne paramız yetmiyor. Kızım çocuğu bırak, öyle git. Çocukla gitme. Çocukla gidiyorsan da bir iki saat. Ya da hiç gitme kızım. Pazar günleri bile işe gitmek istedi. Niye gidiyorsun kızım? Anne canım sıkılıyor dedi. Bakın dinleyin. Bir insan şiddet de görse bir evde kaldığı da olsa namuslu bir kadın kocaya mı gider? Yoksa anasının babasının yanına mı gider? Ne demek bu kardeşim? Sen benim ufacık yavrumu nasıl götürüyorsun?..

Evliliğin ilk döneminde çiftler ruhsal ve bedensel anlamda birbirlerini tanıma, aile hayatına alışma dönemi içerisinde olurlar. Çünkü sağlam ve mutlu bir evlilik, iki

ayrı kişiliğin birbirini bütünlemesiyle gerçekleşmektedir. Evlilik bu yönleriyle özel bir iletişim sistemidir. Evleninceye kadar ayrı ayrı süren hayatlara sahip kadın ve erkek, evlendikten sonra yeni bir ilişki biçimi içiresine girmektedirler. Bu dönemde yaşanan maddi sıkıntılar kişilerin aile ve evlilik hayatlarını oldukça etkilemektedir. Birbirlerine yoğun hisler duyan çiftler bile bu sıkıntılar nedeniyle yıpranabilmektedirler. Aile içerisinde maddi konularda eşlerin birbirine verdikleri destek önemlidir. Modern aile hayatında sadece erkekler değil kadınlar da çalışma hayatında yer almaktadır. Kadınların iş hayatına dâhil olması ile birlikte aile içerisinde yer alan toplumsal rollerde değişik oluştuğu görülmektedir. Ev dışındaki rolleri eşitlenen çiftlerin, ev içinde de daha eşitlikçi bir rol paylaşımına gittiği görülmektedir. Doğuş ve Rabia'nın yaşadığı ilişkide dönem dönem maddi sıkıntıların yaşandığı anlaşılmaktadır. Aile içerisinde yaşanan maddi sıkıntılar nedeniyle Rabia'nın ufak çaplı çalışmaya başladığı görülmektedir. Ancak Doğuş'un, eşi Rabia'nın çalışmasını pek istemediği görülmektedir. Yine Doğuş'un annesinin iddiasına göre kendisinin işe gitmemesini istediğini, ancak Rabia'nın eşine yardım edeceğini söyleyerek çalışmaya devam ettiğini belirtmektedir. Doğuş ve Rabia arasında maddi sıkıntılar bulunmasına rağmen aile içerisinde yaşanan esas sorunun bu olmadığı düşünülmektedir. Çocuk yaşlarda başlayan bu ilişki aile, evlilik ve ebeveyn olmak gibi kavramların tam olarak anlaşılamamasına sebep olmuştur. Yaşanan maddi sıkıntılar esas sorunu perçinlemiştir.

> **Doğuş:** Beni her şeyden kıskanıyordun. Televizyondan bile kıskanıyordun. Ben sana her türlü güvendim. Her zaman güvendim. Her zaman sevdim seni. Bu mu hakkım benim?
> **Rabia:** Fark ettiysen evde bir soğukluk vardı. Ayrı yatıyorduk farkındasın değil mi?
> **Doğuş:** Yooo! Ayrı yatmıyorduk. Ben sana kızıyordum niye ayrı yatıyoruz diyordum. Sonra yatağa geliyordun.

Aile hayatı içerisinde eşlerin birbirine her şeyi emanet edebileceği, her durumda yan yana olabilecekleri, bütün sıkıntılarını birbirine anlatıp, destek

alabileceği ve bütün sırlarını anlatabileceği kadar güven duyabilmesi gerekmektedir. Çünkü bir aile hayatında eşler arasında yaşanan duygular ve olaylar çok özel ve mahremdir. Modern dönemde eksikliği en çok duyulan duygulardan biri bu mahremiyet ve kişinin özel hayatının sınırlarıdır. Aile olmak çok uzun süreli ve farklı dönemlerde farklı sorunlarla karşılaşma olasılığı olan bir süreçtir. Doğuş ve Rabia'nın aile hayatlarında maddi konuların yanında birtakım farklı sorunların yaşandığı anlaşılmaktadır. Burada önemli olan Rabia'nın, Doğuş ile yatak odalarında yaşadıkları sorunları dahi ekranlar önünde açıklamasıdır. Rabia, eşi Doğuş ile aynı yatağı paylaşmadığını iddia etmektedir. Eşlerin yaşadıkları cinsel hayat, en özel ve mahrem anlarının büyük bir kısmıdır. Burada yaşanan durumlar eşlerin kontrolünde ilerlemeli ve özel olarak kalmalıdır. Ancak söz konusu programda Rabia'nın kendi durumunu haklı göstermek için özel hayatının en derin detaylarını dile getirdiği görülmektedir.

4.2.3.4. Yasak İlişkinin Ekranda Sunuluşu

Rabia, evden beraber kaçtığı Nuri'yle telefonda 2 kez görüşüp âşık olduğunu söyler:

> **Didem Arslan Yılmaz:** Rabia sen Nuri'ye âşık mı oldun?
> **Rabia**: Evet.
> **Didem Arslan Yılmaz:** Âşık oldun?
> **Rabia:** Evet.
> **Didem Arslan Yılmaz:** Ne zamandır tanışıyorsunuz? Ne kadar oldu tanışalı?
> **Rabia:** Konuşalı telefonla 1 ay olacak.
> **Didem Arslan Yılmaz:**1 ay telefonla konuştun. Yüz yüze ne zaman tanıştın?
> **Rabia:**2-3 gün olacak işte.
> **Didem Arslan Yılmaz**: 1 ayda telefonda mı âşık oldun?
> **Rabia:** Evet.
> **Doğuş:** 2 gün önce de beraber kaldınız tabi beraber yattınız
> **Rabia:** Yoo. Öyle bir şey yok. Sen iyice beni ne ettin?

Doğuş: Peki ben sana bugüne kadar aldatma olayım oldu mu? Neden beni aldattın? Ben işime gidiyordum, işimden geliyordum, ben 120 lira günlük harçlık para alıyordum… Ben senin her şeyine kadar aldım. Evimizde bir eksiğimiz yoktu. Sen 1,5 yaşındaki oğlumuzun şu anda hayatını mahvettin. Benim oğlumun hayatını neden tehlikeye attın?

Nuri, Rabia'nın telefonda 1 ay boyu konuştukları iddiasını reddeder:

Didem Arslan Yılmaz: Sen 1 ay boyunca telefonda ne konuştun Rabia ile?
Nuri: Ben telefonda 1 ay konuşmadım.
Didem Arslan Yılmaz: 1 ay konuştuk diyor?
Nuri: Sadece 2 kere konuştum.
Didem Arslan Yılmaz: Ne kadar?
Nuri: 2 kere?
Rabia: 1 aydır tanıyorum.
Didem Arslan Yılmaz: 1 ayda 2 defa konuştuğun sonra yüz yüze görüştüğün biriyle mi kaçtın Rabia? Ne çabuk âşık oldun?

Rabia, Nuri'nin itirafları ve stüdyoda baskı altında hissetmesi sebebi ile Nuri'ye karşı hissettiği duygular hakkında çelişkili davranır:

Didem Arslan Yılmaz: Rabia ile duygusal birlikteliğin var mı yok mu? Bana onu söyle.
Nuri: Yok. Kesinlikle yok.
Didem Arslan Yılmaz: Aşığım dedin Rabia. Rabia aşığım dedin az önce.
Rabia: Âşık değilim de hoşlanıyorum azıcık.
Didem Arslan Yılmaz: Azıcık hoşlanıyorum diyor. Aşk ne, hoşlanma ne hiçbir şey bilmiyorsun galiba. Hangi duyguyu hissediyorsun? Kocana kızdığın için mi bunlar oldu biraz Rabia?
Rabia: Hayır.

Didem Arslan Yılmaz: Tabi duygu. Daha çocuk olduğu için tabi, daha ergen de olduğu için duygu karmaşası yaşıyorsun.

Toplumsal normlar ve hukuksal yaptırımlara bakıldığında aile ve evlilik hayatında uyulması gereken bazı kurallar bulunmaktadır. Bu kurallardan biri ise eşlerin birbirine olan sadakatidir. Evlilik birliği içerisinde beraber olan çiftlerin, evlilik sonlanana kadar birbirlerine sadık olması beklenmektedir. Sadakatsizlik durumu hem toplumsal hem de hukuksal anlamda belli yaptırımlarla karşılaşma halini ortaya çıkarabilmektedir. Eşlerden birinin sadakatsizliği, ilk olarak diğer eşin psikolojik anlamda sorun yaşamasına sebep olmaktadır. Aldatılan eş, genellikle sorunu kendisinde aramaktadır. Bu örnek olayda da Doğuş, *"Neden beni aldattın? Ben işime gidiyordum, işimden geliyordum, ben 120 lira günlük harçlık para alıyordum… Ben senin her şeyine kadar aldım. Evimizde bir eksiğimiz yoktu."* cümlelerini kullanırken, aile içerisinde toplumsal anlamda kendisine yüklenen görevleri yerine getirip getirmediğini sorgulamaktadır.

Teknolojinin gelişmesiyle sosyal medya hayatımızın bir parçası olmuştur. Teknoloji ve sosyal medyanın yardımı ile bireyler birbirlerine çok daha kolay erişme imkânına sahip olmuşlardır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken unsur kişinin kendi hayatını, sosyal medyada yaşanan hayatla eş tutması ve kıyaslamasıdır. Sosyal medya aracılığı ile kişilerin erişebildiği farklı hayatlar, her defasında bir gerçekliği yansıtmamaktadır. Sosyal medyanın aile hayatı için farklı düzeyde etkileri bulunmaktadır. Rabia ve Doğuş'un aile hayatı ile ilgili olarak bakıldığında, Rabia'nın Nuri ile iletişiminin bu teknoloji aracılığı ile olduğu görülmektedir. Nuri ile sadece 2 kez telefonla görüşen Rabia, ilk buluşmalarının ardından çocuğu ile birlikte Nuri ile kaçmayı planlamıştır. Bu durumda, Rabia'nın 17 yaşında olması ve duygusal bir boşluk içerisinde iken dışarıdaki hayatın daha çekici gelmesi hadisesi yaşandığı düşünülmektedir.

4.2.3.5. Çocukların Ekranda Sunuluşu

23 Eylül 2020 tarihli programda Rabia ve Doğuş arasında çocuklarına kötü muamele uyguladıkları iddiası ile bir tartışma gerçekleşir:

> **Didem Arslan Yılmaz**: Çocuğunu niye dövdün? Diyor ki çocuğumuzu dövüyordu diyor. Dövüyor muydun?
> **Doğuş:** Abla yok öyle bir şey. Şu anda suçlama atıyor kendi.
> **Rabia:** dövüyordu. İrem'i arayabilirsiniz. Yataktan atıyordu.
> **Doğuş:** Sen yapmıyor muydun? Ara annemi. Ara annemi sor.
> **Rabia:** İyi de ben eline ayağına vuruyordum.
> **Doğuş:** Eline ayağına pat küt pat küt vuruyordun.
> **Didem Arslan Yılmaz**: Bu çocuk kaç yaşında? İkiniz de vuruyorsunuz.
> **Rabia:** Hayır ben eline, g*tüne vuruyordum.
> **Doğuş:** Kendisi şu anda suçlama atıyor.
> **Rabia**: Hayır ya!
> **Doğuş:** Sen demiyor muydun? Doğuş sen babasın, senden korksun. Diyordum yapma oğlum etme.
> **Rabia:** Ben sana döv demiyordum ki bağır diyordum.
> **Didem Arslan Yılmaz**: Bir komşunuz aramış diyor ki Doğuş dövmüyordu Rabia çocuğu dövüyordu diyor. Eline, poposuna nasıl vuruyorsun? Hangi şiddetle vuruyorsun? Hangi hakla vuruyorsun? Bak komşular arıyor. Diyor ki Rabia çocuğu dövüyordu diyorlar.
> **Rabia:** Dövmüyordum. Cıs diye eline vuruyordum ya
> **Doğuş:** Pat küt, pat küt vuruyordun annem babam hatta kızıyordu.
> **Rabia:** Sen dudaklarını patlattığın, çocuğun burnundan kan geldi. Hiç deme yalan mı?
> **Doğuş:** Yalan, yalan.
> **Didem Arslan Yılmaz**: Aaaa!
> **Doğuş:** Yalan efendim, yalan.
> **Rabia:** Neresi yalan ya?

Didem Arslan Yılmaz: Burnundan kan mı geliyordu? O şekilde mi dövüyordun?

Doğuş: Yok efendim kendisi şu an suçlama yapıyor.

Rabia: Ya iki kere şahit oldum. Yalan değil.

Uzman Konuk: Aile bakanlığı devreye girecek.

Uzman Konuk: Çocuk herhâlde devlete gidecek.

Didem Arslan Yılmaz: Evet yani ikiniz de çocuğa bakacak durumda değilsiniz yani öyle anlaşılıyor.

Doğuş: Efendim bakın kendisi de şu an suçlama atıyor. Tamam ben de suçlama atıyorum.

Didem Arslan Yılmaz: Suçlama mı? Suçlama mı atıyorsun? Doğruyu mu söylüyorsun?

Doğuş: Doğruyu söylemiyoruz.

Didem Arslan Yılmaz: Sen de mi söylemiyorsun?

Doğuş: Tabi o bunu derse ben de bunu derim efendim. Ben niye kendimi suçsuz çıkarayım şu anda?

Didem Arslan Yılmaz: Aman ikiniz de yalan söylüyorsunuz!

Uzman Konuk: Ya siz kendinizde misiniz şu anda? Ortada bir çocuk var saçma sapan konuşuyorsunuz şu anda.

Doğuş: Benim içim yanıyor. Benim içim yanıyor.

Uzman Konuk: Gerçekten burada Aile Bakanlığının devreye girmesi lazım. Çünkü çocuk ziyan olur burada.

Uzman Konuk: Niye çocuk yaptınız ya? Siz daha kendiniz çocuksunuz.. Ben buna da sinir oluyorum ya. Daha sen büyümemişsin. O da büyümemiş çocuk yapmaya kalkmışsınız. Çocuğa da bakamamışsınız. O da belli ki erken evlendiği için sıkılmışı her şeyden. Gitmiş kaçmış yani. Macera mı arıyorsun Rabia sen?

Sağlıklı aile, aile bireylerinin gereksinimlerinin doğal olarak karşılandığı ailelerdir. Örneğin, anne-baba ebeveyn olmaktan mutludur ve bu rolü isteyerek kabullenmişlerdir. Bu nedenle büyük sorumluluk isteyen çocuklarını yetiştirmede ve ihtiyaçlarını karşılamakta bir zorunluluk hissetmeden görevlerini sergilemektedirler.

Ailenin sağlığı, aile üyelerinin aralarındaki iletişimle orantılıdır. Çocuğun sevgi ve güven ortamında sağlıklı yetişmesi, çocuğa rehberlik yapmak, davranışlarına yön vermek, kuralların çerçevesini ve uygulanışını göstermek ailenin görevidir. Aile çocuğun zor durumlarında yanında olmalı ve desteğini göstermelidir. Rabia ve Doğuş'un 1,5 yaşlarında bir oğlan çocukları bulunmaktadır. Rabia henüz 17 yaşında olan bir annedir. Doğuş da aynı şekilde neredeyse çocuk sayılabilecek yaşlarda baba olmuştur. Kendi kişisel gelişimlerini tamamlamadan gerçekleştirdikleri bu evlilik, bakıma ve sevgiye ihtiyaç duyan bir bebeğin de dünyaya gelmesi ile çok zorlaşmıştır. Doğuş, aldatılan kişi olmanın verdiği hislerle, Rabia ise özellikle toplumsal anlamda duyduğu suçluluk duygusu ile kendilerini savunma ve karşısındaki kişiyi suçlama yolunu tercih etmiştir. Bu suçlama kendi çocuklarının bedensel sağlığına kadar ilerlemiştir. Uzman konuklar bu sırada, *"Aile Bakanlığı devreye girecek." "Çocuk herhâlde devlete gidecek."* şeklinde yorumlarını iletmişlerdir. Bu yorum karşısında, Doğuş ve Rabia'nın yüz ifadelerinin değiştiği gözlemlenmiştir. Ardından şiddet iddialarından vazgeçmişlerdir. Doğuş ve Rabia'nın bu tavrı, çocukların asla karşılaşmaması gereken şiddet unsurunu, çocukları üzerinden sırf kendilerini savunmak için kullandıklarını ortaya çıkarmaktadır. Kendi yaşadıkları olayları, çocukları üzerinden intikam aracı hâline dönüştürmeye çalışmışlardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Aile, evlilik ve diğer yasal yollarla kurulan toplumun en küçük kurumudur. Ailenin içerisinde yer alan bireylerin sosyal, psikolojik, cinsel ve ekonomik ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bir ailenin en önemli işlevlerinden biri topluma yeni katılacak olan bireyin ilk sosyalizasyonunun gerçekleştiği yer olmasıdır. Sosyoloji literatüründe insan, sosyal bir varlık olarak tanımlanmaktadır. Birey olarak tekil kişiliğinin yanında toplumun sahip olduğu değerlerin bir taşıyıcısı ve aktarıcısıdır. Bireyin bağlı olduğu ilk kurum ailedir. İçinde bulunduğu kültürün bir uzantısı olan aile, toplumun sahip olduğu değerleri yeni nesillere aktarma görevini üstlenir.

Ailenin içerisinde bulunduğu sosyal yapı toplumlara, kültürlere, zamana göre farklılık göstermektedir. Her toplumun, kültürün ve coğrafyanın kendine özgü bir aile kavramı, anlayışı bulunmaktadır. Aile bulunduğu toplumun değer yargıları ile oluşur ve değişeme uğrar. Aile, toplumun en küçük yapı taşı ve en temel kurumlarından biri olduğu için toplum ile bir bütünlük içerisindedir. Toplumun içerisindeki sorunlar aileyi etkilediği gibi, ailenin içerisindeki sorunlar da toplumu etkilemektedir.

Tarihsel olarak bütün toplumlarda olduğu gibi Türk toplumu da yaşadığı döneme, coğrafyaya göre değişime uğramıştır. Tarihsel olarak bakıldığında Türk toplumunda ve ailesinde yaşanan en büyük değişim İslamiyet'in kabulüdür. İslamiyet'i kabul eden Türkler, yaşadıkları coğrafyadan göç ederek yerleşik hayata geçmişler ve göçebeliğin getirdiği kültürel kodlamaları azalmaya başlamışlardır.

İslamiyet öncesi Türk aile yapısı ataerkil bir yapıya sahiptir. Ancak ataerkil bir yapıya sahip olması eşler arasında bir eşitsizlik olarak anlaşılmamalıdır. İslamiyet öncesi Türk ailesinde kadınlar ve erkekler aynı öneme sahiptirler. Eski Türklerde Türk devlet özellikleri ile aile yapısı arasında yakın bir benzerlik bulunmaktadır. Türklere göre gök kubbe devletin, çadır ise ailenin birer örtüsü ve kubbesi gibi idi. Bu nedenle çadırda eşler arasındaki münasebet ile ülke yönetimindeki kağan-hatun arasındaki benzerlik çok fazladır. İslamiyet öncesi Türk devletlerinde hanın ya da kağanın olmadığı zamanlarda hatun aynı haklara sahip olarak devletin başına geçmektedir.

Eski Türk aile düzeninde eşitliğin göstergelerinden bir diğeri tek eşli evliliğin yaygın olarak kabul edilmesidir. Her ne kadar savaş dönemlerinde birden fazla kişi ile yapılan evlilikler yaygın olarak görülse de ailenin esas hanımı ilk eştir.

Bir ailenin oluşması için gerekli olan evlenme sözcüğü, erkek ve kadının aile kurmak isteği ile yasal ve toplumsal kabulleri yerine getirerek bir araya gelmesini ifade eder. Dilimizde evlenme sözcüğüne karşılık olarak ev-bark kelimesi da kullanılmaktadır. Ev ile beraber kullanılan bark kelimesi, mabet anlamanı gelmektedir. Buradan Türklerin, evliliğe ve aileye ne kadar büyük bir önem yüklediği anlaşılmaktadır. Türklerin dünyanın dört bir yanına dağılmasına rağmen kültürel varlıklarını korumalarının en büyük faktörü aile yapısıdır.

Türklerin 10. yüzyılda İslamiyet'i kabul etmesi ile birlikte yerleşik hayata geçiş süreci hız kazanmıştır. Yeni bir dinin kabulü ve yerleşik hayata geçiş toplumda yer alan pek çok kurumu etkilemiştir. Bu kurumlardan biri ailedir. Ancak genel olarak Türk ailesinin sahip olduğu değerlerin devam ettiği görülmektedir. İslamiyet'in kabulü ve yerleşik hayata geçişte yaşanan en köklü değişiklerin Osmanlı döneminde gerçekleştiğini görmekteyiz. Bu dönemde Türk ailesi yerleşik düzene tamamen adapte olmuş ve bir mahalle kültürü oluşmuştur. Bu dönemde yapılan evliliklerde çok eşlilik bir hak olarak bulunmaktadır. Ancak hem devletin kaideleri hem de toplumsal kurallar gereği Türk ailesinde genellikle tek eşlilik devam etmektedir.

Osmanlı toplum ve aile yapısı Türk töresi ve Türk kültürü ile birlikte İslam din anlayışına uygun bir halde şekillenmiştir. Osmanlı ailesi için denilebilir ki; aile, bireyin hayatında bağlarının kopmayacağı temel ve tek kurumdur. Bütün sorunların çözüldüğü makam ve destek burada bulunur. Eski Türk aile yapısında bulunan çekirdek aile özellikle kırsalda yaşayan Osmanlı ailelerinde değişeme uğramıştır. Kırsal alanda üretim için bir iş bölümüne ihtiyaç duyulması, ailenin güvenliğinin sağlanması, aile bireylerinin eğitimi gibi unsurlar geniş aile yapısını gerekli kılmıştır.

Osmanlı Türk ailesinde kadınlar belirli toplumsal gerekliliklerden doğan kurallar nedeniyle erkekler, kadınlardan bazı konularda daha önde gözükmektedir. Ancak aile içerisinde yürüyen işleyişe bakıldığında kadın ve erkek eşitliğinin devam ettiği görülür. Ev ve aile içerisinde kadın değerlidir ve kıymetlidir. Aile içerisinde alınan kararlarda erkek kadar kadın da etkilidir. Bu nedenle eski Türk devletlerinde yer alan kadın ve erkek eşitliğinin Osmanlı döneminde de devam ettiği söylenebilir.

Osmanlı Devleti, Tanzimat dönemi ile birlikte hem toplumsal hem de yönetimsel olarak modernleşmeye başlamıştır. Modernleşme hareketinin en yüksek noktasına Cumhuriyet dönemi ile birlikte ulaşılmıştır. Avrupa'nın modernleşmesini örnek almak, kurumlarını örnek almak olarak görülmüştür. Bu nedenle Cumhuriyet dönemi modernleşmesinde pek çok kurum yanında aile de önemli bir paya sahiptir. 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun ile hukuksal anlamda kadın ve erkek eşit hakları yasa güvencesine alınmıştır. Bu anlamda Medeni Kanun, modern Türk aile yapısının temelini oluşturan bir yasadır. Aile mallarının paylaşımı, aile içerisinde kadın ve çocukların haklarının korunması, ailenin korunması gibi konularda yasal güvence sağlanmıştır.

Günümüzde modern Türk aile yapısının genel özelliği çekirdek aile yapısına sahip olmasıdır. Eski Türk ailesinin sahip olduğu ataerkil özelliğin devam ettiği görülmektedir. Ancak Medeni Kanun'la korunan kadın hakları ile birlikte aile yapısında kadının kararları da önemlidir. Önceden beri Türkiye'nin hem kırsal hem de kentsel bölgelerinde geniş aile ve akrabalık bağlarının tüm toplumsal sınıflar açısından çekirdek aile sayısı fazla olsa da hep önemini koruduğu belirtilir. Yaşanan sanayileşme ve kentleşme olgusu, akrabalık bağlarının öneminde herhangi bir değişikliğe sebep olmamıştır.

Reality showlar melez bir yapıya sahip olan yapımlardır. İçerisinde hem rekabet, hem heyecan, hem gerçeklik, hem de sıradanlığı barındırması bakımından eğlence ve haber programlarının bir karması olarak kabul edilebilir. 2000'li yıllardan itibaren reality showlar ekranda daha fazla yer bulmaya başlamıştır. Bu yıllardan

itibaren reality showlar sıradan insan yaşamlarını ekrana yaygın bir şekilde getirilmeye başlanmıştır. Bu türün ekranlarda giderek yerini sağlamlaştırmasının nedenleri arasında yapımın ucuz bir şekilde mâl edilmesi, genel yayın ile günün her saatinde ekrana getirilebilmesi, izleyicileri dram, eğlence, şaşkınlık gibi duygularla ekrana daha fazla bağlayabilmesidir.

Türkiye'de reality showların yükseliş dönemi 1990'lı yıllarda ticari kanal sayısının hızla artması sonucu yaşanmıştır. Gündüz kuşağı kadın reality showlarında genellikle gizemli, tartışmalı ve toplumsal normların dışında yer alan bir konu işlenmektedir. Bu tür bir konu programın gündeminin başlangıcından, ekranı kapattıktan sonrasına dahi uzanan bir tartışma ortamının oluşmasına sebep olmaktadır. Genellikle tartışılan konu, çözümün bulunması ile kapanır. Ertesi yayında yeni konuklarla ve yeni tartışmalı konularla program devam eder. Bu sürekli devam eden bir döngü şeklinde ilerlemektedir.

Çalışmada gündüz kuşağı kadın programlarında ailenin özel hayattan kamusa hayata taşınması üzerine bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Bu incelemeyi gerçekleştirirken 01-30 Eylül 2020 tarihleri arasında yayın yapan üç farklı kanalda yayınlanan, üç farklı program tercih edilmiştir. Bireylerin özel alanda kalması gereken aileye özgü mahrem konuların bir kamusal alan olan televizyona taşınması ve burada gerçekleştirilen diyaloglar eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

Bu üç programda olaylar sıra ile hikâyeleştirilerek izleyiciye aktarılmakta, canlı yayınlara telefonla bağlanan kişilerin ifadeleri ile hikâye giderek derinleştirilmekte ve izleyicilerin merak duygusu perçinlenmektedir. Çalışmaya konu olan bu üç reality showda program sunucuları, programa konu olarak aldıkları olayları mağduriyetlere çözüm bulmak, toplumda olan çarpıklıkları ortaya çıkarmak ve toplumun geri kalanına ders vermek amacıyla ekranlara getirdiklerini vurgulamaktadırlar. Ancak Türk toplumu için en temel değer taşlarından biri olan aile içerisinde yaşanan olaylar, en mahrem alanlara kadar ekranlara ve izleyicilerin salonlarına getirilmektedir.

Çalışmada ilk olarak 01-30 Eylül 2020 tarihleri arasında yayınlanan programların bütünü istatistiksel olarak incelenmiştir. Üç kadın programının söz konusu zaman aralıklarında 49 olay ekrana getirilmiştir. Bu olayların 40'ı kayıp, evden ayrılma olayı iken 9'u yasal dışı eylemleri içeren olaylardır. Her iki olay tipinde de programa başvuranlar genellikle kadınlardır. Kayıp olan kişilerin medeni durumlarına bakıldığında, %52,5'inin evli olduğu görülmektedir. Kayıp kişilerin yaşları programlarda bazı anlarda dile getirilmemektedir. Verilen bilgiler doğrultusunda 18 yaş altı reşit olmayan kişilerin oranı %52,5'tir.

Çalışmada ATV yayın kuruluşundan "Esra Erol'da", Show TV yayın kuruluşundan "Didem Arslan Yılmaz'la Vazgeçme" ve Star TV yayın kuruluşundan "Gerçeğin Peşinde" incelenmiştir. Her kanaldan birer örnek olay eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Üç örnek olayda da evlerinden belli olmayan bir sebeple ayrılan eşlerini arayan eşler programa katılmıştır.

İncelenen örnek olaylarda eşlerin ilk etapta bilinmeyen bir sebeple evden ayrılmaları nedeniyle yaşanan bir mağduriyet olduğu görülmektedir. Bu mağduriyetten en çok etkilenenler ise çocuklardır. Ailenin en temel öğelerinden biri çocuklardır. Evlilik akdi ile bağlanan erkek ve kadın, yasal hakları devlet tarafından korunan ve toplumun devamlılığı için önem arz eden yeni bireyler dünyaya getirmektedirler. Aile, çocukların dünyaya geldiklerinde kendilerini içinde buldukları, anne ve babalarının öğretileri ile topluma karışmaya başladığı ilk alandır. Bu alanda savunmasız ve sevgiye muhtaç olan çocuklar, bu duyguları anne ve babasından karşılamaktadır. Aile içerisinde ebeveynlerin kendi aralarında yaşadıkları olumsuz durumlardan ilk etkilenenler yine çocuklardır. Özellikle çok küçük yaşlarda aile içerisinde yaşanan olumsuz durumlarla baş etmeye çalışan çocuk, yaşadığı bu travmayı ileriki yaşlarına taşıyabilmektedir. İncelenen yayınlarda çeşitli sebeplerle anlaşmazlık yaşayan çiftlerin genellikle çocuklarının psikolojik sağlıklarını düşünmedikleri görülmektedir. İki örnek olayda resmi nikâhlı bir evlilik devam ederken başka bir kişi ile yaşanan ilişkiden doğan çocukların olduğu görülmüştür. Bir

çocuk için yapılan DNA testi ise canlı yayında son dakika gelişmesi olarak verilmiştir. Uzun süredir birbirini görmeyen anne ve çocukların kavuşmalarının ekranda verilmesi, çocukların velayeti üzerinden gerçekleştirilen kavgalar ekranlarda verilen diğer ayrıntılardır. Örnek olaylarda bu durumlar her ne kadar çocukların haklarını korumak için ekranlara getiriliyor gibi gözükse de çocukların özel alanda kalması gereken durumları ekranlarda sergilenmiştir.

Toplumun en küçük ve en önemli kurumlarından biri olan ailenin genel bir tanımını yapmamız gerekirse anne, baba ve çocuklardan oluşan bir yapıdır. Bu yapıda eşlerin birbirine karşı sadık olmaları toplum tarafından doğal olarak beklenmektedir. Sadakat yükümlülüğü eşler arasında evlilik ile birlikte kurulmakla ve evliliğin herhangi bir nedenle sona ermesine kadar devam etmektedir. İncelenen örnek olaylarda yayınlar boyunca üzerinde en çok durulan konulardan biri, eşlerden birinin evliliği devam ederken bir başka kişi ile yaşadığı ilişkidir. Evlilik devam ettiği sürece sağlıklı bir aile hayatı için eşlerin birbirine sadık olması önemlidir. Olaylarda, eşlerin diğer kişiler ile yaşadıkları ilişkiler bütün ayrıntıları ile ekrana getirilmektedir. Sunucuların sık sık "toplumun vicdanın sesi" oldukları iddiası ile aldatan kişiye sert bir tutum sergilediği görülmektedir. Yaşanan aldatma olayı ne kadar çarpık, çarpıcı ve ilgi çekici ise izlenme oranı da o kadar yükselmektedir. Aile içerisinde yaşanan ihanet durumu, eşlerin ve ailenin sahip olduğu bütün önemli değerleri yıpratıcı bir eylem olsa da ekranlarda bu durumun bütün ayrıntıları ile verilmesinin reyting kaygısı ile olduğu düşünülmektedir. Bütün ayrıntıları ile ekranlarda yayınlanan bu ihanet durumları sadece televizyon ekranlarında değil, sosyal medyada da ilgi toplamaktadır. Ekranlarda infial yaratacak bu tip vakalara yer verilmesinin hemen ardından, ilgili yayının sosyal medya hesapları başta olmak üzere pek çok sosyal medya platformunda gönderiler oluşturulduğu görülmektedir. Bütün bu olaylar ailenin değerlerini yerle bir eden bütün ayrıntıların ekrana getirilmesi sayesinde izlenme oranının artması ile sonuçlanmaktadır.

Mahrem olanı kamusal alanda açık etme eğilimi her üç programda yaşanan ilişkiler bakımından oldukça dikkat çekicidir. Ancak çok daha çarpıcı olan aile içerisinde yaşanan olayların genelleştirilerek, toplumda sıklıkla görülen ve topluma ait

bir problemmiş gibi ekranlarda yer bulmasıdır. Özel olarak aile içerisinde yaşanan sorunların toplumsal bir problem olarak ekranda gösterilmesi seyircilerin aile kurumuna dair bakış açılarını olumsuz olarak etkilemektedir. Ciddiyet, samimiyet ve gizlilikle kurulu bir kurumun temel değerlerden soyutlaştırılarak ekranlara getirilmesi özellikle gençlerin aileye dair bakış açılarını zedelemektedir.

Evlilikte farklı kişiliklere sahip kişilerin uyumu ve anlayışı, ortak hedeflere ulaşmak için ortak bir çaba içerisinde olmaları evliliğin devamı açısından önemlidir. Bir evlilikte ortaya çıkan sorunun kaynağından çok, o sorunla nasıl baş edildiği önemlidir. Analiz edilen örnek olaylarda maddi, psikolojik ve fiziksel pek çok sorunun yaşandığı görülmektedir. En sık yaşanan sorun ise maddi konuları içermektedir. Evlilikte yaşanan maddi sorunlar evli çiftler ve aile yaşamları için zorlayıcı olabilmektedir. Ancak yaşanan hiçbir maddi sorun, eşlerden birinin başka bir kişi ile ilişki yaşamasını normalleştirmemelidir. Sunucuların neden evlilik dışı bir ilişki yaşadıklarına dair soruya, maddi sorunlar yaşadıklarını belirten kişiler bu durumu araba, tava gibi eşyalarla detaylandırmaktadır. Ekranlarda bu gibi sebepler gösterilerek yaşanılan olumsuz olaylarda kendini haklı çıkarmak isteyen çiftler, toplumun en küçük ancak en önemli kurumlarından biri olan ailenin yıpranmasına, aile içi mahrem olayların sunulmasına sebep olmaktadır.

Programı takip eden seyircilerin ve görgü şahitlerinin programa telefon, sosyal medya ya da direkt stüdyoya katılımı ile dâhil olması gündüz kuşağı kadın programlarına olan ilgiyi artırmaktadır. Her an yeni bir iddianın ortaya çıkabileceği düşüncesi ile yayını izleyen seyircilerin heyecanı aktif tutulmaktadır. Programda sürekli bulunan uzman konukların genellikle sunucunun yönetiminde ve onun otoritesiyle olaylar hakkında değerlendirmelerde bulunması göze çarpmaktadır. Bununla birlikte, uzman konuk zaman zaman stüdyo içerisinde gerçekleşen tartışmalara kendi isteği ve bilimsel bir dayanak sunduğu iddiası ile dâhil olabilmektedir.

Örnek vakalardan anlaşılabileceği gibi gündüz kuşağı kadın programlarında aile içi olumsuz ilişkilerin teşhir edildiği, böylece çocukların ve gençlerin ruh sağlıklarının olumsuz etkileneceği düşünülmektedir. Ayrıca programa katılan bireylerin aile mahremiyetleri ortadan kaldırılarak ailenin temel değerleri zarara uğratılmaktadır. Aile içerisinde yaşanabilecek uç noktalardaki olayların her gün tüm detayları ile ekrana getirilmesi, gençlerin aile kurumuna ilişkin olumsuz bir tutum geliştirmelerine yol açabilmektedir. Programa katılan anne ve babaların aile içerisinde yaşadıkları sorunların tüm ayrıntıları ile ekrana yansıtılması, çocuklar özelinde tüm aile bireylerinin birbirlerine duydukları güveni sarsmaktadır.

Yapılan örnek vaka incelemelerinden de görüldüğü üzere gündüz kuşağı kadın programlarında aileye dair detayların zaman zaman tüm çıplaklığı ile ekranlara getirildiği görülmektedir. Ailenin toplum için sahip olduğu önem dikkate alındığında başta ebeveynlerin ve program yapımcılarının çeşitli sorumluluklar alması gerekmektedir. İlk olarak yapımcılar söz konusu programlarda sırf reyting amacı ile ailenin değerlerini yıpratıcı detayların yayınlanması konusunda topluluk bilincini dikkate alarak hareket etmelidir.

Programa katılan ve ekran başında olan ebeveynler ise çocuklarının psikolojik, fiziksel ve duygusal sağlığı için sorumlu davranmalıdır. Programa katılan ebeveynler ailelerine dair detayların mümkün olduğunca ekrana getirilmemesini sağlamalıdır. Program formatı gereği sunucu ve program atmosferi her ne kadar kişilerin özel alanına dair detayları ortaya çıkarmalarını sağlamaya çalışsalar da ebeveynler bunun bilincinde olup, bu duruma göre hareket etmelidir. Ekran başındaki ebeveynler ise çocuklarının ilgili program içeriklerine maruz kalma konusunda hassas davranmalıdır.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunu medyada özellikle çocukların, gençlerin ve ailenin korunması anlamında önemli bir düzenlemedir. Yayınlardaki zararlı içeriklere karşı getirilen yasal yaptırımların, medyanın aile üzerinde olumsuz etkilerini tamamen ortadan kaldıramayacağı bilinmektedir. Bu nedenle kanuni düzenlemelerin yanında etkili bir

özdenetim mekanizmasının geliştirilmesi ve uygulanmasının gerekliliği anlaşılmıştır. Özdenetim çalışmaları incelendiğinde yayınlarda ailenin korunmasına yönelik ilkelerin yer aldığı ancak bağlayıcılığı ve yaptırımı olmadığı için bu ilkelere çoğunlukla riayet edilmediği görülmüştür.. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu özdenetim faaliyetlerini desteklemiş ve teşvik edici olmuştur. Kanuni denetim ve özdenetim dışında konunun tüm taraflarının birlikte gerçekleştireceği bir ortak denetim sisteminin oluşturulması gerektiği görülmüştür.

Televizyon, yayınladığı içeriklere bağlı olarak belirli dönemlerde günah keçisi ilan edilmiştir. Ancak bunun tam anlamıyla doğru ve çözüme katkı sağlayıcı bir tespit olmadığı görülmüştür. Televizyonun tek başına "suçlu" ilan edilmesi ekonomik ve sosyal çok sayıda sorunu göz ardı etmek anlamına gelir. Televizyon, aileye dair sorunların tek kaynağı olmamakla birlikte ekranda ne şekilde yer bulduğu önemli bir faktördür. Televizyon ekranlarında aileye dair özel alana ait detayların kamuya taşınmasında televizyon kuruluşları, yapımcılar, izleyiciler, reklam verenler, RTÜK ve ilgili diğer kurumların birlikte sorumlu olduğu, dolayısıyla çözümün de ancak ortak çalışma ve uzlaşma temelinde mümkün olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

- Aileye dair abartılı ve gereksiz detaylara ekranlarda yer verilmemelidir. Aileye dair özel detaylar konunun anlatımı açısından zorunlu ise gerektiği ölçülerde yer verilmelidir. Ailenin toplumdaki yerini zedeleyici detaylara yayın boyunca yer verilmemelidir.

- Çocuk ve gençlerin ekran başında bulunabileceği saatlerde aile içi tartışmalar, söz atışmaları, çarpıcı detaylara mümkün olduğunca az yer verilmelidir. Özellikle çocukların hayatlarında önemli bir yere sahip ailenin, toplumsal değerlerin dışında yer alan olaylarla ilişkilendirilerek verilmesi etkilenme düzeylerini artıracaktır.

- Yayınlarda insan onuruna ve temel insan haklarına aykırı görüntülere yer verilmemelidir.

- Programlara yapılan başvurular değerlendirilirken yayıncı kuruluşun bünyesinde oluşturduğu ve uzmanlardan (psikologlar, sosyologlar vb.) oluşan bir kurul tarafından değerlendirilmeli ve uygun görülen konulara yer verilmelidir. Yayıncıların gönüllülük esasına uygun olarak bünyelerinde oluşturacakları bu kurul bir ortak ve özdenetim kurulu işlevi görmelidir.

- Söz konusu yayınlarda televizyon kuruluşları ortak tavır belirlemeli, ilke kararları almalı ve yayınlarını bu kararlar çerçevesinde gerçekleştirmelidir. Gelişmiş bir ortak denetim ve özdenetim mekanizması oluşturulmalıdır.

- Yeni ve sorumlu yayıncılık anlayışı ile çarpıcı, reyting toplayıcı ancak toplumsal değerlere zarar veren konular bir tema olmaktan çıkarılmalıdır.

- Çocukların izleyeceği programlar, ebeveynler tarafından belirlenmelidir. Aileler, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimini olumsuz etkileyebilecek programları çocukların izlemesine izin vermemelidir.

- İzleyiciler, medya okuryazarlığı konusunda bilgi sahibi olmalı ve bu şekilde televizyonun verdiği mesajları doğru biçimde algılama ve yorumlama yetisi kazanmalıdır.

- İzleyiciler, aile değerlerini yıpratıcı yayınlara ilişkin şikâyetlerini RTÜK İletişim Merkezi ve yayıncı kuruluşların izleyici temsilcilerine iletmelidir.

- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu yayıncılara, yapımcılara ve senaristlere yönelik olarak, televizyon yayınlarında aileye ait özel detayların ekrana

getirilmesi sonucu oluşabilecek bireysel ve toplumsal etkiler konusunda bilinçlendirme ve eğitim faaliyetlerini artırmalı ve bu faaliyetler periyodik hale getirilmelidir.

- Kurum personeli ve araştırmacıların televizyon yayınlarında aile kurumunun korunması konusunda çalışma yapması teşvik edilmeli ve araştırma sonuçlarından yararlanılmalıdır.

KAYNAKÇA

Akpınar, Seda, (2008), "Kadın Reality Programlarının İzlenme Nedenlerinin Kullanım ve Doyumlar Yaklaşımı Çerçevesinde Değerlendirilmesi", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

Andrejevic, Mark, (2004), *Reality TV. The Work of Being Watched,* Rowman ve Littlefield, Lanham.

Arendt, Hannah, (1996), *Geçmişle Gelecek Arasında*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Arendt, Hannah,(2013), *İnsanlık Durumu*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Arısoy, Cansu ve Akgül, Oğuzcan, (2018), "Dünya Düğünden İbarettir: Reality Show Bağlamında Zuhal Topal'la Sofrada Programı Örneği", *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, Cilt:7, Sayı:14, s.91—110.

Aries, Philippe ve Duby, Georges, (2006), *Özel Hayatın Tarihi Roma İmparatorluğu'ndan 1000 Yılına*, Cilt 1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Aslan, Funda, (2018), "Türk Kültürü İçerisinde Türk Aile Yapısının Yeri", Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Aydemir, Mehmet Ali ve Tecim, Erhan, (2012), "Türk Toplumunda Aile ve Dinin Sosyal Sermaye Potansiyeli", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:28, s.43-59.

Aydın, Mustafa, (2000), *Aile Sosyolojisi,* Çizgi Yayınevi, İstanbul, 2000.

Berman, Ronald, (1987), *How Television Sees its Audience: A Look at The Looking Glass*. Newbury Park, CA: Sage Publications.

Canatan, Kadir ve Yıldırım, Emine, (2011), *Aile Sosyolojisi*, Açılım Kitap, İstanbul.

Coles, Robert, (1997), *Doing Documentary Work*. Oxford University Press, New York, 1997.

Çaha, Ömer, (2003), "Mahrem Kamusal Alan", *Sivil Toplum*, Yıl 1, Sayı 2, s.79-88.

Çelenk, Sevilay, (2005), *Televizyon Temsil Kültürü,* Ütopya Yayınları, Ankara.

Danışman, Ahmet, (1991), *Ceza Hukuku Açısından Özel Hayatın Korunması*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya.

Dauncey, Hugh, (1996), "French Reality Television: More Than A Matter Of Taste?", *European Journal of Communication*, Cilt:7, Sayı:1, s.83-106.

Doğan, İsmail, (2009), *Dünden Bugüne Türk Ailesi: Sosyolojik Bir Değerlendirme*. Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.

Doyuran, Levent, (2018), "Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde)", *Erciyes İletişim Dergisi*, Cilt:5, Sayı: 4, s. 301-323.

Edwards, Leigh H., (2013), *The Triumph of Reality TV*, Praeger, California.

Geçer Ekmel, (2013), *Medya ve Popüler Kültür; Diziler, Televizyon ve Toplum*, Okur Kitaplığı, İstanbul.

Gitlin, Todd, (1994), *Prime Time Ideology: The Hegemonic Process in Television Entertainment*. içinde: Horace Newcomb(der.) Television: The Critical View. Oxford University Press, 1994.

Gündüz, Ahmet, (2012), "Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi", *JASS*, Cilt: 5, Sayı: 5, s.129-148.

Habermas, Jürgen, (2000), *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Habermas, Jürgen, (2004), *Kamusal Alan,* Kamusal Alan (iç.). Derleyen ve Çeviren Meral Özbek. Hil Yayınları, İstanbul.

Herdige, Dick, (1995), *Kitlelerin Ardından*, içinde: Hall, Stuart ve Jacques, Martin (der.) Yeni Zamanlar, Ayrıntı Yayınları.

Hill, Annette, (2005), *Reality TV Audiences and Popular Factual Television,* Routledge, New York.

Hirschorn, Michael, (2007), *The Case for Reality TV, The Atlantic Online*.

Kabaklı Çimen, Latife, (2008), *Türk Töresinde Kadın ve Aile*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

Karaoğlu, Gülhanım, (2010), "Kamusal ve Özel Alan Ekseninde Medya ve Mahremiyet", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Karasar, Niyazi, (1994), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Ankara.

Kars, Neşe, (2010), *Televizyon Programı Yapalım Herkes İzlesin*, Derin Yayınları, İstanbul, 2010.

Kavka, Misha, (2005), *Love'n Thereal; or, How I Learned to Love Reality TV*. In G. King (Ed.), The spectacle of thereal(pp. 83-92), OR: Intellect, Portland.

Kazıcı, Ziya, (2014), *Osmanlıda Toplum Yapısı*, Kayıhan Yayınları, İstanbul.

Kejanlıoğlu, Beybin, (2004), *Türkiye'de Medyanın Dönüşümü*, İmge Kitabevi, İstanbul.

Keskin, Emre, (2001), *Zerrin, Gündüz Kuşağı Talk Showlarında Kültürel Kimliklerin Temsiliyeti: Ayşe Özgün Talk Show*, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Ankara.

Livingstone, Sonia M., (1990), *Making Sense of Television: The Psychology of Audienc eInterpretation*, Pergamon, Oxford.

Livingstone, Sonia ve Peter, Lunt (1996). *Talk on Television*, Routledge, USA.

Lyon, David, (1997), *Elektronik Göz Gözetim Toplumunun Yükselişi*, Sarmal Yayınları, İstanbul.

Lyon, David, (2006), *Gözetlenen Toplum Günlük Hayatı Kontrol Etmek*, Kalkadeon Yayınları, İstanbul.

Mahçupyan, Etyen, (1998), "Osmanlı'dan Günümüze Parçalı Kamusal Alan ve Siyaset", *Doğu Batı*, Yıl 2, Sayı 5, s.25-53.

Marshall, Gordon, (1999), *Sosyoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Biçer Olgun, Hülya, (2017), "Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennett'in Kamusal Alan Yaklaşımları", *Sosyolojik Düşün*, Yıl 2, Cilt 1, s.45-54.

Ortaylı, İlber, (2001), *Osmanlı Toplumunda Aile*, Pan Yayıncılık, İstanbul.

Özdemir Kırıcı, Esra, (2019), "Sabah Programlarında Kadın ve Sağlık", Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.

Özgüven, İbrahim Ethem, (2000), *Evlilik ve Aile Terapisi*, PDREM Yayınları, Ankara.

Qulellette, Laurie ve Murray, Susan, (2004), *Reality TV, Remaking Television Culture*, New York University Press, New York.

Rigel, Nurdoğan, (1995), "Satılık Gerçek Hediyesi Şiddet", *AÖF Dergisi*, Sayı 2, 1995, s.45-70.

Sennett, Richard, (2002), *Kamusal İnsanın Çöküşü*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Serarslan, Meral, (2007), "Sinema Öldürüyor, Televizyon Diriltiyor: Türk Sineması ve TV Dizilerinin Ağalık Sistemini ve Ağayı Tanımlama Biçimi", *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Dergisi*, Cilt:4, Sayı:4.

Şakrak, Bilgehan Ece, (2014), "Gerçekliğin Kurgulanmasında Reality Showlar", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

Türkdoğan Orhan, (1992), *Türk Ailesinin Genel Yapısı, Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi,* Cilt: I, Ankara.

Yılmaz, Zafer, (2007), "Hannah Arendt'te Özel Alan-Kamusal Alan Ayrımı", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Yükselbaba, Ülker, (2008), "Habermas'da Kamusal Alan/Özel Alan Ayrımı", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

İnternet Kaynakları:

https://www.britannica.com/art/television-in-the-United-States/Reality-TV#ref1058350

https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf (Erişim Tarihi: 27.03.2021).

https://onedio.com/haber/esra-erol-da-bebeginin-kendisinden-degil-komsusundan-oldugunu-ogrenen-ferdi-karakus-un-cocuguyla-paylasimlari-herkesin-icini-yakti-923964 (Erişim Tarihi: 26.03.2021).

https://www.rtuk.gov.tr/program-turleri-kod-kitapcigi/3734/3034/program-turleri-kod-kitapcigi.html

https://sozluk.gov.tr/ (muhtelif).

ÖZET

Aile toplumun en küçük ancak en temel kurumlarından biridir. Topluma yeni katılacak bireyin ilk sosyalleşme alanı olmakla birlikte bireyin sahip olacağı temel değerlerin öğretildiği ilk yerdir. Bu açıdan, Türk tarihinin ilk zamanlarından itibaren Türk toplumu için aile oldukça önemli bir yere sahiptir. Gündüz kuşağında yayınlanan ve gündüz kuşağı kadın programı olarak isimlendirilebilecek programlar, çoğunlukla kadınlara yönelik hazırlanan ve günün en yoğun izlenme saatlerde ekranlarda yer alan yapımlardır. Türkiye'de 1990'lı yıllarda yayınlanmaya başlayan bu program türü, 2000'li yıllarla beraber giderek yaygınlaşmıştır.

Bu çalışmada gündüz kuşağı kadın programlarında aile ile ilgili özel alana dâhil olan konuların kamusal bir alan olan televizyonda hangi şekillerde yayınlandığı incelenmektedir. Bu bağlamda tezin ilk bölümünde aile, ailenin toplumsal önemine dair konulara değinilmiştir. Tezin ikinci bölümünde reality showların dünyada ve Türkiye'de tarihsel gelişimi incelenmiştir. Tezin üçüncü bölümünde ise Habermas ve Arendt özelinde kamusal alan ve özel alan kavramlarından bahsedilmiştir. Son olarak tezin dördüncü bölümünde üç farklı gündüz kuşağı kadın programının bir aylık yayını incelenmiş, genel bir değerlendirme gerçekleştirildikten sonra, üç örnek vaka seçilerek eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelemesi gerçekleştirilmiştir.

Söz konusu çalışma sonucunda, gündüz kuşağı kadın programlarında aileye dair mahrem detayların ayrıntıları ile ekrana getirildiği tespit edilmiştir. Ailenin en hassas üyesi olan çocuklara dair detayların ve aile içerisinde yaşanan her türlü sorunun çeşitli detaylar verilerek, izlenme kaygısı ile yayınlandığı görülmüştür. Aileyi bu olumsuz durumlardan korumak için, yayıncıların salt izlenme kaygısı ile hareket etmemeleri gerektiği, başta ebeveynler ve program yapımcıları olmak üzere aileye dair yaşanan mahrem detaylar hakkında daha hassas davranılması gerektiği tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Aile, Kamusal Alan, Özel Alan, Gündüz Kuşağı Kadın Program

ABSTRACT

The family is one of the smallest but most basic institutions of society. It is the first socialization area of the individual who will join the society, as well as the first place where the basic values that the individual will have are taught. In this respect, the family has a very important place in Turkish society since the early days of Turkish history. Programs that are broadcast in the daytime and can be named as daytime women's programs are the productions that are mostly prepared for women and appear on the screens during the busiest hours of the day. This type of program, which started to be broadcast in Turkey in the 1990s, has become increasingly widespread in the 2000s.

In this study, it is examined in which ways the issues related to the family, which are included in the private sphere, are broadcast on television, which is a public space, in daytime women's programs. In this context, in the first part of the thesis, the family and the social importance of the family are discussed. In the second part of the thesis, the historical development of reality shows in the world and in Turkey is examined. In the third part of the thesis, the concepts of public space and private space are mentioned in particular to Habermas and Arendt. Finally, in the fourth part of the thesis, the one-month broadcast of three different daytime women's programs was examined, after a general evaluation, three sample cases were selected and analyzed with the method of critical discourse analysis.

As a result of the said study, it was determined that the intimate details of the family were brought to the screen in detail in the daytime women's programs. It has been seen that the details of the children, who are the most sensitive members of the family, and all kinds of problems in the family, are published with various details and with the concern of being watched. In order to protect the family from these negative situations, it has been determined that the broadcasters should not act only with the concern of being watched, and that they should be more sensitive about the intimate details of the family, especially the parents and program producers.

Key Words: Family, Public Space, Special Area, Daytime Women’s Programs

ÖZGEÇMİŞ

Kübra Tokay 7 Nisan 1993 tarihinde Ankara'da doğdu. 2016 yılında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde lisans eğitimini şeref öğrencisi olarak tamamladı. 2017 yılında Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun açmış olduğu sınavda başarılı bulunarak Üst Kurul Uzman Yardımcısı olarak göreve başladı. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümünde yüksek lisans eğitimine devam etmekte olan Kübra Tokay iyi derecede İngilizce bilmektedir.